

Høring- forslag til endringer i bestemmelser om vurdering

Del 1 Høringsnotat om forslag til endringer i bestemmelser om vurdering som følge av fagfornyelsen

1. INNLEDNING

Vi foreslår i det følgende flere endringer i reglene om vurdering (forskrift til opplæringsloven kap. 3 og 4 og forskrift til friskoleloven kap. 3) som følge av fagfornyelsen.

Oppsummert foreslår vi at

- høringsinstansene bes om å vurdere om lærelyst skal tas inn i formålet med vurdering i fag (underveisvurdering)
- kompetansemålene fortsatt skal være grunnlaget for vurdering i fag, men understreker at disse må forstås i lys av teksten om faget
- ordensreglementet beholdes som grunnlaget for vurdering i orden og i oppførsel, men høringsinstansene bes om å gi innspill på hva som taler for og hva som taler mot å beholde karakterene i orden og oppførsel, samt å vurdere om det er behov for endring
- det tas inn en ny samlet bestemmelse som gjelder både samtale om faglig utvikling og samtale om sosial og annen utvikling
- bestemmelsene om underveisvurdering omstruktureres og at prinsippene for underveisvurdering tydeliggjøres
- «breitt vurderingsgrunnlag» erstattes med at eleven skal få mulighet til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter
- realkompetansevurdering skal skje av to fagpersoner

2. BAKGRUNN

2.1. FAGFORNYELSEN

Bakgrunnen for fagfornyelsen er Meld. St. 28 Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av kunnskapsløftet.

De nye læreplanene i Kunnskapsløftet (LK20) og Kunnskapsløftet samisk (LK20S) skal gjøre barn og unge bedre i stand til å møte og finne løsninger på dagens og framtidens utfordringer.

Fagfornyelsen skal bidra til et verdiløft for skolen, og elevene skal lære mer gjennom å lære bedre. Det skal bli god sammenheng mellom formålsparagrafen, overordnet del og læreplaner for fag. Målet med fagfornyelsen er også å gjøre opplæringen mer relevant og gi elevene bedre muligheter for dybdelæring. Læreplanene skal være gode verktøy for lærerne.

De nye læreplanene for grunnskolen og for de felles gjennomgående fagene i videregående skole skal tas i bruk fra høsten 2020. Programfagene på studieforbereende utdanningsprogram og på yrkesfaglige utdanningsprogram er også omfattet av fagfornyelsen. Regelverket om vurdering kan ikke kun endres med tanke på grunnskolen og gjennomgående fag. Det er også viktig å se konsekvenser for programfag på studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram.

2.2. OPPDRAGET

I oppdragsbrev 03-17 om fagfornyelsen står det at Utdanningsdirektoratet skal foreslå å «revidere og forenkle kapittel 3 i forskrift til opplæringsloven i lys av de endringene som gjøres i læreplanverket». Kap. 3 i forskriften gjelder individuell vurdering i grunnskolen og videregående opplæring.

Oppdraget skal ses i lys av andre tiltak i oppdragsbrev 03-17, og føringer fra departementet om at eksisterende sluttvurderingsordninger, som standpunkt karakterer og eksamens karakterer, skal beholdes.

Endringer i kap. 3 i forskrift til opplæringsloven (heretter forskriften) vil også medføre endringer i forskriften kap. 4 og forskrift til friskoleloven kap. 3.

I prosessen har vi involvert Sametinget, partene i strategien for fagfornyelsen og fylkesmannsembetene.

2.3. ANNET PÅGÅENDE ARBEID

Både Opplæringslovutvalget og Lied-utvalget leverte sine rapporter i desember 2019. Begge utredningene vil bli sendt på høring i løpet av januar 2020. Regjeringen tar deretter sikte på å følge opp utredningene med en stortingsmelding om videregående opplæring og et samlet høringsnotat med regjeringens forslag til ny opplæringslov våren 2021. Arbeidet vil trolig også føre til større endringer i forskrift til opplæringsloven.

I arbeidet med dette høringsnotatet vurderte vi også blant annet følgende tematikk:

- gjøre større endringer i struktur og delkapittelinnledning
- fjerne oppramsingen av kandidater i bestemmelsene
- se på roller og ansvar
- endre fag- og svenneprøven

Vi mener imidlertid det er mest hensiktsmessig å vurdere disse punktene nærmere i forbindelse med oppfølgingen av de to utvalgene. Vi foreslår derfor ikke endringer på disse punktene nå.

Forslagene til endringer i kap. 4 må også ses i lys av utvalgenes utredninger, og at flere oppgaver på voksenfeltet skal flyttes til Kompetanse Norge fra 2020.

Vi har også fått innspill om at kravet til varsel ved fare for å få ikke vurdert (IV) bør begrenses. Spørsmålet har sammenheng med fraværsgrensen og krav om varsel ved fare for IV ved halvårsvurdering midt i skoleåret. Eventuelle endringer her må ses i sammenheng med den endelige evalueringen av fraværsgrensen som skal være klar i 2020. Vi foreslår derfor ikke endringer på dette punktet nå.

3. FORMÅLET MED VURDERING I FAG

3.1. GJELDENE RETT

Formålet med vurdering i fag er å fremme læring underveis (vurdering for læring) og uttrykke kompetanse både underveis og ved avslutningen av opplæringen i faget (vurdering av læring). Det står i gjeldende forskrift § 3-2 og forskrift til friskoleloven § 3-2. Formålet gjelder for all vurdering.

3.2. VÅR VURDERING

Formålet med vurdering skal fortsatt være både å fremme læring og å uttrykke kompetanse. Det kan imidlertid også være aktuelt å supplere bestemmelsen noe i lys av fagfornyelsen.

Overordnet del av læreplanverket viser til at «Skolen skal legge til rette for læring for alle elever og stimulere den enkeltes motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring.» ¹Det står også i opplæringsloven § 1-1 (formålsparagrafen) at «Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst».

Lærelyst, motivasjon og mestring henger tett sammen. Vurdering kan både fremme og hemme læring og lærelyst, og har stor betydning for utviklingen av selvfølelse og opplevelse av usunt stress. Å gi elever og lærlinger opplevelsen av å få til noe samtidig som man utfordrer dem, kan være en vanskelig balanse.

På den ene siden kan det bli tydeligere at vurderingspraksisen har betydning for elever og lærlingers lærelyst og selvfølelse, dersom lærelyst tas inn som en del av formålet med vurdering. På den andre siden er det viktig at lærere og instruktører ikke oppfatter dette som et krav om at all vurdering må bidra til lærelyst. Dette er grunnen til at det foreslås inn i den overordnede bestemmelsen om formål, og ikke i en bestemmelse om rettigheter eller plikter.

At underveisvurderingen skal gi god tilbakemelding og veiledning er en beskrivelse av hva som ligger i underveisvurderingen. Vi mener derfor at det er tilstrekkelig at dette kommer frem i bestemmelsen om underveisvurdering, og foreslår at det ikke nevnes i omtalen av formålet.

3.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at formålet med og grunnlaget for vurdering inngår i en ny felles bestemmelse.

Vi ber høringsinstansene om å ta stilling til om lærelyst skal inngå i formålet med vurdering i fag. Det vil være nytt at det vises til lærelyst i denne bestemmelsen.

Dersom det er ønskelig å ta lærelyst inn i formålet, foreslår vi at ny § 3-3 første ledd skal lyde:

«Formålet med vurdering i fag er å fremme læring og bidra til lærelyst undervegs, og å gi informasjon om kompetanse undervegs og ved avslutninga av opplæringa i faget.»

? Mener du/dere det bør tas inn i bestemmelsen at formålet med vurdering blant annet er å bidra til lærelyst underveis?

Ja

Landslaget for norskundervisning (LNU) støtter forslaget om å ta lærelyst inn i formålet med vurdering i fag og formuleringen som er foreslått. Vi er også enige i at lærelyst hører hjemme i formålet med vurderingen, ikke i en bestemmelse om rettigheter eller plikter.

4. GRUNNLAGET FOR VURDERING I FAG

4.1. GJELDENE RETT

Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanene for fag slik de er fastsatt i læreplanverket. Det følger av forskriften § 3-3 og forskrift til friskoleloven § 3-3. Kompetansemålene er altså grunnlaget både for undervisvurderingen, eksamenskarakterene, standpunktkarakterene og karakterene til fagprøver og svenneprøver.

4.2. VÅR VURDERING

Det er klart at grunnlaget for vurdering i fag fortsatt bør være kompetansemålene i faget. Samtidig legger fagfornyelsen vekt på å se de ulike sidene av faget i sammenheng. I overordnet del står det at fagenes kompetansemål må "ses i sammenheng med hverandre og på tvers av fag", samtidig som de også skal "forstås i lys av formålsparagrafen og de øvrige delene av læreplanverket". Derfor har vi vurdert om andre deler av læreplanverket bør inngå som en del av grunnlaget for vurdering i fag. Vi har også fått innspill om at grunnlaget for vurdering i undervisvurderingen og sluttvurderingen ikke nødvendigvis bør være det samme.

Overordnet del utdyper verdigrunnlaget og prinsippene som skal prege opplæringen. Den ligger til grunn for læreplanene og kompetansemålene i fagene. Overordnet del retter seg imidlertid mot den generelle opplæringen, og ikke hvert enkelt fag. Det er understreket i forarbeidene.²

Teksten «Om faget» i læreplanene handler om fagets relevans for eleven/lærlingen, samfunnet og arbeidslivet, fagets verdigrunnlag, kjerneelementer i faget, tverrfaglige tema og grunnleggende ferdigheter i faget. I Kunnskapsdepartementets retningslinjer for utforming av læreplaner i LK20 står det at «Kompetansemålene er grunnlag for vurdering ..., men vurdering av elevens/lærlingens kompetanse skal også skje i lys av teksten Om faget.» Vi mener en slik henvisning i forskriften kan føre til at lærerne blir mer bevisst på sammenhengen mellom de ulike delene av læreplanverket.

Tekstene om undervisvurdering og standpunktkarakter er ikke en del av kompetansemålene. De er ment som en støtte til lærere/instruktører i undervis- og sluttvurderingen. Tekstene er ment å utdype hvordan vurdering skal skje, i tråd med forskriften, men vil ikke i seg selv være en del av grunnlaget for vurdering.

I opplæringen kan lærer og instruktør trekke inn sosial læring og se flere fag i sammenheng. Tilbakemeldingene og veiledningen som gis i undervisvurderingen i fag, skal likevel gjelde elevens og lærlingens kompetanse i det konkrete faget og hvordan de kan utvikle kompetansen videre. Verken sosiale aspekter, fravær, orden eller oppførsel skal inngå i det som skal vurderes i fag. Det er viktig at det er klart for elevene og lærlingene hva de skal vurderes i på alle stadier av opplæringen, og hva de kan klage på i sluttvurderingen. Det taler for at grunnlaget for sluttvurdering og undervisvurdering fortsatt bør være det samme, slik som i dag.

4.3. VÅRT FORSLAG

Vi mener at grunnlaget for vurdering i likhet med i dag må være kompetansemålene, men foreslår at det tas inn i forskriften at kompetansemålene skal forstås i lys av teksten «Om faget» i læreplanen. Vi foreslår at grunnlaget for vurdering er det samme for underveisvurdering og sluttvurdering.

Forslag til ny § 3-3 andre ledd skal lyde:

«Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemåla i læreplanen i faget. Kompetansemåla skal forståast i lys av teksten om faget i læreplanen.»

? Bør det tas inn i forskriften at kompetansemålene skal forstås i lys av teksten om faget?

Ja

LNU støtter forslaget om at kompetansemålene er grunnlaget for vurderingen. Det er likevel avgjørende for fagfornyelsen at disse leses i lys av læreplanen som helhet også som grunnlag for vurdering. Mange av kompetansemålene i LK20 er svært åpent formulert, og for å sikre likeverdig opplæring og vurdering, må kompetansemålene derfor leses i lys av teksten om faget i læreplanen. LNU støtter derfor forslaget om at formuleringen "Kompetansemåla skal forståast i lys av teksten om faget i læreplanen" legges til formuleringen om grunnlaget for vurdering i fag.

5. FORMÅLET MED VURDERING I ORDEN OG I OPPFØRSEL

5.1. GJELDENE RETT

I forskriften § 3-2 og forskrift til friskoleloven § 3-2 står det at formålet med vurdering i orden og oppførsel er å «bidra til sosialiseringssprosessen til eleven, skape eit godt psykososialt miljø og gi informasjon om eleven sin orden og åtferd».

5.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår noen små endringer i formålet med vurdering i orden og oppførsel.

Sosial læring er et sentralt begrep i overordnet del. Der står det blant annet at «Å kunne sette seg inn i hva andre tenker, føler og erfarer, er grunnlaget for empati og vennskap mellom elevene. Dialog står sentralt i sosial læring, og skolen skal formidle verdien og betydningen av en lyttende dialog for å takle motstand.» Vi foreslår derfor at vurderingen i orden og i oppførsel skal fremme «sosial læring», i stedet for å bidra til sosialiseringssprosessen.

Videre foreslår vi at vurderingen skal «bidra til eit trygt og godt skolemiljø». Dette har sammenheng med at nytt kap. 9 A (som ble innført i 2017) viser til at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø, ikke et godt psykososialt miljø, som sto i tidligere kap. 9a.

5.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår noen mindre endringer i formålet med vurdering i orden og oppførsel for å tilpasse bestemmelsen bedre til fagfornyelsen og gjeldende regelverk om skolemiljø.

Forslag til ny § 3-4 første ledd skal lyde:

«Formålet med vurdering i orden og i åtferd er å fremme sosial læring, bidra til eit trygt og godt skolemiljø og gi informasjon om orden og åtferd.»

? Bør det vises til at formålet med vurdering i orden og oppførsel blant annet er å fremme sosial læring?

Vet ikke

Ingen kommentar fra instansen

6. GRUNNLAGET FOR VURDERING I ORDEN OG I OPPFØRSEL

6.1. GJELDENDE RETT

Grunnlaget for vurdering i orden og oppførsel er i dag skolens ordensreglement, jf. forskriften § 3-5 og forskrift til friskoleloven § 3-5. Ordensreglementet er fastsatt med hjemmel i opplæringsloven § 9 A-10. Det skal gis både underveisvurdering og sluttvurdering i orden og oppførsel.

I forskriften § 3-5 er det nærmere forklart hva som ligger i orden og i oppførsel. Der står det at grunnlaget for vurdering i orden er knyttet til om eleven er forberedt til opplæringen, og hvordan arbeidsvanene og arbeidsinnsatsen er. Det innebærer blant annet om eleven er punktlig, følger opp arbeid som skal gjøres, og har med nødvendige læremiddel og utstyr. Det står at grunnlaget for vurdering i oppførsel er knyttet til hvordan eleven oppfører seg ovenfor medelever, lærere og andre ansatte i og utenfor opplæringen. Det innebærer blant annet om eleven viser hensyn og respekt for andre.

6.2. VÅR VURDERING

Grunnlaget for vurdering i orden og oppførsel må fortsatt være skolens ordensreglement. Dette følger også av opplæringsloven § 9 A-10. Eventuelle justeringer i grunnlaget for vurdering i orden og oppførsel må dermed følge av loven.

I forskriften § 3-5 står det at «grunnlaget for vurdering [...] er knytt til». Dette er en forklaring av begrepene, og ikke en del av grunnlaget for vurderingen. Det kan framstå som om forskriften setter føringer for hva som skal inngå i et ordensreglement. Vi foreslår derfor å ta bort begrepet «grunnlag for vurdering» fra denne forklaringen. Vi foreslår også å kutte ned på omtalen av hva som er orden og oppførsel i forskriften, da det kan oppfattes som en uttømmende oppramsing, og gi et feilaktig syn på hva som skal vurderes. Dersom det for eksempel ikke står i ordensreglementet at arbeidsinnsats skal inngå i ordenskarakteren, vil den heller ikke gjøre det, til tross for at dette følger av forskriften.

Vi mener det er tilstrekkelig at det står i forskriften at vurdering i orden har sammenheng med om eleven er forberedt, punktlig og følger opp arbeid, og at vurdering i oppførsel har sammenheng med om eleven viser hensyn og respekt for andre. En slik forklaring er også i tråd med overordnet del, der verdier som empati og hensynsfullhet trekkes frem. Vi mener dette tar opp i seg det som det i dag vises til i bestemmelsen, samtidig som det ikke fremstår som en uttømmende oppramsing.

Vi foreslår å videreføre at det skilles mellom kompetanse i fag og orden og oppførsel og at det skal tas hensyn til forutsetninger. Vi foreslår også å videreføre punktet i dagens § 3-5 siste ledd om at det vanligvis ikke skal legges avgjørende vekt på enkelthendelser.

6.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at formålet med og grunnlaget for vurdering i orden og i oppførsel inngår i en ny felles bestemmelse.

Vi foreslår ikke å endre på grunnlaget for vurdering i orden og i oppførsel jf. loven § 9 A-10, men å kutte ned på forklaringen av hva orden og oppførsel er i bestemmelsen.

Forslag til ny § 3-4 andre ledd skal lyde:

«Grunnlaget for vurdering i orden og i åtferd er ordensreglementet til skolen, jf. opplæringslova § 9 A-10. Elevene skal være kjent med skolen sitt ordensreglementet.

Orden har samband med om eleven er førebudd, punktleig og følgjer opp arbeid.

Åtferd har samband med om eleven viser omsyn og respekt for andre.

Kompetanse i fag skal ikkje inn i vurderinga i orden eller i åtferd. Det skal tas omsyn til føresetnadene til eleven.

Til vanleg skal det ikkje leggjast avgjerande vekt på enkelthendingar; unntaket er dersom enkelthendinga er særleg klanderverdig eller grov.»

? Kan det kuttas ned på forklaringen av hva som er orden og hva som er oppførsel i bestemmelsen?

Vet ikke

Ingen kommentar fra instansen

7. KARAKTER I ORDEN OG I OPPFØRSEL

7.1. GJELDENDE RETT

Karaktersystemet i orden og i oppførsel er i dag regulert i forskriften § 3-6 og forskrift til friskoleloven § 3-6. Der står det at det før 8. årstrinn skal gis vurdering uten karakter, mens det fra og med 8. årstrinn og i videregående opplæring skal gis vurdering med karakter. Karakterene er God (G), Nokså god (Ng) og Lite god (Lg). Elever med normal god orden eller oppførsel vil få karakteren "God". Det er kun ved klare eller ekstraordinære avvik fra dette at man kan bli satt ned til "Nokså god" eller "Lite god".

Karakteren skal i utgangspunktet settes etter en helhetlig vurdering, men vil kunne bli satt ned på grunn av en særlig klanderverdig eller grov enkelthendelse, jf. forskriften § 3-5.

7.2. VÅR VURDERING

Karakterene i orden og i oppførsel likner ikke karakterene i fag. Det innebærer at elevene ikke vil få bedre karakter dersom de viser ekstra god orden eller oppførsel. Karakterene har slik sett vært innrettet på hva elevene ikke må gjøre.

Det kan argumenteres med at et karaktersystem uten mulighet for forbedring, ikke er i tråd med tankegangen om sosial læring og det å lære å lære i fagfornyelsen. Et annet argument er at daglig preventivt arbeid for god orden og oppførsel og god oppfølging av hver enkelt er viktigere enn å bruke tid på å sette en karakter.

På den andre siden kan risikoen for å få en nedsatt karakter i orden eller i oppførsel ha en oppdragende effekt på elever. Norge har dessuten et vurderingssystem der man skiller tydelig mellom fag og innsats, fravær, orden og oppførsel, i motsetning til mange andre land. At vi har karakterer i orden og i oppførsel kan være med på å skape et tydelig skille til karakterer i fag, slik at disse ikke blir påvirket av hverandre.

I likhet med karakterer i fag, vil karakterene i orden og oppførsel stå på et vitnemål, men de har ikke noen formell funksjon ved inntak til videregående opplæring eller opptak til høyere utdanning. Karakterene gjelder kun for elever, ikke for voksne eller for de som får opplæring i bedrift. De vil følge med også ved senere jobbsøknader, særlig dersom man ikke tar høyere utdanning. I arbeidslivet finnes ikke tilsvarende ordning. Her vil de fleste situasjoner løses ved å snakke med den ansatte, selv om alvorlige forhold kan gi grunnlag for oppsigelse eller avskjed.

Det har vært forsøk uten karakterer i orden og oppførsel på flere skoler i Rogaland. Forsøket gjaldt både for halvårsvurdering med karakter og standpunktkarakter. Forsøket på den første skolen ble innvilget i 2014-15. Forsøket ble utvidet og gjaldt skoleårene 2017-18 og 2018-19 for seks videregående skoler på alle årstrinn. Læringsmiljøsentret har evaluert forsøket, og endelig rapport forelå 1. november 2019³

7.3. FORSLAG

Vi ønsker å høre om det bør gjøres endringer i dagens karakterer i orden og oppførsel.

? Hva taler for å beholde karakterene i orden og i oppførsel?

Ingen kommentar fra instansen

? Hva taler imot å beholde karakterene i orden og i oppførsel?

Ingen kommentar fra instansen

? Bør karakteren i orden og i oppførsel beholdes, eller bør en eller begge karakterer fjernes?

Intet svaralternativ valgt

Ingen kommentar fra instansen

8. SAMTALE OM UTVIKLING

8.1. GJELDENE RETT

Elever, lærlinger og lærekandidater har rett til en samtale med kontaktlæreren eller instruktøren om sin utvikling i forhold til kompetansemålene i fagene minst én gang hvert halvår. Det følger av forskriften § 3-11 tredje ledd. Samtalen kan gjennomføres i forbindelse med halvårsvurderingen uten karakter, jf. forskriften § 3-13 og foreldresamtalen i forskriften kap. 20.

Eleven, lærlingen og lærekandidaten har også rett til jevnlig dialog med kontaktlæreren eller instruktøren om annen utvikling. Dialogen skal handle om deres utvikling i lys av opplæringsloven § 1-1 som regulerer formålet med opplæringen, generell del av læreplanverket og prinsippene for opplæringen i læreplanverket. Dette står i forskriften § 3-8.

Tilsvarende bestemmelser følger av forskrift til friskoleloven §§ 3-8 og 3-11.

8.2. VÅR VURDERING

8.2.1. SAMTALE OM FAGLIG UTVIKLING

I en høring av endringer i forskriften våren 2015 ble elevsamtalen omtalt. Vi foreslo da å oppheve eller endre på dagens elevsamtale. Et stort flertall av høringsinstansene ønsket da å beholde retten til en halvårlig samtale.

Vi foreslår derfor å beholde en samtale om faglig utvikling i et eget ledd i ny bestemmelse.

Vi mener at samtalen fortsatt bør kunne gjennomføres i sammenheng med foreldresamtalen i forskriften § 20-3 og § 20-4 der det er naturlig, og der eleven er under myndighetsalder. Henvisningene og omtalen av dette i § 20-3 og § 20-4 må endres tilsvarende.

Halvårsvurdering skal etter 8. årstrinn gis midt i opplæringsperioden og ved slutten av opplæringsåret, jf. forskriften § 3-13. Erfaringer fra felles nasjonalt tilsyn viser at mange skoler ikke gir halvårsvurdering på rett tidspunkt. For å unngå forvirring om tidspunkt for elevsamtale og halvårsvurdering, foreslår vi å ikke vise til at samtalen kan gjennomføres i sammenheng med halvårsvurderingen i den nye bestemmelsen. Dersom man følger kravene til halvårsvurderingen, og samtalen, er det imidlertid ikke noe i veien for å fortsatt se disse i sammenheng.

8.2.2. SAMTALE OM SOSIAL OG ANNEN UTVIKLING

Høringssvarene fra 2015 tyder på at det er uklart hva dagens bestemmelse om annen utvikling faktisk omfatter. I utgangspunktet gjelder annen utvikling det som verken ligger innenfor hvert enkelt fag eller er direkte knyttet til ordensreglementet. I praksis er det imidlertid ikke et klart skille. En dialog om faglig utvikling, orden eller oppførsel kan f.eks. omfatte sosiale forhold eller andre forutsetninger.

I høringen i 2015 mente et flertall av de som ønsket å beholde elevsamtalen at innholdet burde endres. Mange instanser viste til at skolen og eleven selv bør kunne bestemme innholdet ut fra hva det er behov for. Flere viste også til at de brukte samtalen til å snakke om skolemiljø og motivasjon ved behov.

Sosial læring og utvikling, sosiale ferdigheter, tillit, vennskap og respekt omtales i overordnet del. Å nevne sosial utvikling eksplisitt i bestemmelsen, kan skape større forståelse for den

enkelte elevs situasjon og utfordringer, og være med på å fremme både trivsel og læringsutbytte.

Vi foreslår etter dette et felles ledd som gjelder både sosial utvikling og annen utvikling. Dette er ment å integrere det som i dag står i forskriften § 3-8. Overordnet del omtaler mye av det som i dagens forskrift kalles «anna utvikling», og vi foreslår derfor at det henvises til den i bestemmelsen.

Vi mener at tidspunktet for en samtale om sosial og annen utvikling må avhenge av behov. Noen vil ha behov for en slik samtale ofte, mens andre sjelden vil ha behov for samtale. Dagens samtale om annen utvikling skal heller ikke være en enveis vurdering, men en dialog der også eleven og lærlingen skal få anledning til å gi tilbakemelding. Dersom samtalen er knyttet opp mot behov, står også lærer og instruktør friere til å ta opp det de ønsker og ser på som viktig. Man må imidlertid se det i lys av retten til sosial-pedagogisk rådgivning (§ 22-2), særlig dersom behovet skulle forekomme svært ofte.

8.2.3. SAMTALE MED HVEM?

I dag ligger både ansvaret for dialog om annen utvikling og elevsamtalen til kontaktlærer/instruktør i forskriften. Rektor eller skoleeier kan bestemme at faglæreren kan gjennomføre samtalen for sitt fag i stedet for kontaktlæreren, jf. rundskriv om individuell vurdering Udir-5-2016.

Kontaktlæreren har et særlig ansvar for de praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjøremålene som gjelder klassen/basisgruppen og elevene der, jf. opplæringsloven § 8-2 andre ledd. De kjenner gjerne eleven best og er ofte nærmest når det gjelder sosiale spørsmål. Det kan derfor framstå som naturlig å vise til at kontaktlæreren har denne formelle rollen når det gjelder samtalen om sosial utvikling og andre forhold. Det er imidlertid viktig at kontaktlæreren har god kontakt med faglærerne, og at de samarbeider.

Vi ønsker ikke å hindre rektor eller skoleeier fra å velge en løsning der faglærer gjennomfører samtalen i sitt fag i stedet for kontaktlæreren. Særlig på videregående kan det være naturlig at faglærer har samtalen om det faglige. Vi foreslår derfor at det ikke står eksplisitt i bestemmelsen at det er kontaktlæreren som skal gjennomføre samtalen i fag, men at elevene har krav på en samtale om deres utvikling i alle fag. Vi foreslår at dette utdypes i merknader til bestemmelsen. Et slikt forslag er også i tråd med tilbakemeldingen i høringen i 2015, der det var uenighet om hvem som burde gjennomføre samtalen i fag.

Vi påpeker at det er viktig at det fortsatt er et skille mellom lærerens og instruktørens oppgave og den sosial-pedagogisk rådgivningen (etter forskriften § 22-2), som skal utføres av noen med relevant kompetanse på området.

Selv om lærlinger, lære kandidater og praksisbrevkandidater har rett til et godt arbeidsmiljø i kraft av å være arbeidstakere og har rett til medarbeidersamtale, ønsker vi ikke å redusere deres mulighet til å ha en samtale etter forskrift til opplæringsloven. Instruktøren i lærebedriften vil ha ansvaret for å ha en samtale med lærlingen, lære kandidaten og praksisbrevkandidaten.

8.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at det skal etableres en ny paragraf om samtale om utvikling i ny § 3-7. Vi foreslår at denne bestemmelsen har to ledd. Ett ledd om faglig utvikling, og ett om sosial utvikling og andre forhold.

Første ledd er i stor grad en videreføring av elevsamtalen som i dag står i forskriften § 3-11. Det er nytt at det ikke vises til hvem som skal ha samtalen, og at det ikke vises til at samtalen kan gjennomføres sammen med halvårsvurderingen uten karakter.

Andre ledd er i stor grad en videreføring av dagens § 3-8 om annen utvikling, men det er nytt at det også vises til sosial utvikling og at retten gjelder ved behov. Det er nytt at det vises til overordnet del. Det må gjøres tilsvarende endringer i forskriften § 20-3 og § 20-4.

Forslag til ny § 3-7 skal lyde:

«§ 3-7 Samtale om utvikling

Elevar, lærlingar, lære kandidat og praksisbrevkandidat har minst ein gong kvart halvår rett til ein samtale om deira utvikling i faga. Den kan gjennomførast i samband med samtalen med foreldra etter § 20-3 og § 20-4.

Elevar, lærlingar, lære kandidat og praksisbrevkandidat har ved behov òg rett til ein samtale med kontaktlærer eller instruktør om sosial utvikling og anna utvikling. Samtalen skal sjåast i samband med opplæringslova § 1-1 og overordna del i læreplanverket.»

? Bør det være én felles bestemmelse om samtale om utvikling?

Vet ikke

Ingen kommentar fra instansen

? Bør det presiseres at samtalen om sosial og annen utvikling gjelder ved behov?

Vet ikke

Ingen kommentar fra instansen

? Bør det være opp til skolen hvem som skal ha samtalen om faglig utvikling?

Ja

LNU ser det som hensiktsmessig at den enkelte skole vurderer hvem som gjennomfører samtalen, med utgangspunkt i skoleslag, trinn og skolens organisering.

9. UNDERVEISVURDERING

9.1. GJELDENE RETT

Bestemmelsene om undervisvurdering og egenvurdering står i forskrift til opplæringsloven § 3-11 og 3-12. Tilsvarende regler er gitt i forskrift til friskoleloven § 3-11 og § 3-12.

Gjeldende § 3-11 første og andre ledd i forskriften er utformet slik:

«Undervegsvurdering i fag skal brukast som ein reiskap i læreprosessen, som grunnlag for tilpassa opplæring og bidra til at eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten aukar kompetansen sin i fag. Undervegsvurderinga i fag, i orden og i åtfærd skal givast løpande og systematisk og kan vere både munnleg og skriftleg.

Undervegsvurderinga skal innehalde informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten og gi rettleiing om korleis ho eller han kan utvikle kompetansen sin i faget.»

I forskriften § 3-12 står det at «Eigenvurderinga er ein del av undervegsvurderinga, og formålet med eigenvurderinga er at eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten reflekterer over og blir bevisst på eiga læring. Eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten skal delta aktivt i vurderinga av eige arbeid, eigen kompetanse og eiga fagleg utvikling».

9.2. VÅR VURDERING

9.2.1. UNDERVEISVURDERING ER ALL VURDERING FØR AVSLUTNINGEN AV OPPLÆRINGEN

Vi mener det kan være nyttig å illustrere at all vurdering som skjer før avslutningen av opplæringen i fag vil være undervisvurdering. Dette viser et tydelig skille til definisjonen av sluttvurdering i dagens § 3-17. Vi foreslår at det tas inn i en ny bestemmelse om undervisvurdering.

Et av de viktigste formålene med undervisvurdering i fag er å fremme læring. Vi mener det er viktig å videreføre dette også i bestemmelsen om undervisvurdering for å understreke fokuset på undervisvurderingen som et middel for å lære å lære, jf. overordnet del.

9.2.2. TYDELIGGJØRE PRINSIPPENE FOR UNDERVEISVURDERING

I praksis har omtalen av undervisvurderingen vært basert på fire hovedprinsipper som kan utledes av ulike deler av gjeldende regelverk. Prinsippene er forskningsbaserte, og internasjonalt anerkjente som sentrale prinsipper i læringsfremmende vurdering. Alle prinsippene kommer fram av dagens forskrift, men i ulike bestemmelser. Vi mener derfor det er forbedringspotensial med tanke på hvor klart kjernen i undervisvurderingen kommer til uttrykk i bestemmelsene. Vi foreslår å endre på utformingen av bestemmelsen om undervisvurdering, både sett opp mot fagfornyelsen og av forenklingshensyn.

Vi foreslår at de fire prinsippene for undervisvurdering stilles opp i en punktliste, for å gjøre bestemmelsen lettere å lese. Eksisterende punktlistene i kap. 3 er utformet som bokstaver. Vi foreslår å følge denne logikken. Det er imidlertid viktig at det kommer fram at alle punktene er en del av undervisvurderingen, og at alle er viktige.

Punkt a. Være involvert i eget læringsarbeid

Det er i dag en egen bestemmelse om egenvurdering i forskriften § 3-12.

Refleksjon, motivasjon og egenvurdering får en del plass i overordnet del, og påvirker også i stor grad de enkelte læreplanene. Vi mener at egenvurderingen kommer best til uttrykk sammen med de andre prinsippene for undervisvurdering, og foreslår derfor å fjerne dagens egne bestemmelse om egenvurdering i § 3-12.

Det er viktig at betydningen av egenvurdering ikke blir mindre. Egenvurdering er en svært viktig del av det å lære å lære, og sentralt i dybdelæring. Det er også det prinsippet som skolene har meldt tilbake at de har hatt størst utfordringer med. Sluttrapporten fra satsingen på vurdering for læring 2010-2018 konkluderer med at det fortsatt er behov for å ha oppmerksomhet på læringsfremmende vurderingspraksis, og trekker fram elevinvolvering som et fortsatt utfordrende område.⁴

Vi foreslår derfor at egenvurdering løftes fram som det første punktet/prinsippet i forskriften.

Vi foreslår at punktet om egenvurdering formuleres slik at elever og lærlinger skal delta i vurderingen av eget arbeid og reflektere over egen læring og faglige utvikling. Selv om det ikke er like omfattende som dagens bestemmelse, mener vi at dette i stor grad dekker innholdet i dagens § 3-12, samtidig som det har en tettere sammenheng med fagfornyelsen og overordnet del.

Punkt b. Forstå hva man skal lære og hva som blir forventet

At målene for opplæringen skal være kjent, står i dag i forskriften § 3-1 fjerde ledd. Vi foreslår at dette flyttes til bestemmelsen om underveisvurdering og omformuleres noe.

Begrepet «måla for opplæringa» har av flere blitt forstått som læringsmål i en lokal læreplan. Fagfornyelsen setter ingen krav til slike mål. Forskning viser at elevene vil ha en bedre forutsetning for å medvirke i egen læring når de forstår hva de skal lære og hva som er god måloppnåelse.⁵

Punkt c. Få vite hva man mestrer

I forskriften § 3-11 andre ledd står det om å gi informasjon om elevene, lærlingene og praksisbrevkandidatenes kompetanse. Vi foreslår at dette omformuleres til å vise elevene hva de mestrer, altså gi elevene tilbakemelding om hva de kan underveis i opplæringen. Forskning viser at tilbakemeldinger har stor betydning for læring. Læreren eller instruktøren må tilpasse innhold og mengde tilbakemelding til der den enkelte elev eller lærling er i sin læringsprosess.

Punktet om at elevene, lærlingene, lærekandidatene og praksisbrevkandidatene skal få vite hva de mestrer har nær sammenheng med at de skal få veiledning om hvordan de kan utvikle seg.

Punkt d. Få veiledning om utvikling

I forskriften § 3-11 andre ledd står det at underveisvurderingen skal gi veiledning om hvordan elevene, lærlingene, lærekandidatene og praksisbrevkandidatene kan øke kompetansen sin i faget. Vi foreslår å videreføre dette som et eget punkt. Det er grunnleggende i forskningen om læringsfremmende vurdering at elever og lærlinger lærer mer og blir mer motiverte når de får muligheten til å bruke tilbakemeldinger til å forbedre arbeidet eller prestasjonen sin.

Tilbakemeldinger som peker framover, har størst effekt for læringen når de er en del av den daglige opplæringen og tilpasses den enkelte elev eller lærling.

9.2.3. MUNTLLIG ELLER SKRIFTLIG VURDERING

I dag står det at underveisvurderingen kan skje muntlig eller skriftlig, altså at det ikke er formkrav. Vi mener at en slik presisering er unødvendig i dag. Hvis ikke det står noe i bestemmelsen, vil det heller ikke være formkrav. Det kommer fram av bestemmelsen om halvårsvurdering at det skal gis en skriftlig vurdering med karakter. Dette er det eneste skriftlighetskravet i underveisvurderingen. Det gjelder ikke for lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater, som kun skal ha halvårsvurdering uten karakter.

Vi har fått tilbakemelding om at ikke alle kommuner/fylkeskommuner er klar over dette, og krever et visst antall skriftlige vurderinger i løpet av opplæringen. Dette kan komme av

formuleringen «muntleg eller skriftleg», eller at ikke alle har fått med seg at kravet om at undervisvurderinga skulle være «grunnlagt» ble tatt ut av forskriften i 2015.

Av hensyn til tidstyver i lærernes arbeidshverdag mener vi det er viktig å presisere at skriftlig halvårsvurdering med karakter er det eneste formelle kravet som følger direkte av forskriften. Vi foreslår også å ta ut av forskriften at undervisvurderingen kan være både muntlig og skriftlig. Det må også understrekes i merknadene til bestemmelsen at det ikke er formkrav til undervisvurdering uten karakter.

9.2.4. LØPENDE OG SYSTEMATISK

Da undervisvurderingen først ble tatt inn i forskriften var det behov for å presisere at denne skulle skje "løpende og systematisk". Begrepene sikter til at undervisvurderingen skal være en integrert og kontinuerlig del av opplæringen i fag, og ikke situasjoner som er isolert fra den daglige undervisningen.

I dag er undervisvurderingen mye mer innarbeidet enn da dette ble tatt inn i forskriften. Vi har fått tilbakemelding om at begrepet «løpende» kan tolkes som at lærerne hele tiden må vurdere elevene, og at systematisk viser til at all undervisvurdering må planlegges. Dette er ikke intensjonen. Det må være åpning for at elevene og lærlingene vurderes der lærerne/instruktørene mener det er naturlig i opplæringen, uten at det nødvendigvis er planlagt eller skjer med faste og avtalte mellomrom. Dette henger sammen med lærerens/instruktørens frihet til å velge innhold og metode.

Vi foreslår at det tas inn i forskriften at undervisvurderingen er en integrert del av opplæringen. Dette skal vise at undervisvurdering skjer hele tiden, og ikke kun gjennom testing, eller situasjoner som er isolert fra daglig undervisning⁶

9.2.5. TILPASSET OPPLÆRING

I forskriften § 3-11 står det at undervisvurderingen skal brukes som grunnlag for tilpasset opplæring. Dette har sammenheng med opplæringsloven § 1-3 om at opplæringen skal tilpasses den enkeltes evner og forutsetninger. Overordnet del omtaler også tilpasset opplæring i undervisvurderingen flere steder. Der står det bl.a. at «Å gi rom for dybdelæring forutsetter at skolen tar hensyn til at elevene er forskjellige og lærer i ulikt tempo og med ulik progresjon. [...] God vurdering, der forventningene er tydelige og eleven deltar og blir hørt underveis i læringsarbeidet, er en nøkkel til å tilpasse undervisningen.»⁷⁸

9.2.6. TILFREDSSTILLENDENDE UTBYTTE

I forskriften § 3-11 fjerde ledd står det at læreren i undervisvurderingen skal vurdere om eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, med henvisning til § 5-1 og § 5-4 om spesialundervisning. Vilkår for spesialundervisning er nettopp at elevene ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Vi mener det er viktig å beholde dette punktet, og foreslår ingen endringer i dette.

9.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å omstrukturere og tydeliggjøre bestemmelsen om undervisvurdering, blant annet ved å oppstille prinsippene for undervisvurdering i punkter.

De fleste formuleringene er nye, men mye av innholdet er videreført. Det er nytt at det står at all vurdering som skjer før avslutningen av opplæringen er undervegsvurderingen. Det er også nytt at det ikke står noe om at undervegsvurderingen kan være muntlig eller skriftlig. «Løpande og systematisk» er erstattet med «ein integrert del av opplæringa».

Forslag til ny § 3-10 skal lyde:

« § 3-10 Undervegsvurdering i fag

All vurdering som skjer før avslutninga av opplæringa er undervegsvurdering.

Undervegsvurdering i fag skal vere ein integrert del av opplæringa, og skal brukast til å fremje læring, tilpasse opplæringa og auke kompetansen i fag.

I undervegsvurderinga skal elevar, lærlingar, lærekandidatar og praksisbrevkandidatar

a) delta i vurderinga av eige arbeid og reflektere over eiga læring og faglege utvikling

b) forstå kva dei skal lære og kva som blir venta av dei

c) få vite kva dei meistrar

d) få rettleiing om korleis dei kan arbeide vidare for å utvikle kompetansen sin

Undervegsvurderinga skal nyttast til å vurdere om eleven har tilfredsstillande utbytte av opplæringa, jf. opplæringslova § 5-1. Lærekandidatar og elevar med individuell opplæringsplan skal ha undervegsvurdering i samsvar med den opplæringsplanen som er utarbeidd for dei, jf. opplæringslova § 5-5 første ledd.»

? Mener dere det blir tydelig å stille opp de fire prinsippene for undervegsvurdering i en punktliste i samme paragraf?

Ja

LNU støtter forslaget til ny §3-10 i sin helhet.

? Kan det tas ut av forskriften at undervegsvurderingen kan være både muntlig og skriftlig?

Ja

LNU støtter forslaget til ny §3-10 i sin helhet.

? Kan begrepene løpende og systematisk tas ut av forskriften og erstattes av at undervegsvurderingen skal være en integrert del av opplæringen?

Ja

LNU støtter forslaget til ny §3-10 i sin helhet. Vi finner vektleggingen av mestring og veiledning svært positivt og godt i tråd med forslaget om å ta inn "lærelyst" i formålet med vurdering i faget. Formuleringen "integrert del" tydeliggjør undervegsvurderingens formål langt bedre enn "løpende og systematisk". Vi finner x de fire punktene a-d er tydelige og lett forståelige og mener

ikke at det er nødvendig med en presisering av at underveisvurderingen kan være skriftlig og muntlig.

🔍 Har dere andre innspill til forslaget til forskriftstekst?

Ingen kommentar fra instansen

10. STANDPUNKTKARAKTER

10.1. GJELDENE RETT

I forskriften § 3-18 første og andre ledd står det:

«Standpunktkarakterer er karakterer som blir gitt ved avslutninga av opplæringa i fag, og som skal først på vitnemålet.

Standpunktkarakteren må baserast på eit breitt vurderingsgrunnlag som samla viser den kompetansen eleven har i faget, jf. § 3-3 og 3-16. Eleven skal vere kjend med kva det blir lagt vekt på i fastsetjinga av hennar eller hans standpunktkarakter.»

I § 3-16 i kap. om underveisvurdering står det:

«Undervegsvurderinga skal fremje lærling og gi eleven høve til å forbetre kompetansen sin gjennom opplæringstida i faget. Den kompetansen eleven har vist undervegs i opplæringa er ein del av grunnlaget for vurderinga når standpunktkarakteren i fag skal fastsetjast, jf. § 3-3 og § 3-18.»

10.2. VÅR VURDERING

10.2.1. SAMLET KOMPETANSE

Mens læreren underveis ofte kan veksle mellom å vurdere elevens kunnskaper, ferdigheter og kompetanse i de ulike delene av faget hver for seg og i sammenheng, handler standpunktvurdering om å binde disse kunnskapene og ferdighetene sammen og se etter hvilken samlet kompetanse eleven har oppnådd. Det betyr ikke at de ferdighetene, kunnskapene eller delkompetansene eleven har vist underveis er irrelevante for standpunktkarakteren, men at læreren må vurdere hvordan informasjonen har relevans for den samlede kompetansen i faget.

Det er viktig å holde fast på at standpunktkarakteren skal vise den samlede kompetansen. Vi foreslår å gjøre dette enda tydeligere enn i dagens bestemmelse.

10.2.2. BREDT VURDERINGSGRUNNLAG

Vi har fått flere innspill på at begrepet «bredt vurderingsgrunnlag» i gjeldende forskrift § 3-18 er uklart. I merknadene står det at man i begrepet «bredt» legger at eleven skal få vist sin kompetanse på ulike måter og i ulike sammenhenger.

I overordnet del står det at i «arbeidet med fagene skal elevene møte oppgaver og delta i varierte aktiviteter av stadig økende kompleksitet. Dybdelæring i fag innebærer å anvende kunnskaper og ferdigheter på ulike måter.»[9](#)

Fordi kompetansemålene i et fag beskriver ulike kunnskaper, ferdigheter og kompetanse elevene skal mestre, krever det at læreren bruker varierte vurderingsmåter for å få informasjon om elevens læring. For eksempel vil det i deler av et fag være relevant å bruke en skriftlig vurderingsform, mens dette ikke er relevant for andre kompetansemål i faget. Læreren observasjon av elevene, samtaler og dialog vil også være med å gi læreren kunnskap om elevens utvikling.

Vi foreslår at det skal stå i bestemmelsen om standpunktkarakter at eleven skal få mulighet til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter. Dette skal erstatte begrepet «bredt vurderingsgrunnlag».

10.2.3. FØRES PÅ VITNEMÅLET

I dagens § 3-18 står det at standpunktkarakteren skal føres på vitnemålet. Dersom vitnemålskravene ikke er oppfylt, har eleven ikke krav på vitnemål og da stemmer ikke dette. Vi foreslår derfor å ta det ut av bestemmelsen. Dette må også ses i sammenheng med at vi i høringsnotat 4 foreslår at det tydeliggjøres i ny § 3-14 at alle sluttvurderinger skal føres på dokumentasjonen. Vi mener det er mer presist at det står i ny § 3-14 at alle sluttvurderinger skal føres på dokumentasjonen. Det vises da til alle former for dokumentasjon som er fastsatt i delkapittel VI. Vi mener dette blir mer presist enn kun å vise til vitnemål, som bare er én form for dokumentasjon.

10.2.4. SAMMENHENGEN MELLOM UNDERVEISVURDERING OG STANDPUNKTKARAKTER

Paragraf 3-16 ble tatt inn i forskriften i 2015. Bakgrunnen for bestemmelsen var å oppfordre til jevn innsats gjennom året ved å tydeliggjøre at underveisvurderingen er en del av den samlede vurderingen læreren gjør når standpunktkarakteren fastsettes. Tilbakemeldingene på bestemmelsen i høringen var stort sett positive. I etterkant er det imidlertid flere som viser til at denne bestemmelsen har vært tolket noe ulikt.

Vi mener det kan være hensiktsmessig å flette det som i dag står i § 3-16 inn i en ny bestemmelse om standpunktkarakter. Departementet viser i Meld.St. 28 (2015-2016) til at kvalitativt god underveisvurdering skal bidra til å gjøre standpunktvurderingen mer forutsigbar både for lærer og elev. De viser til at tiltak som styrker underveisvurderingen derfor også vil styrke standpunktvurderingen. Vi mener bestemmelsen har størst sammenheng med hva standpunktkarakteren skal være og bygge på, og at det dermed ikke er naturlig at denne står i delkapittelet om underveisvurdering.

At underveisvurderingen skal fremme læring og gi mulighet til utvikling/forbedring er tatt inn i forslaget til bestemmelse om underveisvurdering og i formålet med vurderingen. Vi mener derfor det er unødvendig å gjenta dette.

Ellers står det i § 3-16 at «Den kompetansen eleven har vist undervegs i opplæringa er ein del av grunnlaget for vurderinga når standpunktkarakteren i fag skal fastsetjast». I merknadene til bestemmelsen er det understreket at det skal gjøres en totalvurdering av kompetansen, noe som innebærer at det ikke er anledning til å legge sammen karakterer fra underveisvurderingen og gi en standpunktkarakter som er et gjennomsnitt av karakterene. I merknadene står det også at denne bestemmelsen henger sammen med at eleven tidlig skal få vite hva som inngår i grunnlaget for vurdering til standpunkt. Dette er klargjøringer vi mener det er viktig å beholde i merknadene til bestemmelsen.

Vi foreslår at bestemmelsen beholdes som i dag med noen få tilpasninger. Vi foreslår at det vises til vurderingen i stedet for grunnlaget for vurderingen. Dette har sammenheng med at grunnlaget for vurderingen er kompetansemålene. Vi foreslår også at det står «i løpet av» i stedet for «undervegs». Dette er ikke ment som en realitetsendring.

10.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår både å omstrukturere og endre på bestemmelsen om standpunktkarakter i fag. Det er nytt at det står at eleven skal få vise sin kompetanse på flere og varierte måter. Dette er ment å erstatte bredt vurderingsgrunnlag. Vi foreslår også at dagens § 3-16 oppheves, og at deler av innholdet tas inn i ny bestemmelse om standpunktkarakter i fag.

Forslag til ny § 3-15 første og andre ledd skal lyde:

«Ein standpunktkarakter skal vere uttrykk for den samla kompetansen eleven har i faget ved avslutninga av opplæringa.

Eleven skal vere kjend med kva det blir lagt vekt på i fastsetjinga av hennar eller hans standpunktkarakter. Eleven skal ha fått høve til å vise kompetansen sin på fleire og varierte måtar. Kompetanse som eleven har vist i løpet av opplæringa, er ein del av vurderinga når standpunktkarakteren skal fastsetjast.»

? Kan begrepet «breitt vurderingsgrunnlag» erstattes med at «eleven skal ha fått høve til å vise kompetansen sin på fleire og varierte måtar»?

Nei

LNU er positive til ønsket om en endring som åpner opp for varierte metoder i grunnlaget for standpunktkarakteren. Når det gjelder norskfaget, er det særlig hensiktsmessig på 8. og 9. trinn, på vg1 og vg2 SF, hvor det gis to karakterer til halvårsvurdering - og på YF hvor det kun gis én standpunktkarakter. På disse trinnene er det godt rom for å arbeide med prosess- og dybdeskrivingsoppgaver - arbeidsmåter som svarer godt til mål om utforskning og dybdelæring på norskfagets premisser. På 10. trinn og vg3 ser vi likevel en mulig fare for at formuleringen kan føre til forventninger fra elever om at et vidt spekter av metoder er representert i vurderingsgrunnlaget for hver av de tre standpunktkarakterene. I norskfaget må hva som er varierte metoder defineres på fagets egne premisser. I norsk skriftlig trenger elevene for eksempel god trening i å skrive lengre tekster med holdbare resonnementer og god sammenheng. Vi bør unngå at kravet om varierte vurderingsformer fører til at elevene blir mindre trent i å skrive lengre tekster i ulike sjangre, noe som er en av de viktigste kompetansene elevene trenger for å være studieforberedt. Slike arbeid kan likevel være både "flere" og foregå på "varierte måter", men variasjonen vil være enda bredere på tvers av faget (hovedmål, sidemål og muntlig) enn for den enkelte av de tre standpunktkarakterene. For å unngå for store tolkningskonflikter mellom faglærere og elever, foreslår vi en tilføyning (markert i kursiv): "Eleven skal ha fått høve til å vise kompetansen sin på fleire og varierte måtar *innafor rammene av sentrale områder og arbeidsmåtar i det faget standpunktkarakteren viser til*".

? Bør deler av innholdet i dagens § 3-16 flyttes over til bestemmelsen om standpunkt karakter?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

11. TO FAGPERSONER VED GJENNOMFØRING AV REALKOMPETANSEVURDERING

11.1. GJELDENE RETT

Forskrift til opplæringsloven § 4-13 omhandler realkompetansevurdering. Det står ingenting i gjeldende regelverk om hvem/hvor mange som skal gjennomføre denne vurderingen.

Direktoratet har i «Nasjonale retningslinjer for realkompetansevurdering» vist til at det kan være nødvendig med mer enn en fagperson for å sikre påliteligheten og at realkompetansevurderingen gjennomføres på et forsvarlig grunnlag.[10](#)

Mer spesifikt går det fram i en tydeligere anbefaling for realkompetansevurdering på Vg3-nivå i lærefag at «Direktoratet mener at ved realkompetansevurdering på Vg3-nivå i lærefag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer bør vurderingen foretas av minst to personer som har formell faglig kompetanse innenfor fagområdet, og har oppdatert arbeidslivserfaring i faget.»

11.2. VÅR VURDERING

På bakgrunn av anbefalingene direktoratet har gitt kjenner vi til at noen fylkeskommuner gjennomfører realkompetansevurdering med to fagpersoner innenfor fag- og yrkesopplæring.

I prosjektet «Fagbrev på jobb» gjennomførte Rogaland fylkeskommune en utprøving med to fagpersoner i alle vurderinger. Fagpersonene meldte tilbake at de mente at å jobbe to og to ga bedre kvalitet på vurderingsarbeidet. Oppsummert mente de at å være to gjør at

- man oppnår en bedre og mer lik realkompetansevurdering
- fagpersonene får mulighet til å korrigere hverandre
- det er enklere å oppfatte nyansene i det som blir sagt
- det mulig å drøfte tvilstilfeller
- fagpersonene blir tryggere

Det har alltid vært to fagpersoner (eksaminator og sensor) som har gjennomført muntlig eksamen. Selv om en muntlig eksamen og en realkompetansevurdering er to ganske forskjellige vurderingsformer, er det naturlig å stille samme krav til gjennomføringen mht. forsvarlighet og kvalitet. At det formelt sett bare er krav om en fagperson for å gjennomføre realkompetansevurderingen, kan henge sammen med at realkompetansevurderingen opprinnelig ikke var tenkt som en sluttvurdering, men mer som metode for å finne ut hvilket nivå opplæringen skulle starte på. Nå er det ikke uvanlig at en kandidat kan få godkjent et helt fag som en sluttvurdering etter realkompetansevurdering. Det er da naturlig å stille det samme krav til antall fagpersoner som gjennomfører vurderingen.

Vi foreslår å ikke kun skrive at vurderingen skal skje i «faget», fordi det kan oppfattes som kompetansen må foreligge i enkeltfag og fordi det da kan være vanskelig å skaffe fagpersoner, særlig på små fagområder.

11.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å forskriftsfeste i ny § 4-6 et krav om at skoleeier benytter to fagpersoner når de gjennomfører realkompetansevurdering for å åpne for tolkningsfellesskap og sikre økt kvalitet og likere gjennomføring i hele landet.

? Bør det forskriftsfestes at skoleeier skal benytte seg av to fagpersoner ved realkompetansevurdering?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

12. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Verken forslaget til endringer i formålet for vurdering, grunnlaget for vurdering, underveisvurdering eller sluttvurdering skal ha økonomiske eller administrative konsekvenser i seg selv. Det gjelder trolig også forslaget til endringer i samtale om utvikling.

Dersom karakteren i orden og oppførsel oppheves, må skolene endre på systemet sitt når det gjelder bl.a. føring og klage på disse karakterene. Det vil derfor trolig bli noe rimeligere enn dagens ordning. På den annen side innebærer et slikt forslag at lærerne må ha noe bedre oppfølging av orden og oppførsel enn i dag.

Implementering av endringer i forskriften må ses i sammenheng med implementering av nytt læreplanverk som følge av fagfornyelsen. Det innebærer at de administrative konsekvensene må ses i sammenheng med dette.

Et forskriftsfestet krav til at to personer gjennomfører realkompetansevurderingen vil innebære både administrative og økonomiske konsekvenser. Ifølge SSB ble 2300 personer realkompetansevurdert i 2018. Ifølge Lied-utvalget var det 3500 personer som ble realkompetansevurdert i perioden 1.oktober 2017 – 30. september 2018. Fylkeskommunene har utarbeidet en veiledende oversikt som bl.a. brukes når NAV kjøper en realkompetansevurdering. Denne tilsier en gjennomsnittspris på 6000 kr per vurdering for yrkesfag og 4000 kr for fellesfag.

Ca. 80 % av vurderingene er gjennomført på yrkesfag og tilsvarende 20 % på fellesfag.

Dette kan bety at utgiftene til gjennomføring av realkompetansevurdering vil kunne øke med ca. 18 - 20 mill. hvis alle vurderinger skal foregå med to fagpersoner til stede.

❓ Ser dere andre økonomiske eller administrative konsekvenser av forslagene?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

GENERELL KOMMENTAR

Ingen kommentar fra instansen

FOTNOTER

---

1. Overordnet del punkt 3.2
2. Meld.St.28 (2015-2016) punkt 5.1
3. <https://laringsmiljosenteret.uis.no/om-laringsmiljosenteret/nyheter-og-presse/gode-erfaringer-med-a-fjerne-karakterer-i-orden-og-atferd-article136595-21227.html>
4. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/erfaringer-fra-nasjonal-satsing-pa-vurdering-for-laring-2010-2018/4.-fortsatt-behov-for-a-videreutvikle-praksis/>
5. Black and Wiliam: Inside the Black Box: Raising Standards Through Classroom Assessment, 1998:6
6. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/erfaringer-fra-nasjonal-satsing-pa-vurdering-for-laring-2010-2018/1.innledning/#1.2-hva-betyr-vurdering-for-laring-i-satsingen>
7. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/overordnet-del/>
8. NOU-2016-14 «Mer å hente».
9. 2.2 om Kompetanse i fagene
10. Nasjonale retningslinjer for realkompetansevurdering for voksne i videregående opplæring s.32 og 35

Del 2 Høringsnotat om forslag til endringer i bestemmelser om eksamen

1. INNLEDNING

Vi foreslår i det følgende flere endringer i forskrift til opplæringsloven (heretter forskriften) kap. 3 del V om eksamen. Forslagene gjelder både endringer i innhold og endringer i struktur.

Oppsummert foreslår vi at

- dagens formål med sluttvurdering videreføres
- det presiseres at eksamen skal gi eleven eller privatisten anledning til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen
- det åpnes for flere kombinasjoner av eksamensformer enn det vi har i dag
- det fastsettes i læreplanen om faget skal ha forberedelsedel
- kravet om presentasjon ved muntlig eksamen oppheves
- kravet om forberedelsedel til muntlig eksamen videreføres, og dette innføres også til muntlig-praktisk eksamen
- det presiseres at de som har det overordnede ansvaret for eksamen avgjør hva som er tillatte hjelpemidler til eksamen
- det tas inn en ny samlet bestemmelse som tydeliggjør det overordnede ansvaret for eksamen for Utdanningsdirektoratet og skoleeiere

2. BAKGRUNN

Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag (oppdrag 03-17 tiltak 26) å revidere og forenkle kap.3 i forskrift til opplæringsloven i lys av fagfornyelsen (se høringsnotat del 1). Fagfornyelsen gir også grunn til å vurdere endringsbehov i eksamen som sluttvurdering med læreplanene i LK20 og LK20S.

2.1. EKSAMENSGRUPPA OG DERES ARBEID

Kunnskapsdepartementet satte ned en eksamensgruppe i 2018 som skulle bistå Utdanningsdirektoratet i å vurdere eventuelle endringer i eksamensordningene som følge av fagfornyelsen. Eksamensgruppa består av forskere og lærerutdannere, og representanter fra partene i fagfornyelsen fra Elevorganisasjonen, Norsk lektorlag, Skolenes Landsforbund, Skolelederforbundet og Utdanningsforbundet. Det er også opprettet en egen referansegruppe som har gitt viktige innspill til eksamensgruppa. I referansegruppa sitter representanter for samiske perspektiver, Kommunenes Sentralforbund (KS), Oslo kommune og fylkesmannsembeter.

Flere av forslagene i dette notatet bygger på anbefalinger i eksamensgruppas andre rapport [«Vurderinger og foreløpige anbefalinger fra eksamensgruppa»](#), der gruppa vurderer

fagfornyelsen og den teknologiske utviklingens betydning for eksamensordningene. Denne rapporten bygger på eksamensgruppas første rapport «[Kunnskapsgrunnlag for evaluering av eksamensordningen](#)».

Utdanningsdirektoratet har vurdert eksamensgruppas anbefalinger og gjort en selvstendig vurdering av behovet for endringer i bestemmelsene om eksamen i forskrift til opplæringsloven. Under følger våre vurderinger og forslag til endringer i forskriften knyttet til eksamen.

🔍 Har du/dere synspunkter på eksamensgruppas vurderinger eller foreløpige anbefalinger?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

3. FORMÅLET MED EKSAMEN

3.1. GJELDENDE RETT

Forskriften § 3-17 viser til at alle sluttvurderinger skal gi informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidatens ved avslutningen av opplæringen i faget. Tilsvarende bestemmelser er gitt i forskriften § 4-11 og forskrift til friskoleloven § 3-16.

Begrepet «formål» benyttes ikke i forskriften § 3-17, men formålet beskrives tilsvarende i § 3-2 om formålet med vurdering.

3.2. VÅR VURDERING

Eksamensgruppa viser til at eksamen har flere roller som ikke er formalisert, og at eksamen tillegges ulike formål og roller utover det som står i forskriften i dag. Eksamen brukes som en del av grunnlaget for opptak til utdanning/arbeidsliv og den har en kvalitetssikrende funksjon i sluttvurderingssystemet. Eksamensgruppa har foreslått å formalisere dette som en del av formålet med eksamen.

Vi har vurdert eksamensgruppas anbefaling om å forskriftsfeste et utvidet formål med sluttvurdering/eksamen. Vi anbefaler imidlertid ikke å ta dette inn som eget formål i forskriften. Grunnen til det er at vi mener det er et skille mellom hva *formålet* med en sluttvurdering er, og hva den senere kan brukes til, dvs. hvilken *funksjon* sluttvurderingen kan ha. I dagens bestemmelse om sluttvurdering står det ikke noe om videre bruk.

Det er fastsatt egne regler om både dokumentasjon, inntak til videregående opplæring (forskriften kap. 6) og opptak til høyere utdanning (egen forskrift). Inntak til videregående opplæring og opptak til høyere utdanning er en del av et system med flere unntaksbestemmelser, som ikke kun baserer seg på sluttvurderinger/poeng. Hvordan arbeidsgivere bruker dokumentasjon avhenger av hvilke krav de stiller til kompetanse, og vil derfor variere. Å vise til at sluttvurderinger skal brukes på denne måten (som et formål) vil dermed ikke være presist. Det er også uklart hvilken funksjon en slik beskrivelse skal ha i forskriftstekst. Forslaget tar heller ikke høyde for at bruken av sluttvurderinger og regelverket om inntak til videregående og opptak til høyere utdanning, kan og vil endre seg.

Eksamen har en kvalitetssikrende funksjon i sluttvurderingssystemet, fordi eksamen gir elevene mulighet til å få en ekstern vurdering av sin fagkompetanse. Eksamenskarakterer er også én av flere kilder til kunnskap om praksis i skolen. Eksamensgruppa viser i tillegg til at eksamen er viktig for profesjonalisering av lærernes vurderingspraksis og utvikling av tolkningsfellesskap.

Dette er imidlertid en sammensatt funksjon som det kan være problematisk å ta inn i forskriften uten videre utdyping. Eksamensgruppas gjennomgang av eksamen viser også at det er behov for å tydeliggjøre eksamen som kvalitetsfunksjon. Etter vår vurdering handler dette om bruk av eksamen for å videreutvikle kvaliteten i skolens vurderingsarbeid, og vi mener at dette ikke er et eget formål med eksamen.

Vi mener at eksamensgruppas anbefalinger til tydeliggjøring av formål med og funksjoner ved eksamen bør utdypes nærmere i et rammeverk for eksamen. Utdanningsdirektoratet vil utvikle et rammeverk for eksamen etter fagfornyelsen.

3.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å ikke gjøre endringer som angår formål med sluttvurdering i ny § 3-14

? Bør formålet med sluttvurderinger i forskriften endres?

Nei

LNU støtter argumentasjonen i høringsnotatet om at bruk av eksamenskarakterer ikke er en del av hovedformålet for eksamen, slik dette formuleres under bestemmelser for eksamen. Vi mener likevel at bruken av eksamen og eksamenskarakterer er viktig også på flere andre områder, slik eksamensgruppa peker på. Utviklingen av et nasjonalt tolkningsfellesskap blant faglærerne - gjennom sensorskolering, utvikling av felles forståelse av vurderingskriterier og god kjennskap til sentralt gitte eksamener - er viktig både for lærernes profesjonelle utvikling, for likeverdig undervisning og rettferdig vurdering av elevenes kompetanse. Skolene bør aktivt oppfordre lærere til å ta på seg sensoroppdrag. LNU støtter forslaget om et eget rammeverk for eksamen etter fagfornyelsen og ber om at formål med bruk av eksamen til utvikling av profesjonsfaglig tolkningsfellesskap tas inn i rammeverket.

4. HVA SKAL PRØVES PÅ EKSAMEN?

4.1. GJELDENDE RETT

Alle sluttvurderinger skal gi informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten ved avslutningen av opplæringa i fag etter læreplanverket, jf. forskriften § 3-17. I forskriften § 3-25 står det at eksamen skal være i samsvar med læreplanverket. Det står også at eksamenskarakteren skal fastsettes på individuelt grunnlag og skal gi uttrykk for kompetansen slik den kommer frem på eksamen. I § 3-29 og § 3-30 om muntlig eksamen står det at eksamineringen skal gi kandidatene mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig og at elevene kan prøves i flere relevante deler av læreplanen enn det som kan leses direkte ut av en forberedelsesdel.

4.2. VÅR VURDERING

Slik eksamen har vært utformet til nå, kan ikke eksamen prøve hele den samlede kompetansen som er beskrevet i læreplanen og som skal framgå av standpunktkarakteren. Eksamen er i dag ikke beskrevet på samme måte som standpunktkarakteren i forskriften. Det står imidlertid ikke tydelig i gjeldende forskrift hva eksamen skal prøve. Det er heller ikke samlet på ett sted i dagens forskrift. Vi mener derfor det er behov for å presisere dette i en egen bestemmelse om eksamen, som bl.a. skal tydeliggjøre eksamens rolle.

Det kan stilles spørsmål ved om eksamen kan og skal prøve hele bredden i elevens kompetanse eller om eksamen skal prøve et utvalg av kompetansemål i faget (jf. eksamensgruppas andre rapport). I tillegg kan det stilles spørsmål ved om alle kompetansemål i læreplanene lar seg prøve til skriftlig eller muntlig eksamen. Hvor stor del av læreplanen som prøves til eksamen, vil derfor kunne variere blant annet ut fra eksamensform, tidsramme og hvordan kompetansemålene er formulert i læreplanen.

I dagens forskrift fremgår det at eksamenskarakteren skal være uttrykk for kompetansen som blir vist på eksamen. Dette gjelder uavhengig av eksamensform. Vi mener det kan være behov for en presisering av formuleringen som i dag kun har stått i omtale av muntlig eksamen i forskriften § 3-29 og § 3-30: *Eksamineringa skal gi kandidatane høve til å syne kompetanse i så stor del av faget som mogleg*. Hensikten med denne formuleringen har vært å regulere at muntlig eksamen ikke bare skal prøve en liten del av den kompetansen som er beskrevet i læreplanen i faget. For at det ikke skal fremstå som om eksamen skal, eller kan, prøve like mye som en standpunktkarakter, ønsker vi å legge til presiseringen *ut frå eksamensforma*.

Formuleringen som presiserer at eleven eller privatisten skal få mulighet til å vise kompetanse *i så stor del av faget som mogleg* til eksamen, må ikke oppfattes å stå i motsetning til intensjonen om dybdelæring.

4.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at det står at eksamenskarakteren skal gi uttrykk for kompetansen som *hver enkelt* elev eller privatist viser på eksamen. Dette vil erstatte det som står i dagens § 3-25 fjerde ledd om at eksamenskarakteren fastsettes på individuelt grunnlag, og gir uttrykk for kompetansen på eksamen. I andre setning foreslår vi å ta inn at eleven og privatisten skal få mulighet til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen.

Vi foreslår at ny § 3-22 første ledd lyder:

Ein eksamenskarakter skal vere uttrykk for den kompetansen kvar enkelt elev eller privatist viser på eksamen. Eksamen skal vere i samsvar med kompetansemåla i læreplanen, jf. § 3-3. Eksamen skal gi eleven eller privatisten høve til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mogleg ut frå eksamensforma.

4.4 Presentasjon til muntlig eksamen

Kravet om presentasjon til muntlig eksamen som et utgangspunkt for fagsamtalen ble fastsatt i 2013, og føringene sikret mer like rammer for gjennomføring av muntlig eksamen (jf. Udir-2-2014).

For en del elever kan det å ha regi på oppstarten av eksamen bidra til å gi forutsigbarhet og trygge rammer. For andre kan kravet om presentasjon begrense muligheten til å vise

kompetanse. Presentasjon forstås ofte som å lage lysark som presenteres på eksamen. Det er imidlertid åpning for å presentere på andre måter.

Å oppheve kravet til obligatorisk presentasjon til muntlig eksamen vil gi større fleksibilitet for hvordan elever og sensorer bruker forberedelses- og eksamenstiden. Vi mener at det er viktig å ta høyde for at det finnes flere måter å organisere forberedelse og eksamen på, utover å starte selve eksamen med en presentasjon. Det bør være mulig å velge blant flere relevante måter å vise kompetanse på, og dette bør tilpasses fagene. Selv om det kan åpne for ulik praksis, anbefaler vi at kravet om presentasjon fjernes i forskriften.

? Bør det innføres en ny paragraf som tydeliggjør hva eksamenskarakteren er et uttrykk for?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

? Bør det presiseres at eksamen skal gi eleven eller privatisten høve til å vise sin kompetansen «i så stor del av faget som mogleg ut fra eksamensformen»?

Ja

LNU støtter forslaget til presisering av at eksamen ikke gir mulighet for å vise elevens eller privatistens helhetlige fagkompetanse, men begrenses av eksamensformen.

? Bør kravet om obligatorisk presentasjon ved muntlig eksamen tas ut av forskriften?

Ja

LNU støtter forslaget om å fjerne kravet om obligatorisk presentasjon ved muntlig eksamen fra forskriften. Vi mener at det bør være nasjonale retningslinjer for eksamensformene, men at disse bør tilpasses det enkelte fag og dermed presiseres i læreplanen for det enkelte faget.

5. EKSAMENSFORMER OG VARIGHET

5.1. GJELDENE RETT

Dagens regelverk gir ulike føringer for sentralt gitt og lokalt gitt eksamen når det gjelder eksamensformer og varighet. I forskriften § 3-28 fremgår det at Utdanningsdirektoratet fastsetter hvordan eksamen i det enkelte fag til sentralt gitt eksamen skal organiseres og hvordan eksamensoppgavene skal være. Tidsrammen for sentralt gitt eksamen er normalt 5 timer.

Forskriften § 3-29 og 3-30 gir rammene for eksamensform og lengde for lokalt gitt eksamen.

I grunnskolen er det to mulige eksamensformer:

- sentralt gitt skriftlig eksamen – inntil 5 timer
- lokalt gitt muntlig eksamen - inntil 30 minutter pr kandidat

I videregående opplæring er det flere mulige eksamensformer:

- skriftlig eksamen – inntil 5 timer
- muntlig eksamen – inntil 30 min pr kandidat
- muntlig-praktisk eksamen – inntil 45 min pr kandidat
- praktisk eksamen – inntil 5 timer pr kandidat

5.2. VÅR VURDERING

5.2.1. FLERE KOMBINASJONER AV EKSAMENSFORMER

I dagens regelverk er de fire eksamensformene i videregående opplæring fast definert.

Vi mener at de nye læreplanene og den teknologiske utviklingen øker behovet for at elevene får vist sin kompetanse til eksamen på varierte måter. Flere ulike oppgavetyper og kombinasjoner av eksamensformer vil bidra til å sikre en gyldig og pålitelig prøving av kompetanse.

Vi foreslår å videreføre dagens definerte eksamensformer, skriftlig, muntlig og praktisk eksamen, men at forskriften skal åpne for *flere kombinasjoner av eksamensformene* enn det som ligger i gjeldende bestemmelser.

Gitt at fagets eksamensform fastsettes i læreplanen, mener vi at det er tilstrekkelig med en overordnet formulering i forskriften om at eksamen kan være skriftlig, muntlig, praktisk, eller en kombinasjon av disse formene. I høringsnotat del 3 foreslår vi eksamensformer i det enkelte fag.

Etter dagens regelverk er det ulike eksamensformer i grunnskolen og videregående opplæring. Vi anbefaler å gå bort fra dette skillet, og at valg av eksamensform bør ta utgangspunkt i læreplanen i faget.

I dag er tidsrammene for de ulike eksamensformene fastsatt i forskriften. Vi ønsker i utgangspunktet å videreføre gjeldende tidsrammer for de ulike eksamensformene, men vi foreslår å heller fastsette i forskrift at Utdanningsdirektoratet fastsetter disse tidsrammene. Det vil gi oss bedre mulighet til å kunne justere tidsrammer ved behov og sikre felles føringer dersom tidsrammene ikke er definert i forskrift.

En ny ordlyd vil også åpne for flere eksamensformer som ikke eksisterer i dag, blant annet skriftlig-muntlig eksamen, og skriftlig-praktisk. At det åpnes for dette i forskriften vil imidlertid

ikke føre til at disse eksamensformene innføres automatisk. Det må gjøres ved en endring i læreplanen i hvert enkelt fag (jf. forslag i høringsnotat 3).

5.2.2. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår en endring i bestemmelsene om eksamensformer som innebærer en overordnet formulering om eksamensformer i forskriften. Forslag til ny § 3-25, annet ledd skal lyde:

«Eksamen kan vere skriftleg, munnleg, praktisk, eller ein kombinasjon av desse. Utdanningsdirektoratet fastset tidsramma for dei ulike eksamensformene.»

Denne formuleringen åpner for videreføring av dagens eksamensformer, og for flere kombinasjoner av eksamensformer enn i dag. Det er nytt at det ikke skilles mellom eksamensformer i grunnskolen og videregående opplæring. Forslaget vil kunne få økonomiske og/eller administrative konsekvenser, se egen omtale sist i dette høringsnotatet.

5.2.3. FLERE SENTRALT GITTE SKRIFTLIGE EKSAMENER

I dag er det et skille mellom sentralt gitt skriftlig eksamen og lokalt gitt skriftlig eksamen. Flere har pekt på behovet for sterkere felles føringer for både sentralt og lokalt gitte eksamener.¹

Sentralt gitte eksamensoppgaver med kjennetegn på måloppnåelse og fellessensur gir en felles referanseramme for lærere og sensorer, og kan bidra til å utvikle tolkningsfelleskap om læreplan og sluttvurdering på tvers av skoler og fylker. Styrken til lokalt gitte skriftlige eksamener er at de kan gi bedre mulighet for å koble eksamensoppgavene nærmere til opplæringen i faget. Samtidig kan det være utfordrende å legge til rette for kvalitetssikring av oppgaveutvikling og sensur, spesielt i små fag og fagmiljøer. Dette kan være et argument for at flere skriftlige eksamener utvikles og sensureres sentralt. En annen fordel ved at flere fag får sentralt gitt skriftlig eksamen er at det kan bidra til et nasjonalt tolkningsfelleskap i flere fag.

5.2.4 Vårt forslag

Det bør fortsatt være mulig å ha lokalt gitt skriftlig eksamen i fag der det er hensiktsmessig. Det er i dag en rekke fag som har lokalt gitte skriftlige eksamener, og det må vurderes for hvert enkelt fag hvilken eksamensform som er best egnet. Dette vil framgå av læreplanen i faget. Eksamensordningene i fagfornyelsen som høres i høringsnotatet del 3, omfatter få fag hvor dagens ordning er lokalt gitt skriftlig eksamen (se høringsnotat del 3, punkt 2).

En eventuell innføring av sentralt gitt skriftlige eksamener i stedet for lokalt gitt skriftlige eksamener i flere fag kan gi en samfunnsøkonomisk gevinst. En innsparing av kostnader til utvikling og sensur hos fylkeskommunene må sees opp mot en økt kostnad for utvikling og sensur for hhv. Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen.

? Bør det åpnes for nye kombinasjoner av eksamensformer (herunder skriftlig-muntlig eksamen) i forskriften?

Ja

LNU støtter forslaget, samtidig som vi mener det er viktig at eksamensform fastsettes i læreplanen.

? Bør alle eksamensformer kunne brukes både i grunnskolen og i videregående opplæring?

Ja

LNU støtter forslaget om at eksamensformen fastsettes i den enkelte læreplan, og at en mer overordnet formulering, gjeldende både for grunnskolen og videregående opplæring, er tilstrekkelig i forskriften.

? Bør flere skriftlige eksamener være sentralt gitte?

Ja

LNU mener at man med fordel kan ha flere sentralt gitte skriftlige eksamener. For eksempel mener vi at eksamen i norsk etter VG2 yrkesfag bør være sentralt gitt. En sentral eksamen vil kunne bedre kvalitetssikring, oppleves som mer rettferdig av elevene, samt bidra til utviklingen av lærernes tolkningsfellesskap. Samtidig er det viktig at eksamen i norsk for yrkesfag ivaretar kravet om yrkesretting i fagfornyelsen. Spekteret av yrkesfaglige studieretninger vil være en utfordring uansett når det gjelder skriftlig eksamen i norsk. Et alternativ er sentralt gitte eksamensoppgaver som, i deler av eksamenssettet, åpner for at elevene selv eller faglæreren kan gjøre tilpasninger, for eksempel i valg av tekstvedlegg eller sjanger. LNU mener det er viktig å legge til rette for at FYR-tankegangen ivaretas og videreutvikles. Eksamen er trolig ikke like styrende på undervisningen på YF som på SF, men vi ser likevel en stor sannsynlighet for at en sentralt gitt eksamen vil komme til å danne føringer for valg og prioriteringer i norskundervisningen på yrkesfag. En sentralgitt skriftlig eksamen bør utformes slik at den sikrer arbeid både med de tradisjonelt norskfaglige og de yrkesrettede kompetansemålene.

6. FORBEREDELSE

6.1. GJELDENE RETT

Ved sentralt gitt eksamen fastsetter Utdanningsdirektoratet hvordan eksamen i det enkelte faget skal organiseres (jf. forskriften § 3-28). Dette innebærer også om det skal settes av tid til forberedelse.

I videregående opplæring kan fylkeskommunen fastsette at lokalt gitte skriftlige, muntlig-praktiske eller praktiske eksamener skal gjennomføres med forberedelse (jf. forskriften § 3-30). Forberedelsen kan være inntil to dager, og skal normalt ikke inngå i vurderingsgrunnlaget.

I forskriften § 3-29 og § 3-30 står det at muntlig eksamen, både på grunnskolen og i videregående opplæring, skal gjennomføres med forberedelse, at dette er en obligatorisk skoledag der alle hjelpemidler er tillatt og at eleven får oppgitt tema/problemstilling 24 timer før eksamen. Det står videre at forberedelsen ikke skal inngå i vurderingsgrunnlaget. På eksamensdagen kan elevene prøves i flere relevante deler av læreplanen enn det som kan leses direkte ut av en forberedelse, og det er også presisert at eleven skal presentere temaet eller problemstillingen som han eller hun har forberedt i forberedelsesdelen.

6.2. VÅRE VURDERINGER

6.2.1. FELLES BESTEMMELSE

I dagens bestemmelser er forberedelsesdel omtalt på ulik måte avhengig av om eksamen er sentralt eller lokalt gitt. Forberedelse er ikke omtalt for sentralt gitt eksamen, mens det er gitt detaljerte regler for forberedelse til muntlig eksamen. Vi foreslår en egen paragraf om forberedelsesdel, som skal gjelde uavhengig av om eksamen er sentralt eller lokalt gitt, og uavhengig av eksamensform.

6.2.2. FORMÅLET MED FORBEREDELSESDDEL

I praksis kan forberedelsesdelen ha flere formål. Den kan f.eks. bidra til å redusere «overraskelsesmomentet» på eksamen, og gi mulighet til å lese lengre tekster i forkant. Forberedelsen kan hjelpe elever med å reflektere over egen læring og forståelse. Dette kan igjen gjøre dem i bedre stand til å mestre nye utfordringer og oppgaver på eksamen. Vi foreslår å ta inn i forskriften en generell formulering om at forberedelsen skal «førebu kandidatane på utfordringar dei kan møte på eksamen i faget». Dette avgrensar ikke hva kandidatene kan prøves i.

Det følger av forskriften § 1-4 at både eksamen og forberedelsen er en del av opplæringstiden. Vi foreslår også at det tas inn i en ny bestemmelse at forberedelsesdelen er en del av opplæringen. Det innebærer at elevene har rett til veiledning i denne perioden. Skoleeiers og skolenes ansvar for hva de skal tilby elevene i forberedelsen, og hva en eventuell veiledning skal bestå av, foreslås utdypet i merknader eller i eget skriv fra Utdanningsdirektoratet.

6.2.3. FORBEREDELSESDDEL TIL MUNTLLIG OG MUNTLLIG-PRAKTISK

I dag skal det være forberedelsesdel til muntlig eksamen. Denne skal bidra til å sikre en lik ramme for alle muntlige eksamener, og gi elevene en større mulighet til å vise sin kompetanse. Muntlig eksamen har en kort tidsramme, og dette kan avgrense muligheten til å prøve

kompetansen i faget. Vi mener tilsvarende argument også gjelder for muntlig-praktisk, selv om tidsrammen er 15 minutter lenger enn til muntlig eksamen. Vi anbefaler derfor å videreføre kravet til forberedelsesdel på muntlig eksamen, og å innføre dette også på muntlig-praktisk eksamen.

6.2.4. VURDERINGSGRUNNLAG

Utdanningsdirektoratet har fått tilbakemeldinger som tyder på at det fortsatt er en del usikkerhet knyttet til hva som skal vurderes på eksamen. Dette gjelder spesielt presentasjonen på muntlig eksamen som lages i forberedelsestiden, men brukes som utgangspunkt for samtalen på eksamen.

Vi foreslår å gjøre det enda tydeligere i forskriften at forberedelse ikke er en del av vurderingsgrunnlaget. Vi mener det er viktigere å få frem hva som skal prøves, enn hva som ikke skal prøves. Vi foreslår derfor at det er *kompetansen som vises på selve eksamensdagen som skal vurderes*.

6.2.5. Tidsramme

I dag er forberedelsestiden på muntlig eksamen på 24 timer, mens forberedelse på andre lokalt gitte eksamener kan vare inntil to dager. Det er ikke satt noen tidsramme for forberedelse til sentralt gitte eksamener.

Vi foreslår å videreføre dagens forberedelsestid. Det vil si at forberedelsestiden på muntlige eksamener er på 24 timer. Det vil da også omfatte muntlig-praktisk eksamen. For andre eksamener foreslår vi å legge inn en minimumstid i tillegg til en maksimumstid, for å sikre kandidatene likere rammer. Vi foreslår at forberedelsesdelen skal vare i fra 24 til 48 timer.

Det kan være utfordrende administrativt å legge opp til lengre forberedelsestid, fordi skolene gjennomfører svært mange eksamener og elevene skal opp til flere ulike eksamener. Dette må også ses opp mot lengden på eksamensperioden.

6.2.6. Fastsatt i læreplanen i faget

Vi foreslår at det fastsettes i forskrift at det skal fremgå av læreplanen *om* faget skal ha forberedelsesdel. Dette er ikke fastsatt i læreplanene i dag. Denne endringen vil sikre lik ramme for forberedelse til eksamen i samme fag på tvers av skoleeiernivå. Dette vil kunne føre til at det blir forskjeller når det gjelder forberedelse *mellom* fagene, men i mindre grad *innen* hvert fag.

En konsekvens av dette forslaget er at føringene for forberedelsesdel til muntlig og muntlig-praktisk eksamen vil fremgå både i forskriften *og* i læreplanen. For de andre eksamensformene vil imidlertid forberedelsesdelen kun fastsettes i læreplanen. Vi mener det er oversiktlig at forberedelsesdelen fremgår i læreplanen for alle eksamenene. Et dilemma med å fastsatte forberedelsestiden i læreplanen er at den ikke alltid vil gjelde privatistene, f.eks. ved muntlig og muntlig-praktisk eksamen der skoleeier fastsetter om det skal være forberedelse for privatisteksamen. Samtidig er det ikke nytt at det kan være ulike føringer for forberedelse for lokal gitt eksamen for elever og privatister. I dag er det opp til fylkeskommunene å bestemme

om privatistene skal ha forberedelse eller ikke. Vi har lagt opp til en videreføring av denne ordningen.

6.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår en ny § 3-27 i forskriften som kun gjelder forberedelsestid. Vi foreslår at forberedelsestiden fastsettes i læreplanene, og at dette hjemles i forskriften § 3-20, jf. § 3-27. Dette er nytt. Vi foreslår at det presiseres at forberedelsesdelen er en del av opplæringen og at den skal forberede kandidatene på utfordringer de kan møte på eksamen i faget i den nye bestemmelsen.

Vi foreslår å videreføre krav om forberedelsesdel på muntlig eksamen, men foreslår å fjerne hva denne skal bestå av. Vi foreslår også å utvide dette til å gjelde muntlig-praktisk eksamen. Vi foreslår å presisere at forberedelsesdelen ved muntlig og muntlig-praktisk eksamen skal være i 24 timer, mens det er de som er ansvarlige for eksamen som har ansvaret for å fastsette hvor lang forberedelsestiden på andre eksamener skal være (fra 24 til 48 timer).

Forslag til ny § 3-27 skal lyde:

Førebuingsdelen er ein del av opplæringa, og skal førebu kandidatane på utfordringar dei kan møte på eksamen i faget. Det er kompetansen eleven eller privatisten viser på sjølve eksamensdagen som skal vurderast.

Det skal vere fastsett i læreplanen at alle munnlege og munnleg-praktiske eksamenar for elevar skal ha førebuingsdel. Førebuingsdelen skal vere i 24 timar.

Det skal vere fastsett i læreplanen om andre eksamenar skal ha førebuingsdel. Førebuingsdelen kan vere i frå 24 timar inntil 48 timar. Dei som er ansvarlege for å utarbeide eksamen fastsett kor lang førebuingsdelen skal vere. Fylkeskommunen avgjer om privatistar skal få førebuingsdel ved lokalt gitt eksamen, og kor lenge denne skal vere.

? Bør det fremgå av læreplanen om det skal være forberedelsesdel i faget?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

? Bør forberedelsestiden til muntlig og muntlig-praktisk eksamen være på 24 timer?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

? Bør forberedelsestiden for andre eksamener (enn muntlig og muntlig-praktisk) være fra 24 til 48 timer?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Bør det fortsatt være opp til fylkeskommunen å bestemme om privatister skal ha forberedelse til lokalt gitt eksamen?

Vet ikke

LNU mener at i den grad det er praktisk mulig, bør ordningen for privatisteksamener være likest mulig ordningen for ordinære eksamener.

7. HJELPEMIDLER

7.1. GJELDENE RETT

Det følger av forskriften § 3-31 at eksamen kan organiseres med eller uten hjelpemidler. Der står det også at Utdanningsdirektoratet fastsetter hvilke hjelpemidler som kan benyttes i hvert fag ved sentralt gitt eksamen. Skoleeier fastsetter hvilke hjelpemidler som kan benyttes ved lokalt gitt eksamen, med unntak av muntlig eksamen. Ved muntlig eksamen er det elevens eller privatistens notater fra forberedelsesdelen som er eneste tillatte hjelpemiddel. Videre står det at hjelpemidlene som tillates ikke må svekke grunnlaget for å vurdere eleven eller privatistens kompetanse.

7.2. VÅR VURDERING

Bestemmelsene om hjelpemidler til eksamen i gjeldende forskrift er på et overordnet nivå, og er i hovedsak knyttet til hvem som har ansvar for å fastsette hjelpemidlene. Tilbakemeldingene til direktoratet fra elever, faglærere og sensorer tilsier at tilgangen til hjelpemidler fungerer godt i mange fag, men at det kan være variasjoner på tvers av fag, og innad i fag. Særlig tilgangen til og bruken av digitale hjelpemidler har ført til en del debatt.

Vi foreslår en videreføring av at det er den som har det overordnede ansvaret for å utvikle eksamen, som avgjør om eksamen skal ha hjelpemidler og hvilke hjelpemidler som er tillatt i det enkelte fag, jf. ny § 3-21. Dette betyr at Utdanningsdirektoratet bestemmer hjelpemidler for sentralt gitt eksamen, og kommuner/fylkeskommuner for lokalt gitt eksamen. Det innebærer at det ikke lenger vil være en felles nasjonal bestemmelse for bruk av hjelpemidler i gjennomføringen av muntlig eksamen. I dag knyttes gjerne "notata" til kravet om presentasjon, som vi nå foreslår å fjerne. I tillegg har vi fått tilbakemeldinger om at "notata til eleven eller privatisten fra førebuingdelen" oppfattes som uklart. Vi mener også bruken av "notat" kan legge unødvendige begrensninger på hva som kan være aktuelle hjelpemidler, særlig begrunnet i nye eksamensformer hvor vi ønsker å legge mer til rette for det praktiske.

Det å sikre likeverdig tilgang til hjelpemidler betyr ikke nødvendigvis at tilgangen til hjelpemidler må være lik for alle fag. Tilgang til eller begrensninger i digitale eller andre former for hjelpemidler, bør begrunnes ut fra kompetansemålene i læreplanen, fagenes egenart, fagets nivå og eventuelle nye digitale oppgaveformater. Vi mener at dette ikke bør inn i forskrift og at det er tilstrekkelig at kun ansvaret for hjelpemidler er presisert her.

7.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at det tydeliggjøres i forskriften at de som har det overordnede ansvaret for eksamen, avgjør om eksamen i faget skal organiseres med hjelpemidler og hva som er tillatt hjelpemidler i hvert enkelt fag.

Forslag til ny § 3-23 siste ledd skal lyde:

Dei som er ansvarlege for å utarbeide eksamen, avgjer om eksamen kan gjennomførast med hjelpemiddel, og kva for hjelpemiddel som er tillatne i kvart enkelt fag.

? Bør ansvaret for å definere tillatte hjelpemidler legges til de som har ansvar for å utarbeide eksamen?

Ja

LNU støtter forslaget og mener dette vil oppfattes som mer rettferdig blant elevene enn dagens ordning.

8. ANSVAR FOR EKSAMEN

8.1. GJELDENDE RETT

Det står i forskriften § 3-28 at Utdanningsdirektoratet fastsetter hvordan eksamen i det enkelte faget skal organiseres, hvordan eksamensoppgavene skal være, datoen for den enkelte eksamen og hvordan sensurordningene skal være.

I forskriften § 3-29 står det at kommunen har ansvaret for gjennomføringen av alle lokalt gitte eksamener i grunnskolen. I forskriften § 3-30 står det at fylkeskommunen har det tilsvarende ansvaret i videregående. Faglæreren skal utarbeide forslag til eksamensoppgaver.

8.2. VÅR VURDERING

Det fremgår ikke direkte i forskriften hvem som har et overordnet ansvar for å sikre kvaliteten på eksamen, og hva dette innebærer. I dagens forskrift er i tillegg ansvaret ulikt formulert for sentralt gitt eksamen og lokalt gitt eksamen, og fordelt på ulike paragrafer. Ansvaret kan fremstå som klarere formulert for sentralt gitte eksamener enn lokalt gitte eksamener. For lokalt gitte eksamener er ikke ansvaret for å utarbeide oppgaver, for sensur og trekk av eksamen presisert. Vi mener det er hensiktsmessig å tydeliggjøre det overordnede ansvaret for eksamen i en felles paragraf med likelydende bestemmelser for Utdanningsdirektoratet, fylkeskommunene og kommunene.

Det kan være fastsatt unntak i læreplanen, for eksempel finnes det eksamener som er sentralt gitte, men sensureres lokalt på yrkesfag. Forskriftsteksten bør også åpne for slike løsninger. Vi foreslår derfor at ansvaret gjelder dersom ikke annet er fastsatt i læreplanen.

Vi mener videre at begrepet «kvalitet» ikke bør tas inn i forskriften, da det bør utdypes hva som ligger i dette begrepet. Vi anbefaler derfor at kvalitet beskrives nærmere i et eget rammeverk for eksamen.

Vi foreslår å ikke lenger ha separate paragrafer for sentralt gitte og lokalt gitte eksamener, og derfor heller ikke å vise til kommune/fylkeskommune i paragrafene. På samme måte som i resten av forskriften foreslår vi å vise til skoleeier. Når det gjelder friskoler, ligger det overordnede ansvaret for eksamen på vertskommunen eller vertsfylket. Dette presiseres i forskrift til friskoleloven. Vi foreslår ikke å gjøre endringer i at vertskommunen eller vertsfylket har dette ansvaret i friskoler.

8.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår en egen bestemmelse om hvor det overordnede ansvaret for eksamen blir presisert. Vi foreslår at det i første ledd vises til Utdanningsdirektoratets ansvar for sentralt gitte eksamener. I andre ledd foreslår vi at det vises til skoleeiers ansvar. I tredje ledd foreslår vi et eget ledd om skoleeiers ansvar når det gjelder trekk og gjennomføring av alle eksamener, og å informere om regler. Dette er i stor grad en videreføring og presisering av dagens regler.

Forslag til ny § 3-23 første, andre og tredje ledd skal lyde:

«For sentralt gitt eksamen har Utdanningsdirektoratet ansvaret for å utarbeide eksamensoppgåver, setje dato og for sensur, om ikkje anna er fastsett i læreplanen i faget.

For lokalt gitt eksamen har skoleeigar ansvaret for å utarbeide eksamensoppgåver, setje dato og for sensur, om ikkje anna er fastsett i læreplanen i faget. Faglærer skal utarbeide forslag til oppgåver.

Skoleeigar har ansvar for å gjennomføre alle eksamenar, og for å trekkje elevar til eksamen. Skoleeigar har ansvar for gi elevar informasjon om eksamen og kva det blir lagt vekt på i vurderinga. Dei har òg ansvaret for at privatistar får tilgang til slik informasjon.»

Blir det overordnede ansvaret for eksamen tydeligere når det samles i én bestemmelse?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

9. FORHOLDET MELLOM STANDPUNKT OG EKSAMEN

9.1. GJELDENE RETT

I forskriften § 3-4 og 4-4 og forskrift til friskoleloven § 3-4 står det at fag med karakteren 1 i standpunkt vil være bestått når eksamenskarakteren er 2 eller bedre (med unntak av tverrfaglig eksamen). Dette gjelder ikke de som får *ikke vurdert* (IV).

Det følger av forskriften §§ 3-33 og 4-26 og forskrift til friskoleloven § 3-31 at når en elev har fått 1 i standpunktkarakter og ikke er trukket ut til eksamen, har han eller hun rett til særskilt eksamen i faget. Dersom en elev har fått 2 i standpunkt og 1 på eksamen, er faget ikke bestått. Han eller hun har da rett til ny eksamen etter forskriften § 3-34 og § 4-27 og forskrift til friskoleloven § 3-32. Disse reglene gjelder kun for videregående opplæring.

9.2. VÅR VURDERING

I dagens regelverk gis eksamenskarakteren en avgjørende betydning for om faget er bestått eller ikke bestått, og kan derfor fremstå som viktigere enn standpunktkarakteren. Standpunktkarakteren skal dekke de samlede kompetansemålene i læreplanen i faget. Siden rammene for eksamen kan begrense muligheten for å prøve alle kompetansemålene i læreplanen, kan det oppfattes som urimelig at eksamenskarakteren likevel skal ha en mer avgjørende betydning. Samtidig er det viktig å ikke underkommunisere betydningen av at eksamen sikrer at elevene får vurdert sin kompetanse av en ekstern sensor.

Vi legger fram tre alternative forslag til endringer (A, B og C), i tillegg til muligheten for å beholde dagens ordning (D):

Alternativ A: Bestått standpunktkarakter er bestått i faget

Med dette alternativet vil elever som stryker på eksamen bestå faget dersom standpunktkarakteren er bestått. At standpunktkarakteren får denne rollen har sammenheng med at standpunktkarakteren er uttrykk for samlet kompetanse. En konsekvens kan være at flere kandidater består videregående opplæring.²

På tilsvarende måte som karakteren 1 i standpunkt i dag kan stå på vitnemålet sammen med en bestått eksamenskarakter, innebærer dette forslaget at karakteren 1 på eksamen vil stå på vitnemålet og telle med ved et eventuelt opptak til annen utdanning.

Med dette forslaget vil elever som ikke består standpunkt, miste muligheten de har i dagens ordning til å melde seg opp til særskilt eksamen. Dette har sammenheng med at faget uansett ikke vil være bestått som elev med 1 i standpunkt, og at en særskilt eksamen, på lik linje med en ordinær eksamen, ikke kan rette opp i dette.

Den eneste forskjellen fra dagens regel for disse elevene, er at de ikke får muligheten til å ta denne eksamenen som elev, men må ta faget som privatist. I realiteten innebærer det fortsatt, i likhet med i dag, at faget vil være bestått etter at kandidaten har tatt en eksamen.

Alternativ B: Bestått standpunktkarakter og bestått eksamener bestått i faget

Dette alternativet innebærer at setningen om at faget er bestått med bestått karakter på eksamen tas ut av forskriften § 3-4, slik at både standpunkt og eksamen må være bestått og karakterene blir likestilt. Dette innebærer en innstramming av kravet for bestått i fag. Alternativet er i tråd med dagens dokumentasjonskrav. Dette alternativet vil medføre tilsvarende problemstillinger med særskilt eksamen ved stryk i standpunkt som i alternativ A. Også her vil

elever som ikke består standpunkt, måtte ta faget som privatist senere. Dette betyr at eksamen da vil erstatte standpunkt når eksamen er bestått som privatist.

Alternativ C: Standpunkt eller eksamen må bestås

Dette alternativet innebærer at elever som har vist at de har tilstrekkelig kompetanse enten i standpunkt eller til eksamen vil bestå faget. Forslaget innebærer at elevene vil få flere muligheter til å bestå enn i dag, noe som sannsynligvis vil bety at flere elever vil kunne gjennomføre videregående opplæring.

Karakteren 1 i standpunkt *eller* karakteren 1 på eksamen vil stå på vitnemålet og telle med ved eventuelt opptak til annen utdanning, sammen med en bestått eksamenskarakter eller en bestått standpunktkarakter. Forslaget innebærer at elevene i likhet med i dag, får mulighet til å ta ordinær eksamen selv om de stryker i standpunkt. Samtidig risikerer de ikke å stryke i faget hvis de allerede har bestått standpunktkarakter. Med dette forslaget vil kanskje færre elever ha behov for å gå opp som privatist fordi de kan bestå en ordinær eksamen, jf. de andre alternativene.

Alternativ D: Ingen endring, bestått eksamenskarakter er bestått i faget

9.3. VÅRE FORSLAG

Vi ønsker høringsinstansenes synspunkter på om dagens bestemmelse bør endres, slik at bestått eksamen ikke lenger kan føre til at fag med 1 i standpunktkarakter er bestått.

Alternativ A og B innebærer begge at standpunkt må være bestått for at faget kan bestås, mens alternativ C innebærer at enten standpunkt eller eksamen skal være bestått.

Forslaget vil kunne få økonomiske og/eller administrative konsekvenser, se egen omtale sist i dette høringsnotatet.

? Hvilke av alternativene foretrekker dere?

Alternativ C – Bestått standpunktkarakter eller bestått eksamenskarakter er bestått i faget

LNU ser fordeler og ulemper med flere av de foreslåtte alternativene. Standpunktkarakteren skal gi et mer helhetlig bilde av elevens kompetanse enn det eksamenskarakteren er uttrykk for. Derfor mener vi det vil være en fordel å styrke standpunktkarakterens posisjon, slik det inviteres til med alternativ A, B og C. Alternativ A gir et stort ansvar til faglærer, altså til den vurdereren som i utgangspunktet er best plassert til å vurdere elevens samlede kompetanse slik den har kommet til uttrykk på flere og varierte måter, i kjente og ukjente situasjoner. Alternativ C vil derimot sikre elevene både mot svært uheldige utfall av både enkeltfaglærere som vurderer i strid med det faglige tolkningsfellesskapet og enkelte eksamensoppgaver som slår særlig uheldig ut. Samlet sett vil LNU derfor anbefale at alternativ C velges.

10. SPØRSMÅL OM TREKKORDNING

10.1. DAGENS ORDNING

Trekkordningen ved eksamen innebærer at eleven blir trukket ut i fag jf. bestemmelser i rundskriv om trekk (Udir-2-2018) og i gjeldende forskrift til opplæringslov § 3-28 og § 3-30.

Kommuner og fylkeskommunene har ansvaret for trekk i henholdsvis grunnskolen og grunnskoleopplæringen for voksne, og i videregående opplæring. De har også ansvaret for at trekket fordeler seg jevnt på fag og skoler over tid.

Elever og faglærere blir først kjent med fag ved offentliggjøring av trekk 48 timer før selve eksamen ved lokalt gitt, og 48 timer før den første eksamen for sentralt gitt eksamen.

Trekkordningen fastsetter hvor mange eksamener hver enkelt elev skal opp til på de ulike trinnene, og eventuelt fordeling av skriftlig og muntlige eksamener. Den fastsetter også hvilke eksamener som er obligatoriske.

Alle elever på 10. trinn skal trekkes til en skriftlig sentralt gitt eksamen og en lokal gitt muntlig eksamen. Elever på ungdomstrinnet som avslutter et fag tidligere enn det som følger av læreplanen, skal være med i trekket til eksamen i det faget det opplæringsåret faget blir avsluttet.

Trekkordningen på studieforbereende utdanningsprogram er følgende:

- Vg1: Om lag 20 % av elevene trekkes ut til eksamen.
- Vg2: Alle elever trekkes ut til eksamen i ett fag.
- Vg3: Obligatorisk skriftlig eksamen i hovedmålet. I tillegg trekkes alle elevene ut til eksamen i tre fag. Hvorvidt disse eksamenen skal være skriftlig, muntlig eller muntlig-praktisk varierer mellom de ulike utdanningsprogrammene.

Trekkordningen på yrkesfaglige utdanningsprogram: Alle elever på Vg2 skal opp til en obligatorisk tverrfaglig eksamen i programfag. I tillegg skal omlag 20 % av elevene på Vg1 og Vg2 trekkes ut til eksamen i ett fag. Andelen på 20 % skal ses over en to-års periode.

10.2. VÅRE VURDERINGER

Dagens trekkordning innebærer at elevene ikke skal ha eksamen i alle fag, men at de skal være eksamensforberedt i de fagene de har mulighet til å bli trukket ut til eksamen i. Det å bli trukket ut til eksamen kan ses på som en ekstra mulighet til å vise sin kompetanse og i beste fall forbedre karakteren. Samtidig kan tilfeldig trekk gi noen uheldige utslag som kan oppleves som urettferdig fra elevenes side, f.eks. om de trekkes ut i fag de presterer sterkt eller svakt i.

For elever på Vg1 er det kun rundt 20% av hvert kull som blir trukket ut til eksamen, noe som også kan oppfattes som urettferdig. En SSB-rapport fra 2019 viste at det er større sjanse for å stryke dersom du blir trukket ut til skriftlig eksamen enn muntlig eksamen.³ Det tilfeldige trekket gjør også at elevene får flere karakterer i de fagene de blir trukket ut i og at noen fag får større betydning på vitnemålet enn andre.

Det kan være ulike syn på hvilke løsninger som vil bidra til en mer rettferdig og forutsigbar eksamen for elevene. Noen vil kunne hevde at det er mest rettferdig og forutsigbart at alle

elevene kommer opp i de samme fagene, mens andre vil mene at det er mest rettferdig og forutsigbart å gi elevene mulighet til å påvirke hvilke fag de kan trekkes ut i. Flere har pekt på mulighetene for å involvere elevene aktivt i valg av eksamensfag.⁴

Hvis elevene får innflytelse på hvilke fag de skal ha eksamen i, kan det bidra til mer forutsigbarhet og til å redusere stressopplevelsen ved å ta eksamen, og spesielt for elevene på 10. trinn som har eksamen for første gang. I tillegg kan det bidra til å minske de uheldige konsekvensene ved å bli trukket ut i et tilfeldig fag, samt utslaget det kan få for beregning av karakterpoeng som grunnlag for videre inntak. Elever i videregående opplæring velger allerede utdanningsprogram og programfag, noe som kan tilsi at de også bør få mulighet til å velge hvilke fag de skal ha eksamen i. For noen elever kan imidlertid økt medbestemmelse i valg av eksamensfag oppleves som et stort ansvar og bli et ekstra stressmoment

Samtidig er det viktig å påpeke at hensikten med dagens trekkordning er at elevene skal være eksamensforberedt i flere fag. Dersom man introduserer elevinnflytelse på valg av eksamensfag risikerer man at elevene på et tidligere tidspunkt prioriterer de fagene de vet de skal ha eksamen i, og at de nedprioriterer de andre fagene. Det vil kunne redusere læringstrykket i flere fag, og vil ikke være en ønsket konsekvens. Vi vil spesielt understreke viktigheten av at elevene behersker de grunnleggende ferdighetene og at elevene etter endt grunnskole skal være særlig eksamensforberedt i fagene norsk, engelsk og matematikk.

En annen mulig utfordring med å åpne opp for økt valgfrihet i eksamensfag er en potensiell skjevfordeling av kandidater på fag og/eller fagområder. Det kan gjøre det vanskeligere å gjennomføre eksamen, i tillegg til at tilgang på kvalifiserte sensorer kan bli et problem. Dette kunne man løst ved at en slik ordning i utgangspunktet gjelder kun for lokalt gitt eksamen, og at sentralt gitt eksamen fortsatt er trekkeksamen. Dette vil sikre en jevn fordeling av kandidater på sentralt gitt eksamen over tid.

Økt valgfrihet i eksamensfag vil kunne få konsekvenser for planleggingen av eksamen, og antageligvis kreve andre organisatoriske løsninger enn i dag. En utfordring kan være å imøtekomme elevenes valg, spesielt i videregående opplæring der kompleksiteten i trekkordningen og eksamensavviklingen er større enn på 10. trinn. For muntlig eksamen er det for eksempel flere fag å fordele kandidater på, men samtidig færre kandidater pr. eksamen. Her kan stort volum i enkelte fag få en større konsekvens for gjennomføring og sensur. Dette kan imøtekommes ved at elever foreslår flere eksamensfag som skal være gjenstand for videre trekk. Dette vil også kunne gi en større fleksibilitet for skoleeier i organisering av eksamen.

10.3. VÅRT FORSLAG

Vi ønsker å få høringsinstansenes synspunkter på hvordan vi kan øke rettferdigheten og forutsigbarheten i trekkordningen for elevene, og om økt elevinnflytelse på valg av eksamen er en god løsning. Innspillene fra høringsinstansene vil gi et grunnlag for videre utredning av endring i trekkordningen.

Bør vi gjøre endringer i trekkordningen?

Ja

LNU ser flere utfordringer med trekkordningen slik den fungerer i dag. Vi vil særlig peke på ordningen for vg1 som kan virke svært urettferdig, og utfordringen med økt strykporsent ved skriftlig sammenlignet med muntlig eksamen. Den siste utfordringen vil kunne dempes noe

dersom standpunkt karakterens posisjon styrkes sammenlignet med dagens ordning (dvs. ved valg av alternativ A eller C over). Trekkordningens hensikt om at alle elever skal være eksamensforberedt i alle fag er likevel viktig.

? Er økt elevinnflytelse på valg av eksamensfag en god løsning?

Vet ikke

Argumentasjonen for økt elevinnflytelse på trekkfag til eksamen er forankret i tanken om at økt valgfrihet virker motiverende. Dette er et viktig argument. Særlig i grunnskolen, der elevene i mindre grad har valgt fagsammensetning selv, mener LNU at man kan undersøke muligheten av økt elevinnflytelse i enkelte fag. Dette bør likevel ikke omfatte en mulighet for å velge bort fellesfagene. Muligheten for å trekkes ut til eksamen i disse fagene støtter opp om elevenes utvikling av grunnleggende ferdigheter gjennom at elevene "etter endt grunnskole skal være særlig eksamensforberedt i fagene norsk, engelsk og matematikk".

Økt elevinnflytelse vil kunne føre til økt motivasjon for elevene i enkelte fag. Samtidig innfører det en fare for redusert læringstrykk og motivasjon for andre fag. LNU ser det som svært viktig at fellesfagene vernes fra å kunne velges bort som eksamensfag også i videregående. Disse fagene er avgjørende for utviklingen av både grunnleggende ferdigheter og et felles danningsgrunnlag for alle elever. Kunnskap om kultur, historie, samfunn, natur, litteratur osv. gir et felles referansegrunnlag, hvilket vi ikke minst har behov for i dag. Vi har merket oss at NOU2019:25 Med rett til å mestre foreslår tidligere og mer faglig spesialisering enn i dag, der videregående skole forstås som et steg på veien enten til en profesjon eller videre studier. LNU er svært skeptiske til et slikt instrumentelt syn på videregående skole, hvor det allmenndannende perspektivet og egenverdien av kunnskapen fra videregående skole ikke verdsettes. Videre er norskfaget på studieforbereidende et svært sentralt fag for elevenes vei mot å bli studieforbereid, og det vil være ytterligere uheldig for disse elevene dersom de kan velge bort eksamensforberedelse av norskfaget.

En mulighet for å øke valgfriheten på studieforbereidende, kan være å la elevene velge ett programfag som eksamensfag.

? Bør ev. økt elevinnflytelse på valg av eksamensfag gjelde både sentralt gitt og lokalt gitt eksamen, eller bare en av delene?

Ingen av delene

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre alternativer til mer elevinnflytelse på valg av eksamensfag?

Vet ikke

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre utfordringer ved å fjerne eller endre trekkordningen enn det som omtales i dette høringsnotatet?

Vet ikke

Ingen kommentar fra instansen

11. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Vi har endret strukturen i eksamensbestemmelsene og delt inn i nye bestemmelser. De fleste forslagene til endringer innebærer imidlertid presiseringer og omskrivninger, som ikke innebærer økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslaget om å åpne for flere eksamensformer kan imidlertid få administrative eller økonomiske konsekvenser. Endringsforslaget innebærer at muntlig-praktisk eksamen innføres som en ny eksamensform i grunnskolen. Denne eksamensformen er foreslått i flere fag på 10. trinn (se høringsnotatet del 3). Beregninger Utdanningsdirektoratet har gjort viser at merkostnadene med å innføre denne eksamensformen på 10. trinn estimeres til 7 millioner.⁵

Forslaget til eventuelle endringer i bestemmelsen om bestått fag, vil også kunne medføre økonomiske og/eller administrative konsekvenser. Avhengig av løsning kan en endring av dagens ordning med at 1 i standpunkt kan erstattes av 2 på eksamen, gi både økonomiske og administrative konsekvenser. På den ene siden kan det tenkes at en endring til at standpunkt vil være bestått får positive samfunnsøkonomiske konsekvenser ved at flere består enn tidligere. Dersom retten til særskilt eksamener oppheves vil det være færre eksamensavleggelses som elev ved høsteksamen. På den annen side kan antallet privatister øke. Antallet privatister vil også øke dersom man foreslår at både standpunkt og eksamen alltid må være bestått.

Vi ser ellers ingen større økonomiske eller administrative konsekvenser av forslagene.

? Ser dere øvrige økonomiske eller administrative konsekvenser av forslagene?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

GENERELL KOMMENTAR

Ingen kommentar fra instansen

FOTNOTER

---

1. Et foreløpig estimat for Vg3 studieforberevende skoleåret 2016/2017 viser at ca. 2300 elever ikke bestod fag pga. stryk på eksamen, med bestått standpunkt. Dette tallet sier imidlertid ikke noe om hvorvidt elevene ville kvalifisert til å få vitnemål om de hadde bestått eksamen i faget.
2. Et foreløpig estimat for Vg3 studieforberevende skoleåret 2016/2017 viser at ca. 2300 elever ikke bestod fag pga. stryk på eksamen, med bestått standpunkt. Dette tallet sier imidlertid ikke noe om hvorvidt elevene ville kvalifisert til å få vitnemål om de hadde bestått eksamen i faget.
3. <https://www.ssb.no/en/forskning/discussion-papers/high-school-dropout-for-marginal-students-evidence-from-randomized-exam-form;jsessionid=A7C5EEB16780B5B7F0C901051EF31FDD>
4. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/vurderinger-og-forelopige-anbefalinger-fra-eksamensgruppa/7.eksamens-organisering/#7.1.trekkordningen>
5. Det er foreslått muntlig-praktisk eksamen i følgende fag på 10. trinn: samfunnsfag, KRLE, matematikk, naturfag, fordypningsfagene og for de praktiske og estetiske fagene i grunnskolen. Utrekningen er tatt utgangspunkt i antall elever som avla eksamen i de aktuelle fagene i 2019, og omfatter derfor ikke eksamen i de praktiske- og estetiske fagene.

Del 3 Høringsnotat om forslag til eksamensordninger i læreplanene for fagfornyelsen

1. INNLEDNING

Vi foreslår her eksamensordninger i læreplanene for grunnskolen og gjennomgående fag i videregående opplæring i Kunnskapsløftet (LK20) og Kunnskapsløftet samisk (LK20S) (fastsatt 18.11.2019). Vi foreslår også eksamensordninger i særskilte samiske fag.

Oppsummert foreslår vi

- å innføre muntlig-praktisk eksamen i flere fag, også i grunnskolen
- å endre skriftlige lokalt gitte eksamener i norsk på Vg2, matematikk 1P-Y og 1T-Y til sentralt gitt eksamen
- å innføre eksamen i de praktiske og estetiske fagene i grunnskolen
- å prøve ut skriftlig-muntlig eksamen i ny gjennomføringsløsning
- å videreføre dagens eksamensordninger i en rekke fag

*Omtale av og forslag til eksamensordninger følger vedlagt. Fag som har bestemmelser for sluttvurdering der det brukes andre uttrykk enn tallkarakter, er ikke inkludert i denne høringen. Dette gjelder utdanningsvalg på ungdomstrinnet, grunnleggende norsk for språklige minoriteter og morsmål for språklige minoriteter.

2. BAKGRUNN

Bakgrunnen for høringen er at læreplanene for grunnskolen og læreplanene for de gjennomgående fagene i videregående opplæring fornyes. Læreplanene ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet senhøsten 2019 og tas i bruk i skolen fra skolestart i 2020. Kunnskapsdepartementet har besluttet at vurderinger av fagenes sluttvurderingsordninger skal inngå i arbeidet med fagfornyelsen.

Dette høringsnotatet må sees i sammenheng med høringsnotat del 1 om forslag til endringer i bestemmelser om vurdering, og høringsnotat del 2 om forslag til endringer i bestemmelser om eksamen. Forslag til eksamensordninger er tilpasset de nye læreplanene som nå er fastsatt. Dette gjelder uavhengig av om faget får ny eksamensordning eller ikke. De fleste forslag til eksamensordninger er innenfor eksamensformene som forskriften åpner for i dag. I høringsnotatet del 2 åpnes det imidlertid opp for nye eksamensformer som bygger på eksamensgruppas anbefalinger. Dette gjelder spesielt eksamensformen skriftlig-muntlig.

Direktoratet vil utvikle eksempeloppgaver og veiledning for gjennomføring og sensur for alle sentralt gitte eksamener.

De øvrige læreplanene i programfagene i videregående er også under revisjon. Programfagenes eksamensordninger vil komme på høring senere.

3. HVA ER NYTT?

3.1. INNFØRE EKSAMENSFORMEN MUNTLLIG-PRAKTISK I GRUNNSKOLEN

I høringsnotat 2 anbefaler vi å ikke lenger skille mellom eksamensformene som kan brukes i grunnskolen og videregående opplæring. Det vil føre til at eksamensformene i grunnskolen ikke lenger kun må være skriftlig og muntlig. Dersom denne endringen innføres, vil muntlig-praktisk eksamen også være en mulig eksamensform på 10. trinn.

I de nye læreplanene etter fagfornyelsen vektlegges det utforskende i større grad i alle fag, og det praktiske i flere fag enn tidligere. Dette taler for å tilrettelegge bedre for å prøve mer utforskende og praktisk kompetanse, også til eksamen. I dette høringsnotatet foreslår vi muntlig-praktisk eksamensform for fagene [samfunnsfag](#), [KRLE](#), [matematikk](#), [naturfag](#), [fordypningsfagene](#) og for de [praktiske og estetiske fagene](#) (se punkt 3.4).

Tabellen viser hvilke fag som har foreslått muntlig- praktisk eksamen og på hvilke trinn. De resterende fagene har ikke foreslått endringer for muntlig eksamen.

Fag (*inkl. parallelle samiske)	Trinn	Vi foreslår
Engelsk fordypning	10	Foreslår
KRLE	10	Foreslår
Arbeidslivsfag	10	Foreslår
Norsk 1	10	Foreslår
Norsk fordypning	10	Foreslår
Matematikk fordypning	10	Foreslår
Samfunnsfag	10	Foreslår
Praktiske og estetiske fag	10	Foreslår å
Samisk fordypning	10	Foreslår å
Naturfag	10	Foreslår
Naturfag	Vg1, Vg3	Foreslår
Matematikk	10, 1P, 1T 2P, 2P-Y	Foreslår
Matematikk	1P-Y, 1T-Y, Vg1 - YF	Foreslår
Historie	Vg3	Foreslår
Religion og etikk	Vg3	Foreslår
Geografi	Vg1	Foreslår
Samfunnskunnskap	Vg1	Foreslår

Muntlig-praktisk eksamen varer inntil 15 minutter lenger enn muntlig eksamen for å kunne tilrettelegge for situasjoner som inkluderer det praktiske, men forskriften stiller ingen konkrete krav til hva det praktiske innholdet skal bestå i. Det praktiske innholdet forstås ofte i dag som å utføre praktiske laboratorieøvelser og lignende. Vi foreslår ingen nye føringer eller nærmere definisjon av hva som ligger i begrepet *praktisk*. Hva som er praktisk bør forstås ut fra læreplanen i det enkelte faget, og det vil kunne tolkes ulikt fra fag til fag. Vi ber derfor høringsinstansene vurdere eksamensformen som foreslås opp mot læreplanen i faget. Vi ber høringsinstansene også om å aktivt ta stilling til begrunnelsene som gis under hvert enkelt fag.

Foreløpige beregninger basert på antall kandidater, sensorer og tidsbruk ved muntlig- praktisk eksamen, viser at kostnadene ved å innføre muntlig-praktisk eksamen for 10. trinn kan øke med omlag 7 millioner kroner.

3.2. ENDRING FRA LOKALT TIL SENTRALT ANSVAR FOR NOEN SKRIFTLIGE EKSAMENER

Vi foreslår i tråd med eksamensgruppas anbefalinger å åpne for at ansvaret for noen lokalt gitte skriftlige eksamener kan flyttes til Utdanningsdirektoratet. Det innebærer at disse eksamenene blir sentralt gitte. For vurdering av endring, se høringsnotatet del 2.

Vi anbefaler at [norsk Vg2](#), [norsk for språklige minoriteter med kort botid Vg2](#), [norsk for hørselshemmede Vg2](#), [norsk tegnspråk/tekstskaping Vg2](#) (tidligere lokalt gitte eksamener på yrkesfaglig utdanningsprogram), og [matematikk1P-Y](#) og [1T-Y](#) endres fra lokalt gitt eksamen med lokal sensur til sentralt gitt skriftlig eksamen med sentral sensur.

Ansvaret for eksamen i disse fagene og kostnadene forbundet med oppgaveutvikling og sensur flyttes fra fylkeskommunene til direktoratet dersom eksamen blir sentralt gitt. Dette vil også kunne gi en samfunnsøkonomisk gevinst.

3.3. FORBEREDELSEDEL INN I LÆREPLANENE

Vi foreslår en endring i forskriften slik at forberedelse i det enkelte fag fastsettes i læreplanene. Vi foreslår også at rammene for forberedelsesdelen fastsettes i forskrift, og at alle muntlige og muntlig-praktiske eksamener må ha forberedelse. For nærmere vurdering av dette se høringsnotatet del 2.

Dette forslaget innebærer at vi i noen av forslagene til eksamensordninger også omtaler forberedelse i faget.

3.4. INNFORING AV NYE EKSAMENER

Vi foreslår å innføre eksamen i de [praktiske og estetiske fagene](#) i grunnskolen. Dette gjelder fagene kroppsøving, mat og helse, mat og helse samisk, musikk, musikk samisk, kunst og håndverk og duodji.

Som en del av Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse ønsket Kunnskapsdepartementet å vurdere om de praktiske og estetiske fagene mat og helse, kroppsøving, kunst og håndverk og musikk skal bli en del av trekkfagsordningen til lokalt gitt eksamen i 10. trinn. Udir fikk i oppdrag å organisere en utprøving med en eksamensliknende prøve i disse fagene (OB 37 - 17). Erfaringene fra utprøvingen viser at den muntlig-praktiske eksamensformen har størst potensiale for å prøve elevenes kompetanse, og vi anbefaler å innføre denne eksamensordningen for de nevnte fagene.

3.5. UTPRØVING AV SKRIFTLIG-MUNTLLIG EKSAMEN

Vi foreslår i tråd med læreplangruppenes forslag og eksamensgruppas anbefaling å åpne for å innføre skriftlig-muntlig som en mulig eksamensform i forskrift til opplæringsloven (heretter forskriften). Kombinasjonen av skriftlig og muntlig eksamen gir eleven mulighet til å vise kompetansen sin på flere måter, og gjennom flere ferdigheter enn det som er mulig på en «ren» skriftlig eller muntlig eksamen. Dette kan for eksempel være aktuelt i språkfag, der denne eksamensformen gjør det mulig å vise kompetanse gjennom flere språkferdigheter.

Dersom skriftlig-muntlig eksamen innføres som en ny eksamensform, er det flere fag vi mener den kan være aktuell for. Dette sett opp mot muligheten eksamensformen gir for å prøve kompetansen i læreplanen på flere måter. I grunnskolen gjelder dette per i dag [engelsk](#), [fremmedspråk I](#), [kvensk eller finsk som andrespråk](#) og [samisk som andrespråk](#).

I videregående opplæring er det [engelsk](#) fellesfag, [fremmedspråk I](#), [norsk for elever med samisk som førstespråk](#) Vg2, [samisk som andrespråk](#) Vg2, samisk nivå 3 og 4 og [kvensk eller finsk som andrespråk](#).

Tabellen under gir en oversikt over hvilke fag og på hvilke trinn hvor vi foreslår å prøve ut skriftlig- muntlig eksamen.

Fag	Trinn	Vi foreslår	Eksisterende
Engelsk fellesfag	10	Utprøving av	Skriftlig eller muntlig
Fremmedspråk I	10	Utprøving av	Muntlig eksamen
Samisk som andrespråk	10	Utprøving av	Skriftlig eller muntlig
Kvensk eller finsk som	10, Vg2 YF	Utprøving av	Skriftlig eksamen
Engelsk fellesfag	Vg1 SF og YF	Utprøving av	Skriftlig eller muntlig
Fremmedspråk I	Vg2	Utprøving av	Skriftlig eller muntlig
Norsk for elever med	Vg2 YF	Utprøving av	Skriftlig eller muntlig
Samisk som andrespråk	Vg2 YF	Utprøving av	Skriftlig eller muntlig
Samisk nivå 3 og 4	Vg3	Utprøving av	Skriftlig eller muntlig

Erfaringene fra utprøvingen av denne kombinerte eksamensformen i fremmedspråk nivå I i 2015–2016, viste at den ble godt mottatt av lærere, elever og av dem som administrerer eksamen ved skoler og i fylkeskommuner¹. Samtidig viste utprøvingen at eksamensformen kan være administrativt krevende. En skriftlig-muntlig eksamen etter dagens rammer vil måtte deles i to med en skriftlig sentral del og en muntlig lokal del. Dette vil være administrativt utfordrende og får konsekvenser for hvor mange kandidater som kan gjennomføre eksamen, og fordelingen av sensuransvar. En annen mulighet kan være å fordele den muntlige delen av eksamen over flere dager. Dette vil øke behovet for antall sensorer, eksaminatorer og lokaler.

Udir har anskaffet ny digital gjennomføringsløsning, som vil kunne effektivisere den administrative siden ved skriftlig-muntlig eksamen, og som på sikt åpner for ulike løsninger for gjennomføring, innlevering og sensur. Dette vil åpne for nye oppgaveformater og muligheter for å prøve kompetanse på flere måter enn i dag. I tillegg kan løsningen også gjøre det lettere å gjennomføre eksamensformen skriftlig-muntlig på en mer praktisk og håndterbar måte.

Vi kommer derfor til å prøve ut eksamensformen skriftlig-muntlig i ny gjennomføringsløsning før eksamensformen tas i bruk. Dersom utprøvingen er vellykket kan det være aktuelt å innføre denne eksamensformen fra våren 2023. En eventuell endring i læreplanene fra en videreføring av dagens ordning til en skriftlig-muntlig eksamensform, vil høres når det er klart hvordan dette best vil fungere digitalt.

4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNINGER I FAG

4.1. NORSK

4.1.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

10. trinn: I dag skal elevene trekkes til to dagers skriftlig eksamen som omfatter norsk hovedmål og norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen, som blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram: Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk hovedmål som blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk, som blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg3 studieforbereende utdanningsprogram og Vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Alle skal i dag opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Elevene kan også trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.1.2. VÅR VURDERING

Vi viderefører dagens eksamensordninger for 10. trinn, studieforbereende utdanningsprogram og påbygging til generell studiekompetanse. Elevene skal ha tre standpunkt karakterer i faget, og to separate eksamensdager er i samsvar med standpunktordningen. På 10. trinn er norsk trekkfagseksamen, og hovedmål og sidemål blir sett under ett. På Vg3 er eksamen i sidemål en trekkfagseksamen som ikke er knyttet til eksamen i hovedmål. Det har sammenheng med trekkordningene og antall eksamener elever skal ha på Vg3/påbygging til generell studiekompetanse. [2](#) Disse forutsetningene er ikke endret i fagfornyelsen.

Vi foreslår, i tråd med eksamensgruppas generelle anbefaling om eksamensformene (jf. del 2 av høringsnotatet), å endre skriftlig eksamen på Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram fra en lokalt gitt skriftlig eksamen med lokal sensur til sentralt gitt skriftlig eksamen med sentral sensur. Dette vil gjøre det mulig å se de ulike skriftlige eksamenene i norskfaget bedre i sammenheng og vil også legge til rette for en lik utforming på nasjonalt nivå. Vi foreslår at denne eksamenen skal ha forberedelse.

4.1.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økte økonomiske og administrative kostnader.

Ansvar for eksamen i faget og kostnadene forbundet med oppgaveutvikling og sensur vil flyttes fra fylkeskommunene til direktoratet hvis eksamen blir sentralt gitt.

4.1.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	Elevene kan trekkes ut til to dagers skriftlig eksamen som omfatter norsk hovedmål og norsk sidemål. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Elevene kan også trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk hovedmål og i norsk sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig

	eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
--	--

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre eksisterende eksamensordning for 10. trinn?

Ja

LNU mener at dagens ordning med at elever som skal ha norskeksamen på 10. trinn skal prøves i begge målformer.

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre eksamensordningene for norsk i studieforberedende utdanningsprogram og påbygning til generell studiekompetanse?

Ja

LNU mener det er viktig at alle som skal ha studiekompetanse skal prøves i norsk hovedmål. Så lenge dagens ordning for tre standpunkt karakterer i norsk på vg3 SF, støtter vi også en videreføring av ordningen med norsk sidemål som trekkfag.

? Mener dere at det er hensiktsmessig å endre lokalt gitt skriftlig eksamen for Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram til sentralt utarbeidet og sensurert eksamen?

Ja

En sentralt gitt skriftlig eksamen for VG2 yrkesfag vil kunne styrke flere sider ved norsk på yrkesfag. Det vil kunne bidra til et sterkere tolkingsfellesskap mellom lærere, og samtidig være en lik og rettferdig eksamen for de som blir trukket ut. I dag er det slik at faglærer er sensor for sine egne elever om de blir trukket til eksamen. Vi ser på den ordninga som uheldig da eksamen bør vurderes på nøytralt grunnlag.

Vi vil påpeke at en sentralt gitt eksamen i mindre grad vil kunne tilpasse oppgaver til de ulike programområdene, men vi mener at det er gjennomførbart å lage oppgaveformuleringer som favner bredt nok til at elever fra de forskjellige yrkesfagene skal ha mulighet til å bruke sine fagbakgrunner. I dag bruker de fleste fylkeskommuner eksamen laget av en nemnd knytta til Vigo IKS, slik at den i praksis er sentralt gitt for mange. Vi er av den oppfatning at fordelene en sentralt gitt eksamen vil gi er større enn ulempene.

Samtidig er det viktig at eksamen i norsk for yrkesfag ivaretar kravet om yrkesretting i fagfornyelsen. Spekteret av yrkesfaglige studieretninger vil være en utfordring uansett når det gjelder skriftlig eksamen i norsk. Et alternativ er sentralt gitte eksamensoppgaver som, i deler av eksamenssettet, åpner for at elevene selv kan bruke erfaringer fra sine respektive fagområder og praksis. LNU mener det er viktig å legge til rette for at FYR-tankegangen ivaretas og videreutvikles. Eksamen er trolig ikke like styrende på undervisningen på yrkesfag som på studieforberedende, men vi ser likevel en stor sannsynlighet for at en sentralt gitt eksamen vil komme til å danne føringer for valg og prioriteringer i norskundervisningen på yrkesfag. En sentralgitt skriftlig eksamen bør utformes slik at den sikrer arbeid både med de tradisjonelt norskfaglige og de yrkesrettede kompetansemålene.

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved endre fra lokalt gitt til sentralt gitt eksamensordning for norsk Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.2. NORSK FOR SPRÅKLIGE MINORITETER MED KORT BOTID, VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

4.2.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram: Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk som blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg3 studieforberedende utdanningsprogram og Vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.2.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å videreføre dagens eksamensordning for studieforberedende utdanningsprogram og påbygging til generell studiekompetanse. Vi foreslår videre å endre skriftlig trekkfagseksamen, Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram, fra lokalt gitt eksamen til sentralt utarbeidet og sensurert eksamen. De skriftlige eksamenene bør ha forberedelsesdel.

Det er i tråd med eksamensgruppas generelle anbefaling om eksamensformene (jf. del 2 av høringsnotatet). På bakgrunn av elevenes språkferdigheter kan også en skriftlig-muntlig eksamensform være aktuell, men det å ha samme eksamensform som norsk førstespråk understreker at læreplanene er sidestilte og tett knyttet til hverandre. Vi anbefaler at disse eksamenene for denne læreplanen skal ha forberedelsesdel.

4.2.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økte økonomiske og administrative kostnader.

Ansvar for eksamen i faget og kostnadene forbundet med oppgaveutvikling og sensur vil flyttes fra fylkeskommunene til direktoratet hvis eksamen blir sentralt gitt.

4.2.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert

	lokalt.
--	---------

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre eksamensordningene i norsk for elever i vgo med kort botid i Norge i Vg3 studieforbredende utdanningsprogram og påbygning til generell studiekompetanse?

Ja

LNU mener det er viktig at denne elevgruppa har egen norskeksamen.

? Mener dere det er hensiktsmessig å endre lokalt gitt skriftlig eksamen for Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram til sentralt utarbeidet og sensurert eksamen?

Ja

En sentralt gitt skriftlig eksamen for VG2 yrkesfag vil kunne styrke flere sider ved norsk på yrkesfag. Det vil kunne bidra til et sterkere tolkingsfellesskap mellom lærere, og samtidig være en lik og rettferdig eksamen for de som blir trukket ut. I dag er det slik at faglærer er sensor for sine egne eleven om de blir trukket til eksamen. Vi ser på den ordninga som uheldig da eksamen bør vurderes på nøytralt grunnlag.

Vi vil påpeke at en sentralt gitt eksamen i mindre grad vil kunne tilpasse oppgaver til de ulike programområdene, men vi mener at det er gjennomførbart å lage oppgaveformuleringer som favner bredt nok til at elever fra de forskjellige yrkesfagene skal ha mulighet til å bruke sine fagbakgrunner. I dag bruker de fleste fylkeskommuner eksamen laget av en nemnd knytta til Vigo IKS, slik at den i praksis er sentralt gitt for mange. Vi er av den oppfatning av at fordelene en sentralt gitt eksamen vil gi er større enn ulempene.

Samtidig er det viktig at eksamen i norsk for yrkesfag ivaretar kravet om yrkesretting i fagfornyelsen. Spekteret av yrkesfaglige studieretninger vil være en utfordring uansett når deg gjelder skriftlig eksamen i norsk. Et alternativ er sentralt gitte eksamensoppgaver som, i deler av eksamenssettet, åpner for at elevene selv kan bruke erfaringer fra sine respektive fagområder og praksis. LNU mener det er viktig å legge til rette for at FYR-tankegangen ivaretas og videreutvikles. Eksamen er trolig ikke like styrende på undervisningen på yrkesfag som på studieforbredende, men vi ser likevel en stor sannsynlighet for at en sentralt gitt eksamen vil komme til å danne føringer for valg og prioriteringer i norskundervisningen på yrkesfag. En

sentralgitt skriftlig eksamen bør utformes slik at den sikrer arbeid både med de tradisjonelt norskfaglige og de yrkesrettede kompetansemålene.

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved å endre fra lokalt gitt til sentralt gitt eksamensordning for norsk Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.3. NORSK FOR ELEVER MED SAMISK SOM FØRSTESPRÅK

4.3.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

10. trinn: Elever kan i dag trekkes ut til sentralt gitt skriftlig eksamen og lokalt gitt muntlig eksamen. Eksamen har forberedelsedel.

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram: Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk som blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen i norsk som blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg3 studieforbereende utdanningsprogram og Vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk som blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.3.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å videreføre dagens eksamensordninger i faget for 10. trinn. Elevene kan trekkes ut til eksamen i norsk eller i sitt førstespråk samisk.

Vi foreslår også å videreføre dagens eksamensordninger i faget for for Vg3/påbygging til generell studiekompetanse. Eksamensformen signaliserer at fagene er likeverdige.

Dersom forskriften åpner for skriftlig-muntlig eksamen som eksamensordning (se høringsnotatet del 2), foreslår vi å prøve ut denne eksamensordningen i norsk for elever med samisk som førstespråk, Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram.

Eksamensordningen gir elevene muligheter for å ta i bruk flere språkferdigheter og å vise bredere kompetanse ut fra læreplanen. En kombinert eksamen gir også elevene mulighet til å vise sin kompetanse i mer autentiske situasjoner og på flere måter enn i dag.

4.3.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økte økonomiske og administrative kostnader.

4.3.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår at norsk for elever med førstespråk er en del av utprøvingen av en skriftlig-muntlig eksamensform for en eventuell innføring i 2023, jf. punkt 4.1.

Inntil utfallet av utprøvingen foreligger, foreslår vi å videreføre dagens eksamensordninger:

Eksamen for elever

10. trinn	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen med forberedelsedel. Skriftlig eksamen blir
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Eksamen skal ha forberedelsedel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsedel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan i tillegg trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsedel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen med i norsk. Eksamen skal ha forberedelsedel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen med forberedelsedel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	

	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i norsk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel i norsk. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
--	--

? Mener dere at det er hensiktsmessig å prøve ut skriftlig-muntlig eksamen som eksamensordning i norsk for elever med samisk som førstespråk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre dagens eksamensordninger i norsk for elever med samisk som førstespråk inntil utfallet av utprøvingen foreligger?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.4. NORSK FOR HØRSELSHEMMEDE

4.4.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

10. trinn: Elever som følger læreplan i norsk for hørselshemmede kan i dag trekkes ut til en sentralt gitt eksamen som går over to dager. Den dekker både tekstsaking i norsk tegnspråk og skriftlig norsk for hørselshemmede. Eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram: Elevene kan trekkes ut til en skriftlig eksamen i norsk som blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg3 studieforberevende utdanningsprogram og Vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Elevene skal opp til en skriftlig eksamen i norsk som blir utarbeidet og sensurert sentralt.

4.4.2. VÅR VURDERING

Elever som trekkes ut til sentralt gitt skriftlig eksamen i norsk for hørselshemmede på 10. trinn, har også eksamen i norsk tegnspråk med en felles forberedelsesdag – på samme måte som for norsk hovedmål og sidemål, men her er det to ulike læreplaner. Vi mener at elever som trekkes ut til eksamen i norsk for hørselshemmede ikke skal ha eksamen etter to læreplaner, og foreslår at elevene trekkes ut *enten* i norsk tegnspråk *eller* i norsk for hørselshemmede. Det gir samme

eksamensordning som elever med tospråklig opplæring norsk–samisk. Forslaget vil ikke ha konsekvenser for eksamensformen.

Vi foreslår også å videreføre forberedelsesdel til sentralt gitt skriftlig eksamen.

Vi foreslår videre i tråd med eksamensgruppas generelle anbefaling om eksamensformene (jf. del 2 av høringsnotatet), å endre skriftlig trekkeksamen i norsk for hørselshemmede Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram tekstskeping fra lokalt gitt og sensurert til sentralt gitt og sensurert. Det er svært få elever som trekkes ut til eksamen i dag, som har sammenheng med at faget er lite.

Vi foreslår å videreføre sentralt gitt skriftlig eksamen i norsk hørselshemmede Vg3 for studieforberedende utdanningsprogram og påbygning til generell studiekompetanse. Eksamensformen signaliserer at norsk og norsk for hørselshemmede er sidestilt og likeverdige fag.

4.4.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Ansvar for eksamen i faget og kostnadene forbundet med oppgaveutvikling og sensur vil flyttes fra fylkeskommunene til direktoratet hvis eksamen blir sentralt gitt. Fordi få elever bruker læreplanen, vil det ikke bli avholdt eksamen hvert år.

4.4.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram Vg3 påbygning til generell studiekompetanse	Elevene skal opp til skriftlig eksamen. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.

? Mener dere det er hensiktsmessig at elevene skal trekkes ut til eksamen i enten norsk for hørselshemmede eller norsk tegnspråk på 10. trinn?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig å endre trekkeksamen i skriftlig norsk for hørselshemmede Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram fra lokalt gitt og sensurert til sentralt gitt og sensurert?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre eksamensordningene i norsk for hørselshemmede på Vg3?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved endre fra lokalt gitt til sentralt gitt eksamensordning for norsk Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.5. NORSK TEGNSPRÅK

4.5.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

10. trinn: Elever som følger læreplan for tegnspråk kan i dag trekkes ut til en sentralt gitt skriftlig eksamen som går over to dager. Den dekker både tekstskaping i norsk tegnspråk og skriftlig norsk for hørselshemmede. Eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til eksamen i muntlig samhandling i tegnspråk, som blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Elever på Vg2 yrkesfaglig studieprogram kan i dag trekkes ut til eksamen i tekstskaping. Eksamenen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til eksamen i muntlig samhandling i tegnspråk. Eksamen i muntlig samhandling blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Elever på Vg3 studieforbereende utdanningsprogram og påbygging til generell studiekompetanse kan i dag kan trekkes ut til eksamen i tekstskaping i tegnspråk. Eksamen i tekstskaping blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til eksamen i muntlig samhandling i tegnspråk. Eksamen i muntlig samhandling blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.5.2. VÅR VURDERING

Elever som trekkes ut til sentralt gitt eksamen i tekstskaping i norsk tegnspråk, har også eksamen i norsk for hørselshemmede med en felles forberedelsesdag. Vi mener at elever som trekkes ut til eksamen i norsk tegnspråk ikke skal ha eksamen etter to læreplaner. Vi foreslår at elevene trekkes ut *enten* i norsk tegnspråk *eller* i norsk for hørselshemmede. Begge eksamensalternativene bør ha forberedelsesdel. Forslaget har ingen konsekvenser for eksamensformen.

Vi foreslår å videreføre forberedelsesdel til sentralt gitt eksamen. Forberedelsesdel i faget vil bidra til at eleven kan anvende sin kompetanse til å bearbeide, tolke og/eller utvikle løsningsforslag og med det gjenspeile prosesser som skjer i opplæringen og ta dette med seg til eksamenssituasjonen. Dette vil styrke sentrale aspekter i fagfornyelsen, som elevinvolvering og elevens aktive rolle under eksamen.

Vi foreslår også å videreføre trekkfageksamen i muntlig samhandling i tegnspråk på alle tre trinn. Læreplangruppa har foreslått at denne eksamensvarianten blir sentralt gitt, fordi den i praksis ikke brukes på grunn av begrensede ressurser lokalt.

Vi er åpne for å prøve alternativer på sikt, men vil videreføre lokalt gitt eksamen fram til vi vet om et nytt digitalt gjennomføringssystem gjør det mulig å utarbeide en eksamen i muntlig samhandling.

På Vg2 foreslår vi i tråd med eksamensgruppas generelle anbefaling om eksamensformene (jf. del II av høringsnotatet), at eksamen i tekstskaping blir sentralt gitt i stedet for lokalt gitt, både for å samle ressursene og dermed øke sjansen for at eksamensformen blir brukt, og for å signalisere at fagene norsk tegnspråk og norsk er sidestilt.

På Vg3 stiller fagmiljøet spørsmål ved at norsk tegnspråk er trekkfag, siden det er førstespråket for mange av elevene. På bakgrunn av at lese- og skrivekompetanse i norsk er så sentralt i høyere utdanning foreslår vi likevel å videreføre at norsk er den obligatoriske eksamenen, mens norsk tegnspråk er trekkfag.

4.5.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Økonomisk og administrativt vil det å skille eksamenene i tegnspråk og norsk på 10. trinn medføre en liten kostnadsreduksjon i utarbeidelse av eksamen. Ansvar for eksamen i faget og kostnadene forbundet med oppgaveutvikling og sensur vil flyttes fra fylkeskommunene til direktoratet hvis eksamen blir sentralt gitt på Vg2. Det forventes ingen større administrative eller økonomiske konsekvenser utover dette.

4.5.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	Elevene kan trekkes ut til eksamen i tekstsikaping i tegnspråk med forberedelsedel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til eksamen i muntlig samhandling i tegnspråk. Eksamen i muntlig samhandling blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram	Eleven kan trekkes ut til eksamen i tekstsikaping i tegnspråk med forberedelsedel. Eksamen i tekstsikaping blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til eksamen i muntlig samhandling i tegnspråk med forberedelsedel. Eksamen i muntlig samhandling blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Eleven kan trekkes ut til eksamen i tekstsikaping i tegnspråk med forberedelsedel. Eksamen i tekstsikaping blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til eksamen i muntlig samhandling med forberedelsedel i tegnspråk. Eksamen i muntlig samhandling blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.

Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram	Eleven skal opp til eksamen i tekstskeping med forberedelsesdel i tegnspråk. Eksamen i tekstskeping blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven skal også opp til eksamen i muntlig samhandling med forberedelsesdel i tegnspråk. Eksamen i muntlig samhandling blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Eleven skal opp til eksamen i tekstskeping med forberedelsesdel i tegnspråk. Eksamen i tekstskeping blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven skal også opp til eksamen i muntlig samhandling med forberedelsesdel i tegnspråk. Eksamen i muntlig samhandling blir utarbeidet og sensurert lokalt.

? Mener dere det er hensiktsmessig at elever på 10. trinn enten trekkes ut til eksamen i norsk tegnspråk eller i norsk for hørselshemmede?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig å endre trekkeksamen i norsk tegnspråk Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram tekstskeping fra lokalt gitt og sensurert til sentralt gitt og sensurert?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre eksamensordningene i norsk tegnspråk Vg3 for studieforberedende utdanningsprogram og påbygning til generell studiekompetanse Vg3?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig å endre trekkeksamen i muntlig samhandling for 10. trinn, Vg2 og Vg3 til sentralt gitt og sensurert?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved videreføringen av denne eksamensordningen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.6. SAMISK SOM FØRSTESPRÅK

4.6.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

10. årstrinn: Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg2: Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg3/påbygg: Elevene skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.6.2. VÅR VURDERING

Samisk som førstespråk og norsk som førstespråk er sidestilte og likeverdige læreplaner. Det at eksamensordningene i stor grad er felles, er et signal om dette. Vi foreslår å videreføre eksamensordningene i faget. Det er i samsvar med læreplangruppas tilråding.

4.6.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økte økonomiske og administrative kostnader.

4.6.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram	Privatistene skal opp til en skriftlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. I tillegg skal Privatistene også opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram	Privatistene skal opp til en skriftlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. I tillegg skal Privatistene også opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforberedende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene også opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

7 Støtter dere vårt forslag om å videreføre dagens eksamensordninger i samisk som førstespråk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.7. SAMISK SOM ANDRESPRÅK

4.7.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

Elever som tar samisk 2 kan på 10. trinn og Vg3 studieforbereende utdanningsprogram og Vg3 påbygning til generell studiekompetanse trekkes ut til sentralt gitt skriftlig eksamen med sentralt sensur og til lokalt gitt muntlig eksamen med lokal sensur.

Elever som tar samisk 2 som andrespråk på yrkesfaglig utdanningsprogram kan i Vg2 bli trukket til skriftlig lokalt gitt eksamen med lokal sensur. Elever kan trekkes ut til sentralt gitt og sensurert eksamen i samisk 2, 3 eller 4 på Vg3 studieforbereende utdanningsprogram og Vg3 påbygning til generell studiekompetanse. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen som blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.7.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å videreføre eksisterende eksamensordning med skriftlig og muntlig trekk med forberedelsesdel for samisk som andrespråk, samisk 2 etter Vg3 studieforbereende retning og påbygning til generell studiekompetanse.

Dersom forskriften åpner for skriftlig-muntlig som eksamensordning, foreslår vi å prøve ut denne eksamensordningen for samisk som andrespråk etter 10. årstrinn, etter Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram og samisk nivå 3 og 4.

De nye læreplanene i fagene vektlegger muntlige og skriftlige ferdigheter som like viktige. Eksamensordningen i faget må sees i sammenheng med opplæringen i kompetansemålene i læreplanen, hvor blant annet kompetansebasert progresjon som legger opp til en muntlig tilnærming til mer og mer skriftlighet i faget er sentral. Skriftlig-muntlig eksamensordning vil ivareta dette aspektet og gi elevene anledning til å vise samlet kompetanse i faget på en mer relevant måte enn i dag.

Eksamensordningen kan gi elevene muligheter for å ta i bruk flere språkferdigheter.

4.7.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økte økonomiske og administrative kostnader.

4.7.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår at samisk som andrespråk etter 10. årstrinn, etter Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram og samisk nivå 3 og 4 er en del av våre utprøvinger av en skriftlig-muntlig eksamensform for en eventuell innføring i 2023, jf. punkt 4.1.

Inntil utfallet av utprøvingen foreligger, foreslår vi å videreføre dagens eksamensordning.

4.7.5. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	
Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram	
Vg3 studieforbredende utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram	
Vg3 studieforbredende utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt
Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	

? Støtter dere vårt forslag om prøve ut skriftlig-muntlig eksamen som eksamensordning i samisk som andrespråk etter 10. årstrinn, etter Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram og samisk nivå 3 og 4?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Støtter dere vårt forslag om å videreføre eksisterende eksamensordning for samisk som andrespråk, samisk 2 etter Vg3 studieforbereende retning og påbygning til generell studiekompetanse

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Støtter dere vårt forslag om å videreføre dagens eksamensordninger i samisk som andrespråk etter 10. årstrinn, etter Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram og samisk nivå 3 og 4 inntil utfallet av utprøvingen foreligger?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.8. SAMFUNNSFAG, SAMFUNNSFAG SAMISK PLAN, SAMFUNNSKUNNSKAP OG SAMFUNNSKUNNSKAP SAMISK PLAN

4.8.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

Elever i samfunnsfag på 10. trinn kan i dag trekkes ut til muntlig eksamen. Den samme eksamensordningen gjelder for samfunnsfag i videregående opplæring. Merk at faget i videregående har endret navn til samfunnskunnskap i fagfornyelsen.

4.8.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å innføre muntlig-praktisk eksamen med forberedelse for samfunnsfag og samfunnskunnskap. Med forberedelsedelen vil eleven ha en bedre mulighet til å fordype seg i tema for oppgaven, skaffe seg et nødvendig overblikk over tema og sette oppgaven inn i en større sammenheng.

Læreplanene i samfunnsfag og samfunnskunnskap vektlegger faglig metode, kildekritisk kompetanse og kompetanse i å utforske og vise sammenhenger. I tillegg skal eleven få være aktivt kunnskapssøkende og -skapende. Muntlig-praktisk eksamen åpner for at eleven kan bruke ulike metoder og kjente og ukjente kilder som en del av forberedelsen til og gjennomføringen av

eksamen. Eksamensformen gir mulighet til å prøve bredde og dybde i kompetanse ved at eleven reflekterer over utvikling av egen kompetanse og prosessen med å forberede seg til eksamen.

4.8.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Muntlig-praktisk eksamen gjennomføres ikke per i dag i grunnskolen. Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i dagens ordning med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. I 2019 var det 8 074 elever i grunnskolen som hadde muntlig eksamen i samfunnsfag, og 1851 elever som hadde eksamen i samfunnskunnskap i videregående opplæring. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.8.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg1 utdanningsprogram for studiespesialisering – programområde for realfag og programområde for språk, samfunnsfag og økonomi. Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag, utdanningsprogram for musikk, dans og drama, utdanningsprogram for kunst, design og arkitektur og utdanningsprogram for medier og kommunikasjon Vg2 yrkesfaglege utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se ordningen som gjelder for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg1 utdanningsprogram for studiespesialisering – programområde for realfag og programområde for språk, samfunnsfag og	Privatistene skal opp til muntlig-praktisk

<p>økonomi.</p> <p>Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag, utdanningsprogram for musikk, dans og drama, utdanningsprogram for kunst, design og arkitektur og utdanningsprogram for medier og kommunikasjon</p> <p>Vg2 yrkesfaglege utdanningsprogram</p>	<p>eksamen med forberedelsedel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.</p>
--	--

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk som eksamensordning i samfunnsfag og samfunnskunnskap?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.9. GEOGRAFI

Eksamensordningene som sendes på høring gjelder for læreplaner i geografi og geografi samisk plan fellesfag i studieforbereende utdanningsprogram.

4.9.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever på Vg1 og Vg2 studieforbereende utdanningsprogram trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.9.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å innføre muntlig-praktisk eksamen med forberedelsedel i geografi på Vg1 og Vg2 i studieforbereende utdanningsprogram.

Fornyelsen av læreplanen i geografi legger opp til en praktisk tilnærming til faget og en muntlig-praktisk eksamensform vil ivareta dette aspektet ved den faglige kompetansen. Med forberedelsedelen vil eleven ha en bedre mulighet til å fordype seg i temaet for oppgaven, skaffe seg et nødvendig overblikk over temaet og sette oppgaven inn i en større sammenheng. Eksamensformen legger også til rette for stor grad av elevinvolvering og tilpasning til den enkelte elev. Den praktiske delen av eksamen gir elevene mulighet til å vise at de kan anvende både kunnskaper og ferdigheter i kjente og ukjente situasjoner.

4.9.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i dagens ordning med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. I 2019 var det 1 112 elever i videregående opplæring som hadde muntlig eksamen i Geografi. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.9.4. FORSLAG TIL NY EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
Vg1 studiespesialiserende utdanningsprogram - programområde for realfag og språk, samfunnsfag og økonomi	Elevene kan trekkes ut til en muntlig-praktisk eksamen med forberedelsedel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag, utdanningsprogram for musikk, dans, drama, utdanningsprogram for kunst, design og arkitektur og utdanningsprogram for medier og kommunikasjon	

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
Vg1 studiespesialiserende utdanningsprogram - programområde for realfag og språk, samfunnsfag og økonomi	Privatistene skal opp til en muntlig-praktisk eksamen med forberedelsedel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag, utdanningsprogram for musikk, dans, drama, utdanningsprogram for kunst, design og arkitektur og utdanningsprogram for medier og kommunikasjon	

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk som eksamensordning i geografi?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.10. HISTORIE

Eksamensordningene som sendes på høring gjelder for læreplaner i historie og historie samisk plan, fellesfag i studieforberedende utdanningsprogram.

4.10.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elevene trekkes ut til lokalt gitt muntlig eksamen.

4.10.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å innføre muntlig-praktisk eksamen med forberedelse for historie. Med forberedelsesdelen vil eleven ha en bedre mulighet til å fordype seg i temaet for oppgaven, skaffe seg et nødvendig overblikk over temaet og sette oppgaven inn i en større sammenheng.

Eksamensformen åpner for å prøve bredde og dybde i kompetanse og gir eleven mulighet til å jobbe utforskende, vise sammenhenger, ta ulike perspektiver og bruke kompetansen sin i møte med nye utfordringer og i ukjente situasjoner. Muntlig-praktisk eksamen gir eleven mulighet til å vise praktisk hvordan de jobber med kildemateriale og reflektere over utviklingen av egen kompetanse og historiefaglig forståelse. Det praktiske aspektet innebærer også å gjøre rede for og diskutere prosessen med å foreta faglige valg og vurderinger og vise hvordan eleven har arbeidet i forberedelsen til eksamen.

4.10.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i dagens ordning med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. I 2019 var det 8 232 elever i videregående opplæring som hadde muntlig eksamen i historie. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.10.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamensordning for elever

Trinn	Ordning
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Elevne kan trekkes ut til en muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamensordning for privatister

Trinn	Ordning
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til en muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen som eksamensordning i historie?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføring av denne eksamensordningen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.11. KRISTENDOM, RELIGION, LIVSSYN OG ETIKK

Eksamensordningene som sendes på høring gjelder for læreplaner i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) og kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) samisk plan.

4.11.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever på 10. trinn trekkes ut til lokalt gitt muntlig eksamen.

4.11.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å innføre muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel for KRLE. Med forberedelsesdelen vil eleven ha en bedre mulighet til å fordype seg i tema for oppgaven, skaffe seg et nødvendig overblikk over tema og sette oppgaven inn i en større sammenheng.

Læreplanen i KRLE legger vekt på at eleven skal utforske og forstå, være aktivt kunnskapssøkende og -skapende. En grundig og bred religionsforståelse er viktigere enn at alle elever sitter igjen med akkurat samme faktakunnskap om enkeltreligioner. Forslag om muntlig-praktisk eksamen er tenkt som en endring som er i tråd med fornyet læreplan, og kan bidra til at elevene får anledning til å utforske og reflektere, også i en eksamenssituasjon, inkludert hele forberedelsestiden. Dette innebærer også at eleven reflekterer over utvikling av egen kompetanse og faglige forståelse. På denne måten gjenspeiler eksamen det vi ønsker at elevene skal utvikle av kompetanse.

4.11.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Muntlig-praktisk eksamen gjennomføres ikke per i dag i grunnskolen. Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i dagens ordning med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. I 2019 var det 5 516 elever i grunnskolen som hadde muntlig eksamen i Kristendom, religion, livssyn og etikk. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.11.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Forutsatt at det gjøres endringer i forskrift til opplæringsloven foreslår vi:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen. Eksamen blir utarbeidet lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.

? **Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk som eksamensordning i KRLE?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? **Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.12. RELIGION OG ETIKK

Eksamensordningene som sendes på høring gjelder for læreplaner i religion og etikk – fellesfag i studieforbereende utdanningsprogram og religion og etikk, samisk plan, fellesfag i studieforbereende utdanningsprogram.

4.12.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever bli trukket ut til lokalt gitt muntlig eksamen.

4.12.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å innføre muntlig-praktisk eksamen med forberedelse for religion, etikk og livssyn. Med forberedelsesdelen vil eleven ha en bedre mulighet til å fordype seg i temaet for oppgaven, skaffe seg et nødvendig overblikk over temaet og sette oppgaven inn i en større sammenheng.

Læreplanen i religion og etikk legger vekt på at eleven skal utforske og forstå, være aktivt kunnskapssøkende og -skapende. En grundig og bred religionsforståelse er viktigere enn at alle elever sitter igjen med akkurat samme faktakunnskap om enkeltreligioner. Forslag om muntlig-praktisk eksamen er tenkt som en endring som er i tråd med fornyet læreplan, og kan bidra til at elevene får anledning til å utforske og reflektere, også i en eksamenssituasjon, inkludert hele forberedelsestiden. Dette innebærer også at eleven reflekterer over utvikling av egen kompetanse og faglige forståelse. På denne måten gjenspeiler eksamen det vi ønsker at elevene skal utvikle av kompetanse.

4.12.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i dagens ordning med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. I 2019 var det 5 176 elever i videregående opplæring som hadde muntlig eksamen i Religion, etikk og livssyn. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.12.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram	Privatistene skal opp til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

? **Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen som eksamensordning i religion og etikk?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? **Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføring av denne eksamensordningen?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.13. MATEMATIKK

Eksamensordningene som sendes på høring gjelder for læreplaner i matematikk fellesfag 1.–10. trinn, matematikk fellesfag Vg1 teoretisk (matematikk T), matematikk fellesfag Vg1 praktisk (matematikk P), matematikk fellesfag 2P, matematikk fellesfag 2P-Y, Vg3 påbygging til generell studiekompetanse og fordypning i matematikk.

4.13.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

På 10. trinn, Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram (1P og 1T), matematikk Vg2 studieforbereidende utdanningsprogram (2P) og Vg3 yrkesfaglige utdanningsprogram (2P-Y) kan elevene trekkes ut til skriftlig eller muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

På Vg1 yrkesfaglig utdanningsprogram (1P-Y og 1T-Y) kan elevene trekkes ut til skriftlig eller muntlig eksamen. Skriftlig og muntlig eksamen utarbeides og sensureres lokalt.

4.13.2. VÅRE VURDERINGER

Vi anbefaler en videreføring av skriftlig eksamen for matematikk i grunnskolen og fellesfag videregående opplæring, men at muntlig eksamen blir erstattet med muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel som eksamensordning.

Vi mener at elevene kan få vist en bredere matematisk kompetanse gjennom denne endringen. Elevene kan vise at de kan mestre utfordringer og løse problemer ved blant annet å modellere og programmere – dette er en del av kompetansen i det nye matematikkfaget, og kompetanse i programmering kan best vises og vurderes muntlig-praktisk.

Dette er også i tråd med kjerneelementene i faget - i de nye læreplanene for matematikk er det lagt stor vekt på utvikling av matematisk tenkning og matematisk kompetanse gjennom en aktiv, utforskende og problemløsende elev.

Vi foreslår videre i tråd med eksamensgruppas generelle anbefaling om eksamensformene (jf. del II av høringsnotatet), å endre eksamen på yrkesfaglig utdanningsprogram (1P-Y og 1T-Y) fra lokalt gitt og sensurert eksamen til sentralt gitt og sensurert eksamen. Dette vil gjøre det mulig å se de ulike skriftlige eksamenene i matematikkfaget bedre i sammenheng og vil også legge til rette for en lik utforming på nasjonalt nivå.

4.13.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Muntlig-praktisk eksamen gjennomføres ikke per i dag i grunnskolen. Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i dagens ordning med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. I 2019 var det 8 412 elever i grunnskolen som hadde muntlig eksamen i matematikk, 667 elever som hadde muntlig eksamen på Vg1 og 1 390 elever på Vg2. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

Ansvar for eksamen i faget og kostnadene forbundet med oppgaveutvikling og sensur vil flyttes fra fylkeskommunene til direktoratet hvis eksamen blir sentralt gitt på Vg1 yrkesfaglig utdanningsprogram (1P-Y og 1T-Y). Dette vil kunne gi en samfunnsøkonomisk gevinst.

4.13.4. FORSLAG TIL NY EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger (avhengig av forslag til forskriftsendringer i del 2):

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	

Vg1 yrkesfaglig utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Muntlig-praktisk eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram	
Vg2 studieforbereidende utdanningsprogram	
Vg3 påbygning til generell studiekompetanse	

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se ordningen som gjelder for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg1 yrkesfaglig utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.
Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt .

Dersom det ikke gjøres endringer i forskrift til opplæringsloven og forskrift til friskoleloven foreslår vi å videreføre dagens eksamensordning i faget, men med forberedelsesdel til muntlig eksamen.

? Mener dere det er hensiktsmessig å endre skriftlig eksamen i matematikk på Vg1 yrkesfaglig utdanningsprogram (1P-Y og 1T-Y) fra lokalt gitt til sentralt gitt eksamen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen som eksamensform i matematikk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.14. NATURFAG OG NATURFAG SAMISK

4.14.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever på 10. trinn trekkes ut til muntlig eksamen med praktisk innslag, mens elever på videregående kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen.

4.14.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår en muntlig-praktisk eksamen også på 10. trinn, noe som innebærer en endring fra muntlig med praktisk innslag i dag til muntlig-praktisk eksamen på 10. trinn. Vi foreslår muntlig-praktisk eksamen i naturfag fordi det gir eleven mulighet til å få vist sin kompetanse på en bredere måte som også er mer i tråd med den nye læreplanen. Den nye læreplanen har et eget kjerneelement som heter naturfaglige praksiser og tenkemåter, og dette innebærer at eleven skal drive med utforskning og lære gjennom praktisk arbeid med faget. Dette bør derfor gjenspeiles i eksamensordningen. Forslaget forutsetter at det åpnes for dette i forskrift (se høringsnotat del 2).

Vi foreslår å beholde dagens muntlig-praktiske eksamen både for elever og privatister i videregående utfra samme begrunnelse som avsnittet over.

4.14.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Muntlig-praktisk eksamen gjennomføres i dag ikke på grunnskolen. Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i dagens ordning med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. I 2019 var det 7 691 elever i grunnskolen som hadde muntlig eksamen i naturfag. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.14.4. FORSLAG TIL NY EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger (avhengig av forslag til forskriftsendringer i del 2):

Eksamen for elever

10. trinn	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir
Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogramVg1 studieforberedende utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogramVg1 studieforberedende utdanningsprogram	Elevene skal opp til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal opp til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet

Dersom det ikke gjøres endringer i forskrift til opplæringsloven og forskrift til friskoleloven foreslår vi å videreføre dagens eksamensordning i faget.

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen på alle nivåer som endring av eksamensordning i naturfag?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.15. ENGELSK

4.15.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever på 10. trinn trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Elever på Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram / Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.15.2. VÅR VURDERING

I forbindelse med fagfornyelsen har Stortinget bedt Regjeringen om å legge opp til en ny eksamensordning for engelsk i videregående opplæring som ikke hindrer nødvendig yrkesretting av fellesfagene.

Dersom forskriften åpner for skriftlig-muntlig som eksamensordning (se høringsnotat del 2), foreslår vi å prøve ut denne eksamensordningen for engelsk fellesfag 10. trinn, Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram og Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogram.

Eksamensordningen gir elevene muligheter for å ta i bruk flere språkferdigheter og å vise bredere kompetanse. En kombinert eksamen kan gi elevene mulighet til å vise sin kompetanse i mer autentiske situasjoner og på flere måter enn i dag.

4.15.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økonomiske og administrative konsekvenser.

4.15.4. FORSLAG TIL NY EKSAMENSORDNING

Vi foreslår at engelsk er en del av utprøvingen av en skriftlig-muntlig eksamensform for en eventuell innføring i 2023, jf. punkt 4.1.

Inntil utfallet av utprøvingen foreligger, foreslår vi å videreføre dagens eksamensordninger:

Eksamen for elever

10. trinn	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres
Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogram Vg1 studieforbereidende utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.

Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogram Vg1 studieforberedende utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres sentralt. I tillegg skal privatistene opp til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen utarbeides og sensureres lokalt.
--	--

? Mener dere det er hensiktsmessig å prøve ut skriftlig-muntlig eksamen som eksamensordning i engelsk fellesfag 10. trinn og Vg1?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre dagens eksamensordninger i engelsk fellesfag inntil utfallet av utprøvingen foreligger?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.16. ENGELSK FOR HØRSELHEMMEDE

4.16.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever på 10. trinn trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Elever på Vg1 studieforberedende utdanningsprogram / Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.16.2. VÅR VURDERING

I bestemmelsen om standpunktvurdering i læreplanen for engelsk for hørselshemmede skal læreren sette én standpunktarakter basert på elevens samlede kompetanse. I forlengelse av denne bestemmelsen foreslår vi at elevene kun trekkes ut til skriftlig eksamen og at denne utarbeides og sensureres sentralt. Bakgrunnen er at elever med hørselshemming ikke har likeverdige forutsetninger for å kunne ha en muntlig eksamen.

Muntlig eksamen for elever kan ikke være en «vanlig» muntlig eksamen, men en tilrettelagt eksamen med eller på tegnspråk. Dette gjør at kommunikasjonen vil foregå på norsk tegnspråk fordi eleven ikke kan engelsk tegnspråk som språk, og elevens engelskkunnskaper vil da ikke

måles i muntlig forstand. Læreplanen presiserer at det er engelsk de skal lære – ikke et engelsk tegnspråk. En muntlig eksamen vil da kun måle elevens innholds- eller kulturkompetanse, evne til å lese og forstå et tema som de har fått på forhånd, og eventuelt elevens kompetanse i å snakke om språket (kommunisert på norsk/norsk tegnspråk på eksamen) – og ikke elevens faktiske språkkompetanse i engelsk. Noen elever kan lytte ut noe engelsk som blir snakket til dem og kan også kommunisere noe selv på engelsk muntlig tale, men det vil ikke være likeverdig å basere en engelsk muntlig eksamen på et språk som de i utgangspunktet selv strever med å oppfatte. Da blir det elevens lyttekompetanse som måles, og ikke elevens faktiske kompetanse i språket. Dersom muntlig eksamen har en lyttedel vil denne ikke være tilgjengelig for disse elevene – de må eventuelt ha denne skriftlig så de kan lese det de andre elevene hører. Eventuelt kan det tegnes (tegnspråk).

4.16.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det er svært få kandidater som gjennomfører eksamen i engelsk for hørselshemmede og en reduksjon i antall eksamener vil ha liten økonomisk og administrativ konsekvens på nasjonalt nivå. Endringen vil innebære noe reduserte kostnader på lokalt nivå, da utarbeiding av oppgaver og sensurering vil falle bort.

4.16.4. FORSLAG TIL NY EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

10. trinn	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres
Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogramVg1	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogramVg1 studieforberedende utdanningsprogram	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres sentralt.

❓ **Mener dere det er hensiktsmessig å endre eksamensordningen for engelsk for hørselshemmede fra skriftlig og muntlig trekk til bare skriftlig trekk?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

❓ **Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.17. KVENSKE ELLER FINSKE SOM ANDRESPRÅK

4.17.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

Elever som tar kvensk eller finsk som andrespråk kan på 10. trinn og på Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.

Elever som tar kvensk eller finsk på Vg3 studieforbereende utdanningsprogram og Vg3 påbygning til generell studiekompetanse kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.17.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å videreføre eksisterende eksamensordning med skriftlig og muntlig trekk med forberedelsesdel for kvensk eller finsk som andrespråk, etter Vg3 studieforbereende retning og påbygning til generell studiekompetanse.

Dersom forskriften åpner for skriftlig-muntlig som eksamensordning (se høringsnotat del II), foreslår vi å prøve ut denne eksamensordningen for kvensk eller finsk som andrespråk etter 10. trinn, og etter Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram.

De nye læreplanene i fagene vektlegger muntlige og skriftlige ferdigheter som like viktige. Eksamensordningen i faget må sees i sammenheng med opplæringen i kompetansemålene i læreplanen. Læreplanen legger opp til en progresjon som innebærer en muntlig tilnærming til mer og mer skriftlighet i faget er sentral. Skriftlig-muntlig eksamensordning kan ivareta dette aspektet og gi elevene anledning til å vise bred og mer samlet kompetanse i faget på en langt mer relevant måte enn i dag.

4.17.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økte økonomiske og administrative kostnader.

4.17.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår at kvensk eller finsk er en del av våre utprøvinger av en muntlig-skriftlig eksamensform for en eventuell innføring i 2023, jf. punkt 4.1.

Inntil utfallet av utprøvingen foreligger, foreslår vi å videreføre dagens eksamensordning.

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres sentralt.
Vg3 studieforbereende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnopplæringen for voksne
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram Vg3 studieforbereende utdanningsprogram Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert

	sentralt. Privatistene skal også opp til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
--	--

❓ **Mener dere det er hensiktsmessig å prøve ut skriftlig-muntlig eksamen som eksamensordning i kvensk eller finsk som andrespråk?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

❓ **Er dere enig i vårt forslag om å videreføre dagens eksamensordninger i kvensk eller finsk som andrespråk inntil utfallet av utprøvingen foreligger?**

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.18. PRAKTISKE OG ESTETISKE FAG

Eksamensordningene som sendes på høring gjelder for læreplanene i kroppsøving, mat og helse, mat og helse samisk plan, musikk, musikk samisk plan, drama og rytmikk og kunst og håndverk og duodji.

4.18.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever på 10. trinn ikke trekkes ut til eksamen i praktiske og estetiske fag.

❓

4.18.2. VÅR VURDERING

Vi forslår at læreplanene i de praktiske og estetiske fagene beskrevet overfor blir en del av trekkordningen for eksamen på 10. trinn. Elevene skal trekkes ut til eksamen når opplæringen i faget avsluttes. Vi foreslår lokal muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel som eksamensordning for de praktiske og estiske fagene. Erfaringer med utprøving av eksamen i de

praktiske og estetiske fagene viser at dette er den best egnede eksamensformen for at elevene skal få vist sin kompetanse i fagene, på en relevant måte, både muntlig og praktisk.

4.18.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

En konsekvens ved å innføre muntlig-praktisk eksamen for praktiske og estetiske fag er at skolene må organisere eksamen ved slutten av opplæringsløpet for faget. Praksis på mange skoler i dag er at noen fag avsluttes før 10. trinn. Dersom de praktiske og estetiske fagene skal kunne avsluttes tidligere enn 10. trinn, krever det en endring i forskriften.

Erfaringer med utprøvinger med eksamen i praktiske og estetiske fag viser også at skolene organiserer opplæringen forskjellig med avslutning av opplæringen også på lavere trinn. Vårt forslag innebærer at eksamen skal gjennomføres etter at opplæringen avsluttes og det vil bety at elever kan trekkes ut til eksamen på et tidligere trinn. Når skolene må trekke ut elever til eksamen på tvers av trinn, vil det bety at noen elever vil få avsluttet ett av sine trekkeksamener tidligere enn andre. Dette vil få konsekvenser for hvordan opplæringen skal organiseres for disse elevene på slutten av skoleåret i 10. trinn når elevene som avslutter fag i 10. trinn har eksamen.

Muntlig-praktisk eksamen gjennomføres ikke per i dag på grunnskolen. Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i ordningen med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter.

4.18.4. FORSLAG TIL NY EKSAMENSORDNING

Forutsatt at det gjøres endringer i forskrift til opplæringsloven foreslår vi:

Eksamen for elever

10. trinn	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsedel. Eksamen blir
-----------	---

Eksamen for privatister

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre eksamen i de praktiske og estetiske fagene på 10. trinn?

Dette gjelder i følgende fag:

- kroppsøving
- mat og helse
- mat og helse samisk
- kunst og håndverk
- duodji
- musikk
- musikk samisk
- drama og rytmikk.

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig at elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen i kroppsøving?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig at elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen i mat og helse og mat og helse samisk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig at elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen i kunst og håndverk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig at elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen i duodji?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig at elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen i musikk og musikk samisk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig at elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen i drama og rytmikk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen i de praktiske og estetiske fagene?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.19. FREMMEDSPRÅK

4.19.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

I dag kan elever på 10. trinn trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen utarbeides og sensureres lokalt.

Elever i videregående opplæring på begge nivåer kan trekkes ut til skriftlig eksamen.

Skriftlig eksamen utarbeides og sensureres sentralt. Elevene kan også trekkes ut til muntlig eksamen. Muntlig eksamen utarbeides og sensureres lokalt.

4.19.2. VÅR VURDERING

Dersom forskriften åpner for skriftlig-muntlig som eksamensordning (se høringsnotat del 2), foreslår vi å prøve ut denne eksamensordningen for fremmedspråk på 10. trinn og på fremmedspråk nivå I.

Eksamensordningen gir elevene muligheter for å ta i bruk flere språkferdigheter og å vise bredere kompetanse ut fra læreplanen. En kombinert eksamen gir også elevene mulighet til å vise sin kompetanse i mer autentiske situasjoner og på flere måter enn i dag.

Vi foreslår derfor at faget er en del av våre utprøvinger av en muntlig- skriftlig eksamensform for en eventuell innføring i 2023, jf. punkt 4.1.

Inntil utfallet av utprøvingen foreligger, foreslår vi å videreføre dagens eksamensordning.

4.19.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Videreføring av dagens eksamensordninger vil ikke innebære økte økonomiske og administrative kostnader.

4.19.4. FORSLAG TIL NY EKSAMENSORDNING

Vi foreslår at fremmedspråk er en del av våre utprøvinger av en muntlig- skriftlig eksamensform for en eventuell innføring i 2023, jf. punkt 4.1.

Inntil utfallet av utprøvingen foreligger, foreslår vi å videreføre dagens eksamensordning.

Eksamen for elever - fellesfag

10. trinn	Elevene kan trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen
Vg2 studieforberedende utdanningsprogram for elevene på fremmedspråk nivå I. (som har hatt)	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert

Eksamen for privatister - fellesfag

Trinn	Ordning
10. trinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Nivå I studieforberedende utdanningsprogram for privatister	Privatistene skal opp til skriftlig og muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter kompetansemålene for nivå I.
Nivå II studieforberedende utdanningsprogram for privatister	Privatistene skal opp til skriftlig og muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig eksamen blir

	utarbeidet og sensurert lokalt. Eksamen omfatter kompetansemålene for nivå II.
Nivå I+II for studieforberedende utdanningsprogram for privatister	Privatistene skal opp til skriftlig og muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og

? Mener dere det er hensiktsmessig å prøve ut skriftlig-muntlig eksamen på 10. trinn og nivå I?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Er dere enig i vårt forslag om å videreføre dagens eksamensordninger i fremmedspråk inntil utfallet av utprøvingen foreligger?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.20. ARBEIDSLIVSFAG

Eksamensordningen som sendes på høring gjelder for læreplan i arbeidslivsfag på ungdomstrinnet.

4.20.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

Elever kan i dag trekkes ut til muntlig eksamen på 10. trinn som skal gjennomføres med praktiske innslag. Eksamen utarbeides og sensureres lokalt.

4.20.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å innføre lokal muntlig-praktisk eksamen i arbeidslivsfag med forberedelsedel.

Dagens eksamensform begrenser elevenes muligheter til å vise praktisk og en bred handlingskompetanse slik det er formulert i kompetansemålene i læreplanen. Bredde gjennom å vise at de behersker et utvalg teknikker og materialer, dybde ved at de skal skape produkter og tjenester. En muntlig-praktisk eksamen vil i større grad prøve elevenes kompetanse med å vise ulike sider ved en helhetlig arbeidsprosess.

4.20.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Våren 2019 var det 829 elever som gjennomførte muntlig eksamen i arbeidslivsfag og muntlig-praktisk eksamen vil være gjennomførbart med få praktiske konsekvenser for skolene selv om tidsrammen per elev øker fra 30 minutter til 45 minutter. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.20.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn eller på det trinnet faget blir avsluttet	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen i arbeidslivsfag?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av denne eksamensordningen i arbeidslivsfag?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

4.21. FORDYPNINGSFAG

Eksamensordningene som sendes på høring gjelder for læreplanene i fordypning i matematikk, norsk, engelsk og samisk.

4.21.1. DAGENS EKSAMENSORDNING

Elever i fagene fordypning i matematikk, norsk, engelsk og samisk kan trekkes ut til muntlig eksamen i 10. trinn som blir utarbeidet og sensurert lokalt.

4.21.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår å innføre lokal muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel i fordypningsfagene.

Med forberedelsesdelen vil eleven ha en bedre mulighet til å fordype seg i tema for oppgaven, skaffe seg et nødvendig overblikk over tema og sette oppgaven inn i en større sammenheng.

Den praktiske delen av eksamen gir elevene mulighet til å vise at de kan anvende både kunnskaper og ferdigheter i ulike situasjoner.

4.21.3. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Muntlig-praktisk eksamen gjennomføres i dag ikke på grunnskolen. Det kan være praktiske utfordringer i å gjennomføre samme antall eksamener på en dag som i ordningen med muntlig eksamen da tidsrammen per elev øker fra inntil 30 minutter til inntil 45 minutter. Våren 2019 var det 488 elever som gjennomførte muntlig eksamen i fordypningsfag. En endring vil kunne gi administrative konsekvenser for antall kandidater i hvert parti, antall sensorer og total tidsbruk.

4.21.4. FORSLAG TIL EKSAMENSORDNING

Vi foreslår følgende eksamensordninger:

Eksamen for elever

Trinn	Ordning
10. trinn	Elevene kan trekkes ut til muntlig-praktisk eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen i fordypning i matematikk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen i fordypning i norsk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen i fordypning i engelsk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Mener dere det er hensiktsmessig å innføre muntlig-praktisk eksamen i fordypning i samisk?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Ser dere andre økonomiske og administrative konsekvenser ved innføringen av muntlig-praktisk eksamen i fordypningsfagene?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

GENERELL KOMMENTAR

Ingen kommentar fra instansen

FOTNOTER

---

1. Utdanningsdirektoratets brev til Kunnskapsdepartementet datert 21.12.2016.
2. Se rundskriv om trekkordninger i Kunnskapsløftet, Udir 02-2018

Del 4 Høringsnotat om forslag til mindre endringer og klargjøringer

1. INNLEDNING

Vi foreslår her mindre endringer i regelverket om vurdering. Dette er endringer både i struktur og innhold. Forslagene har som formål å gjøre forskriften tydeligere, enklere eller mindre omfattende. Noen av forslagene har også sammenheng med fagfornyelsen (se høringsnotat del 1) eller endringer i eksamen (se høringsnotat del 2).

Oppsummert foreslår vi

- egen bestemmelse om virkeområde
- egen bestemmelse om rett til vurdering
- egen bestemmelse om fraværs grensen
- egen bestemmelse om underveisvurdering i orden og i oppførsel
- å slå sammen halvårsvurdering i fag for elever, lærlinger og lærekandidater
- å ta dagens § 3-17a om sammenhengen mellom sluttvurdering og elevstatus inn i bestemmelsen om sluttvurdering
- egen bestemmelse om realkompetanse som sluttvurdering
- nytt krav om at sensor skal ha tilfredsstillende kompetanse
- endring av de fleste paragrafnummer
- forenklinger og justeringer i en rekke bestemmelser

2. BAKGRUNN

I oppdrag 03-17 tiltak 26 om fagfornyelsen står det at forskriften skal revideres og forenkles som følge av endringene i læreplanverket. I stortingsmeldingen [1](#) står det bl.a. at «*Departementet mener det fortsatt kan være rom for ytterligere forenklinger og for å se de ulike kravene mer i sammenheng. Det er en generell målsetting å fjerne tidstyver fra skolen. Et regelverk bør være så entydig og lettfattelig som mulig, det bør understøtte en lik og rettferdig praksis, samtidig som det legger til rette for et hensiktsmessig handlingsrom for å utøve skjønn.*»

Vi foreslår i det følgende endringer både i kap. 3 og kap. 4 i forskrift til opplæringsloven (heretter forskriften) og i kap. 3 i forskrift til friskoleloven. Endringer som kun gjelder forskriften kap. 4 eller forskrift til friskoleloven kap. 3 omtales i punkt 21.

3. EGEN BESTEMMELSE OM VIRKEOMRÅDE

3.1. GJELDENDE RETT

I dag er forskriften § 3-1 en kombinasjon av hvem som har rett til vurdering (virkeområde), og hva som ligger i denne retten.

3.2. VÅR VURDERING

Dagens bestemmelse om retten til vurdering er omfattende. Vi foreslår av forenklingshensyn at dagens bestemmelse deles opp og at ny § 3-1 kun gjelder virkeområdet for kapitlet.

Reglene i forskriften § 3-1 gjelder også for praksiskandidater og privatister der de nevnes eksplisitt. Da kandidater for fagbrev på jobb ble tatt inn i lov og forskrift i 2018 ble de kun tatt inn i kap. VII, ikke i § 3-1. Vi mener derfor at også kandidater for fagbrev på jobb bør nevnes i denne bestemmelsen. Vi foreslår ellers noen små språklige endringer i bestemmelsen.

3.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at virkeområdet til kapitlet plasseres i en egen bestemmelse i forskriften § 3-1.

Forslag til ny § 3-1 skal lyde:

«§ 3-1 Verkeområde

Kapitlet gjeld for elever, lærlingar, læreandidatar og praksisbrevkandidatar som får opplæring i offentleg skole og skole godkjend etter opplæringslova § 2-12.

Kapitlet gjeld privatistar, praksiskandidatar og kandidatar for fagbrev på jobb der det er særskilt fastsett.

Dei som får privat opplæring i heimen, er ikkje omfatta av kapitlet.

Vaksne som får opplæring særskilt organisert for seg etter opplæringslova kapittel 4A får vurdering etter kapittel 4.»

Bør virkeområdet tas ut i en egen bestemmelse?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

4. EGEN BESTEMMELSE OM RETT TIL VURDERING

4.1. GJELDENDE RETT

Retten til vurdering inngår i dag i forskriften § 3-1 sammen med virkeområdet.

4.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår en ny bestemmelse om rett til vurdering som omfatter hva retten til vurdering innebærer og hvem som har ansvaret for at retten blir oppfylt. Dette er i stor grad det som tidligere har stått i forskriften § 3-1.

Vi foreslår at det videreføres en setning om at skoleeier har ansvaret for at retten til vurdering blir oppfylt.

Det følger av opplæringsloven § 4-3 og gjeldende § 3-1 i forskriften at lærebedriften har ansvaret for opplæringen og vurderingen i bedrift. Dette gjelder til tross for at skoleeier har det overordnede ansvaret for at retten til vurdering blir oppfylt. Dette kan være forvirrende. Vi foreslår at det tas inn i forskriften at skoleeier og lærebedrift skal sørge for at alle som gjennomfører vurdering etter forskriften følger reglene i dette kapitlet. Det understreker både det overordnede ansvaret, og at det kan være andre som oppfyller retten til vurdering i praksis.

4.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at hva retten til vurdering innebærer og hvem som har ansvaret, plasseres i en egen bestemmelse. Det presiseres i bestemmelsen at skoleeier og lærebedrift skal sørge for at alle som gjennomfører vurdering følger reglene.

Forslag til bestemmelse skal lyde:

«§ 3-2 Rett til vurdering

Elev, lærling, lærekandidat og praksisbrevkandidat har rett til undervegsvurdering, sluttvurdering og dokumentasjon av opplæringa etter reglane i dette kapitlet.

Skoleeigar har ansvaret for at retten til vurdering blir oppfylt, jf. opplæringslova § 13-10. Skoleeigar eller lærebedrifta skal syte for at alle som gjennomfører vurdering etter forskrifta, følger reglane i dette kapitlet.»

Er det tydelig i bestemmelsen at skoleeier har det overordnede ansvaret for retten til vurdering, men at det kan være andre som gjennomfører vurderingen i praksis?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

5. JUSTERINGER I BESTEMMELSEN OM VURDERING I FAG

5.1. GJELDENDE RETT

Grunnlaget for vurdering i fag følger av forskriften § 3-3.

5.2. VÅR VURDERING

Selve grunnlaget for vurdering er omtalt nærmere i høringsnotatet del 1. Der er det også omtalt at vi foreslår at fraværgrensen, som i dag står i § 3-3 fjerde ledd, plasseres i en egen bestemmelse.

Vi foreslår å videreføre at forutsetninger, fravær, orden eller oppførsel ikke skal inn i vurderingen i fag. Vi mener det er unødvendig å si at dette gjelder den enkelte eleven og lærlingen, og foreslår av forenklingshensyn å ta dette ut av bestemmelsen.

I dag står det i § 3-3 at «*I faget kroppsøving skal innsatsen til eleven vere ein del av grunnlaget for vurdering.*» Dette ble tatt inn i forskriften i forbindelse med endringer i faget kroppsøving i 2012. Dette faget er det eneste som nevnes særskilt i forskriften. Det kommer klart fram av nye læreplaner at innsats vil være en del av vurderingsgrunnlaget i kroppsøving. Vi mener derfor det ikke lenger er behov for å presisere dette særskilt i § 3-3. Vi foreslår at det heller vises til at innsats kun er en del av grunnlaget for vurdering hvis det følger av læreplanen i faget. En slik formulering vil også kunne føre til at andre liknende fag, f.eks. valgfag fysisk aktivitet og helse, kan ta en slik formulering inn i læreplanene uten at det strider med forskriftsteksten. Vi vil imidlertid understreke at dette skal være en unntaksbestemmelse, og at Utdanningsdirektoratet må ta en konkret vurdering av om det er grunnlag for å ta inn innsats i læreplanene i andre fag enn kroppsøving.

Når det gjelder dagens § 3-3 tredje ledd, foreslår vi å endre litt på formuleringen. Bestemmelsen er fortsatt ment å ha samme innhold. Vi foreslår å sette punktum etter kravet til oppmøte og deltakelse, da dette er en selvstendig regel. I neste setning foreslår vi å tydeliggjøre at det er manglende vurderingsgrunnlag som kan føre til at karakter ikke kan settes.

5.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at ny § 3-3 tredje og fjerde ledd skal lyde:

«Føresetnader, fravær, orden eller åtfærd skal ikkje inn i vurderinga i fag. Innsatsen til eleven er berre ein del av grunnlaget for vurdering dersom det følger av læreplanen i faget.

Elevar, lærlingar, lære kandidat og praksisbrevkandidatar skal møte fram og delta aktivt i opplæringa. Stort fravær eller andre særlege grunnar kan føre til at lærar og instruktør ikkje har tilstrekkeleg vurderingsgrunnlag til å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i fag.»

? Bør innsats kun inngå i vurderinga når det følger av læreplanen i faget?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

6. FORENKLINGER I BESTEMMELSEN OM KARAKTERER I FAG

6.1. GJELDENE RETT

Karakter i fag er i dag fastsatt i forskriften § 3-4. Bestemmelsen gjelder både tallkarakterer, andre karakteruttrykk og karakterer ved fag- og svenneprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve.

6.2. VÅR VURDERING

I overordnet del står det at «*Uheldig bruk av vurdering kan svekke den enkeltes selvbylde og hindre utviklingen av et godt læringsmiljø.*» Dette kan ha sammenheng med en utstrakt bruk av prøver med karakter, og en oppfatning av at det er krav om å sette et visst antall karakterer i løpet av året. For å understreke dagens rettstilstand foreslår vi at det tas inn i denne bestemmelsen at det bare er krav om å gi tallkarakterer til halvårsvurdering med karakter og sluttvurderinger.

I høringsnotat 2 hører vi ulike forslag til endring av dagens regel om at 1 i standpunkt er bestått når eksamenskarakteren er 2 eller bedre.

I dagens bestemmelse står det at departementet kan fastsette en annen grense for bestått i læreplanverket. Dette er ikke fastsatt i dag, og vi ser heller ikke behovet for en slik regel. Vi foreslår derfor å oppheve muligheten til å gi enn annen grense for bestått tallkarakter enn 2. I tillegg står det at der det går fram av læreplanverket kan det brukes andre karakteruttrykk. Vi foreslår å forkorte dette, slik at det står at departementet kan fastsette i læreplanverket at uttrykkene bestått/ikke bestått eller deltatt/ikke deltatt skal brukes i stedet for tallkarakter. Vi mener det ikke er nødvendig å presisere at karakteren bestått innebærer at eleven skal ha vist tilfredsstillende kompetanse i faget, da det er uklart hva som er «tilfredsstillende kompetanse» både isolert og opp mot tallkarakterer. Der det er aktuelt å bruke bestått/ikke bestått må det uansett tydeliggjøres hva som skal til for å få bestått i faget.

Vi foreslår å flytte bestemmelsen om karakter ved fag- og svenneprøver til delkapittel VII som omhandler disse prøvene. Vi foreslår at dette tas inn i ny § 3-50. Bestemmelsen om karakterer i fag inneholder da kun regler om karakterer i fag, og «m.v.» som i dag står i overskriften til bestemmelsen kan fjernes.

Vi foreslår i tillegg at "*I grunnskolen skal det til og med 7.årstrinnet*" erstattes av det noe kortere "*Til og med 7.årstrinn*". Vi foreslår også at "*Frå 8.årstrinnet og i vidaregåande opplæring*" erstattes med "*Frå og med 8. årstrinn*".

6.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å gjøre en del mindre endringer og forenklinger i bestemmelsen om karakterer i fag.

Vi foreslår at ny bestemmelse skal lyde:

«§ 3-5 Karakterar i fag

Til og med 7. årstrinn skal det berre givast vurdering utan karakter.

Frå og med 8. årstrinn skal vurdering givast både med og utan talkarakter. *Det er berre krav om å gi talkarakter ved halvårsvurdering med karakter og sluttvurderingar.*

Det skal brukast talkarakterar på ein skala frå 1 til 6. Berre heile talkarakterar skal brukast.

Dei enkelte karaktergradene har dette innhaldet:

- a) karakteren 6 uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget
- b) karakteren 5 uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget
- c) karakteren 4 uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget
- d) karakteren 3 uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget
- e) karakteren 2 uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget

f) karakteren 1 uttrykker at eleven har svært låg kompetanse i faget.

I vidaregåande opplæring svarer bestått til karakterane 2 til 6. Fag med karakteren 1 i standpunkt er bestått når eksamenskarakteren er 2 eller betre. Det gjeld ikkje dersom eksamenskarakteren er for ein tverrfagleg eksamen. *Departementet kan fastsetje i læreplanverket at uttrykka bestått/ikkje bestått eller delteke/ikkje delteke skal nyttast i staden for talkarakter.»*

Har dere innspill til forslagene til endringer i bestemmelsen om karakterer i fag?

Ingen kommentar fra instansen

7. FORENKLINGER I BESTEMMELSEN OM VARSLING

7.1. GJELDENDE RETT

Bestemmelsen om å varsle hvis en elev står i fare for å ikke få karakter, står i dag i forskriften § 3-7.

7.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår at bestemmelsen om varsling inndeles i punkter og forenkles noe. I dag står det i siste ledd i bestemmelsen at foreldre ikke skal varsles etter at eleven er fylt 18 år. Vi foreslår at det tas inn i den innledende setningen at elever og foreldre til elever under 18 år skal varsles skriftlig dersom vilkårene er oppfylt.

Dersom karakterene i orden og oppførsel oppheves, må varsling ved nedsatt karakter i orden og oppførsel også tas ut av denne bestemmelsen. Dersom disse karakterene beholdes, vil det fortsatt være krav om varsel ved fare for nedsatt karakter i orden og i oppførsel.

Vi har fått innspill om at det må presiseres at skriftlig varsel ikke innebærer varsel på papir. Vi viser til at begrepet «skriftleg» i dag ikke innebærer at varsel må skje på papir. Forvaltningsloven viser bl.a. til at også elektronisk melding omfattes av begrepet når informasjonen i denne er tilgjengelig også for ettertiden, jf. § 2 første ledd bokstav g.

Det følger av forvaltningsloven § 15 a at forvaltningsorganet «kan» benytte elektronisk kommunikasjon. Det er altså en mulighet, men ikke plikt å gjøre det. Privatpersoner kan på visse vilkår reservere seg fra å motta slikt varsel digitalt, jf. forvaltningsloven § 15 a og eforvaltningsforskriften § 9.

Det er flere ting skoleeier må være klar over ved bruk av elektronisk kommunikasjon. Varsel kan inneholde personopplysninger. Skolen har derfor et ansvar for at ev. digitalt varsel er tilstrekkelig sikret og i tråd med reglene i personvernloven og eforvaltningsforskriften. Den digitale postkassen oppfyller dette. Dersom skolen har et egnet informasjonssystem hvor den kan gjøre vedtaket tilgjengelig, kan dette også være en mulighet. Det innebærer blant annet at ev. systemer må være sikret mot uberettiget tilgang, samt oppfylle kravene til registrering og autentisering.

Vi foreslår at vi presiserer i en merknad at digital kommunikasjon kan benyttes, og at dette ikke står i selve bestemmelsen. Der kan vi også påpeke muligheten for å reservere seg, og forholdene skoleeier må være oppmerksom på dersom de ønsker å varsle digitalt.

7.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår noen forenklinger i bestemmelsen om varsling.

Vi foreslår at bestemmelsen skal lyde:

«§ 3-8 Varsling

Elevar og foreldre til elevar under 18 år skal varslast skriftleg om eleven står i fare for å

a) ikkje få karakter (IV) ved halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i eitt eller fleire fag

b) få karakteren nokså god (Ng) eller lite god (Lg) ved halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter i orden eller i åtferd.

Varselet skal givast utan ugrunna opphald og gi eleven høve til å få karakter i fag eller ikkje få nedsett karakter i orden eller åtferd.»

? Har dere innspill til forslagene til endringer i bestemmelsen om varsling?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

8. EGEN BESTEMMELSE OM FRAVÆRSGRENSE

8.1. GJELDENDE RETT

Regelen om fraværgrensen står i forskrift til opplæringsloven § 3-3 om grunnlag for vurdering. Fraværgrensen innebærer at eleven på visse vilkår mister muligheten til å få standpunktkarakter/halvårsvurdering med karakter, selv om læreren kan ha vurderingsgrunnlag.

8.2. VÅR VURDERING

Vi ser at skillet mellom manglende vurderingsgrunnlag og overtrådt fraværgrense lett kan misforstås, spesielt når fraværgrensen står i bestemmelsen om grunnlag for vurdering.

Leddene som omtaler fraværgrensen er omfattende og har også blitt utvidet, senest med unntakene for trafikkopplæring høsten 2019. Det vil bli mer oversiktlig dersom grensen befinner seg i en egen paragraf. Det vil også gjøre det lettere å henvise til fraværgrensen ved spørsmål til skoleeier, fylkesmenn, direktorat og departement.

Vi foreslår derfor at det tas inn en egen bestemmelse om fraværgrensen i videregående skole i ny § 3-9.

Vi foreslår noen små språklige endringer i bestemmelsen. Vi foreslår at den nye bestemmelsen deles opp i fem ledd for å gjøre bestemmelsen mer oversiktlig.

Vi foreslår at første ledd i ny bestemmelse tilsvarer dagens § 3-3 femte ledd første setning, men at det i stedet for «fråvæ i meir enn 10 prosent av timane i faget» vises til «fraværgrensa». Vi foreslår videre at det står at fraværgrensen er på 10 prosent av årstimetallet i faget. På denne måten vil man kunne bruke begrepet «fraværgrensa» også senere i bestemmelsen.

I andre ledd foreslår vi at det gjøres noen tilpasninger i unntaksregelen for dokumentert fravær. I dag står det i femte ledd andre setning at eleven likevel kan få vurdering hvis det er dokumentert at fravær i mer enn 10 prosent av timene skyldes grunner som nevnt i § 3-47 femte og åttende ledd. Her foreslår vi å vise til at det nevnte dokumenterte fraværet ikke er en del av fraværsgrensa. Vi mener at en slik omskrivning gjør det lettere å forstå at fravær kan dokumenteres også før grensen er overskredet. Dersom fraværet omfattes av unntakene og er rett dokumentert, er det dessuten klart at eleven skal få vurdering, forutsatt at det foreligger vurderingsgrunnlag.

Videre foreslår vi at skjønnsbestemmelsen som i dag står i femte ledd tredje og fjerde setning, slås sammen til en setning. Vi foreslår at setningen begynner med at det er rektor som kan foreta vurderingen og deretter hvilke vilkår som må være oppfylt. Vilklårene er at en elev har inntil 15 prosent udokumentert fravær, og at fraværet gjør det klart urimelig at fraværsgrensen skal gjelde. Vi mener dette vil gjøre bestemmelsen enklere og tydeligere.

Vi foreslår at siste setning om at læreren må ha tilstrekkelig vurderingsgrunnlag blir stående, med henvisning til § 3-3 tredje ledd.

8.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at fraværsgrensen flyttes til en egen bestemmelse, og at det gjøres noen språklige endringer og forenklinger i denne. Vi foreslår ingen realitetsendringer i bestemmelsen.

Vi foreslår at bestemmelsen skal lyde:

«§ 3-9 Fraværsgrense i vidaregåande skole

I vidaregåande skole skal eleven ikkje få standpunktkarakter eller halvårsvurdering med karakter ved fravær over fraværsgrensa i faget. Fraværsgrensa er på 10 prosent av årstimetalet i faget.

Fravær som det er dokumentert at kjem av grunnane nemnde i § 3-47 femte ledd bokstav a til f og åttande ledd, skal ikkje inngå i fraværsgrensa. Det same gjeld dersom fraværet skyldast følgjande delar av den obligatoriske trafikkopplæringa til førarkort klasse B: tryggleikskurs på bane og andre og tredje del av tryggleikskurs på veg, jf. trafikkopplæringsforskriften kapittel 11.

Rektor kan avgjere at ein elev som har inntil 15 prosent udokumentert fravær i eit fag, likevel skal få karakter dersom årsaka til fraværet gjer det klart urimeleg at fraværsgrensa skal gjelde.

Læraren må i alle høve ha tilstrekkeleg grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter, jf. § 3-3.»

? Bør fraværsgrensen flyttes til en egen bestemmelse?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Har dere andre kommentarer til forslaget?

Ingen kommentar fra instansen

9. EGEN BESTEMMELSE OM UNDERVEISVURDERING I ORDEN OG I OPPFØRSEL

9.1. GJELDENDE RETT

I dag er det ikke en egen bestemmelse om undervisvurdering i orden og i oppførsel (foruten bestemmelsen om halvårsvurdering). I forskriften § 3-11 står det at undervisvurderingen i både fag, orden og oppførsel skal gis løpende og systematisk og kan være både muntlig og skriftlig, uten at det har stått noe om hva undervisvurderingen i orden og i oppførsel skal inneholde.

9.2. VÅR VURDERING

Det er klart at det skal gis undervisvurdering også i orden og i oppførsel, men det er ikke klart hva denne skal inneholde. Vi foreslår derfor å tydeliggjøre undervisvurderingen i orden og oppførsel, ved å etablere en egen paragraf.

Vi foreslår at ny § 3-11 om undervisvurdering i orden og i oppførsel skal struktureres på samme måte som ny § 3-10 om undervisvurdering i fag, og at tilsvarende prinsipper benyttes her. Det innebærer en punktliste. Vi foreslår at undervisvurderingen skal skje jevnlig. Vi mener at dette tilsvarer det som i dag står om at undervisvurderingen skal gis løpende og systematisk. Vi mener det kan misforstås dersom det i likhet med i fag endres til at undervisvurderingen skal være en integrert del av opplæringen. Vi foreslår å presisere at undervisvurderingen skal brukes til å fremme sosial læring (som står i nytt forslag til formålsbestemmelse) ved tre punkter. Punkt a er at elever deltar aktivt og reflekterer over egen orden og oppførsel og hvordan de kan utvikle seg. Punkt b er at elevene skal få vite hvordan deres orden og oppførsel er opp mot ordensreglementet. Punkt c er at de skal få veiledning om hvordan de eventuelt kan forbedre seg. Begrepet eventuelt brukes fordi det ikke er gitt at det er et forbedringspotensial opp mot ordensreglementet.

9.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår en ny bestemmelse som gjelder undervisvurdering i orden og i oppførsel.

Forslag til ny § 3-11 skal lyde:

«§ 3-11 Undervegsvurdering i orden og i åtferd

Undervegsvurdering i orden og i åtferd skal gis jamleg og skal brukast til å fremje sosial læring ved at elevar

- a) reflekterer over eigen orden og eiga åtferd og korleis dei kan utvikle seg*
- b) får vite korleis deira orden og åtferd erhaldne opp mot ordensreglementet*
- c) får rettleiing om korleis dei eventuelt kan forbetre sin orden og si åtferd»*

? Er dere enige i forslaget om at undervisvurdering i orden og i oppførsel omtales i en egen bestemmelse?

Ikke angitt ja/nei

10. SAMMENSLÅING OG JUSTERINGER I BESTEMMELSER OM HALVÅRSVURDERING

10.1. GJELDENDE RETT

I dagens forskrift er det en bestemmelse om halvårsvurdering i fag for elever (§ 3-13), en bestemmelse om halvårsvurdering i fag for lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater i bedrift (§ 3-14) og en bestemmelse om halvårsvurdering i orden og i oppførsel for elever (§ 3-15).

10.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår at halvårsvurdering for elever, lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater i fag slås sammen til en bestemmelse.

Vi foreslår å ta inn at i fag med flere standpunktkarakterer gir læreplanene informasjon om antall karakterer i halvårsvurderingen. Dette har sammenheng med at de nye læreplanene i norskfaget ikke legger opp til samme antall halvårsvurderinger som standpunktkarakterer.

Ellers foreslår vi kun noen mindre omskrivninger både i bestemmelsen for fag og bestemmelsen for orden og oppførsel. Vi foreslår at det tydeliggjøres at faglærer har ansvaret for å gjennomføre halvårsvurdering for elever, og at instruktøren har ansvaret for lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater. Vi mener det blir tydeligere enn å presisere at rektor har ansvar for at faglærer gjør denne vurderingen. Rektors mulighet til å be om en ny faglig vurdering vil fortsatt være der i lys av arbeidsgiveransvaret.

Vi foreslår at det kommer fram at halvårsvurderingen skal vise hvordan orden og oppførselen til elevene er opp mot ordensreglementet, og gi veiledning om hvordan de kan forbedre seg. Dette er i tråd med bestemmelsen om halvårsvurdering for fag. Bestemmelsen om halvårsvurdering i orden og i oppførsel gjelder kun for halvårsvurdering uten karakter. Dersom karakteren i orden og/eller i oppførsel opprettholdes vil den også gjelde halvårsvurdering med karakter.

10.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår en felles bestemmelse i forskriften § 3-12 om halvårsvurdering i fag som gjelder både elever, lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater.

Vi foreslår å vise til at læreplanene gir informasjon om antall karakter i halvårsvurderingen i fag med flere standpunktkarakterer.

Vi foreslår ellers noen mindre omskrivninger og presiseringer både i bestemmelsen for fag og bestemmelsen for orden og oppførsel.

Forslag til ny § 3-12 skal lyde:

«§ 3-12 Halvårsvurdering i fag

Halvårsvurdering i fag er ein del av underevgsvurderinga. Den skal vise kompetansen eleven, lærlingen, lærekandidaten eller praksisbrevkandidaten har i faget, og gi rettleiing om korleis han

eller ho kan auke kompetansen sin. Elevar, lærlingar, lære kandidat og praksisbrevkandidat skal få halvårsvurdering utan karakter gjennom heile opplæringsløpet.

Frå 8. årstrinn skal elevar i tillegg ha halvårsvurdering med karakter. Halvårsvurdering med karakter skal vere skriftleg og gi uttrykk for den kompetansen eleven har nådd ut frå det som er forventa på tidspunktet for vurderinga. Vurderinga skal givast midt i opplæringsperioden, og ved slutten av opplæringsåret for fag som ikkje blir avslutta. I fag med fleire standpunktkarakterar gir læreplanane informasjon om talet på karakterar i halvårsvurderinga.

Faglærer gjennomfører halvårsvurderinga for elevar. Instruktøren skal gjennomføre halvårsvurderinga for lærlingar, lære kandidat og praksisbrevkandidat. »

11. SAMMENSLÅING OG JUSTERINGER I BESTEMMELSEN OM SLUTT VURDERINGER

11.1. GJELDENE RETT

Bestemmelsen om sluttvurdering i fag står i dag i forskriften § 3-17. I forskriften § 3-17a står det en egen bestemmelse om sammenhengen mellom sluttvurdering og elevstatus.

11.2. VÅR VURDERING

I forskriften § 3-17 siste ledd står det at elever som har individuell opplæringsplan skal vurderes etter de samlede kompetansemålene i læreplanen. Denne formuleringen ble ikke endret da «dei samla» ble tatt ut av forskriften § 3-3 i 2015. Slik formuleringen står nå framstår det som den viser tilbake til fastsettelse av standpunktkarakter, og ikke til andre sluttvurderinger som også omfattes av bestemmelsen. Vi mener det vil være tilstrekkelig å vise til at alle elever, også elever med individuell opplæringsplan, skal vurderes etter kompetansemålene i læreplanen, jf. § 3-3. Vi foreslår at dette tas inn i ny § 3-14 andre setning.

Vi foreslår ikke å gjøre endringer i tidligere § 3-17 andre og tredje ledd som omtaler ulike sluttvurderinger. Vi foreslår at dette tas inn i ny § 3-14 andre og tredje ledd.

I fjerde ledd foreslår vi å ta inn at sluttvurderinger skal føres på dokumentasjon. Dette er ment å tydeliggjøre sluttvurderingers rolle videre. Vi foreslår her å henvise til ny § 3-34 om dokumentasjon. Dokumentasjon kan brukes til videre inntak til videregående opplæring, opptak til høyere utdanning og videre i arbeidslivet. Ellers foreslår vi å videreføre teksten om at sluttvurderinger er enkeltvedtak som det kan klages på etter kap.5.

Vi mener at det ikke er behov for en egen bestemmelse om sammenhengen mellom sluttvurdering og elevstatus. Vi foreslår derfor at dagens § 3-17a forkortes noe og tas inn i § 3-14 siste ledd. Dette innebærer ikke en endring av gjeldende rett.

11.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å ta dagens § 3-17a om sammenhengen mellom sluttvurdering og elevstatus inn i bestemmelsen om sluttvurdering i ny § 3-14. Vi foreslår ellers små justeringer i bestemmelsen.

Forslag til ny § 3-14 skal lyde:

«§ 3-14 Sluttvurdering

Sluttvurderinga skal gi informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen, lære kandidaten eller praksisbrevkandidaten ved avslutninga av opplæringa i fag. *Alle elevar, også elevar med individuell opplæringsplan, skal vurderast etter kompetansemåla i læreplanen, jf. § 3-3.*

Sluttvurderingar i grunnskolen er standpunktkarakterar og eksamenskarakterar.

Sluttvurderingar i vidaregåande opplæring er standpunktkarakterar, eksamenskarakterar og karakterar til fag-/sveineprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve.

Sluttvurderingar skal *førast på dokumentasjonen, jf. § 3-35*, og er eit enkeltvedtak som det kan klagast på etter reglane i kapittel 5.

Når ein elev har ein bestått sluttvurdering i eit fag, skal denne følgje eleven fram til kompetansebevis og vitnemål. Han eller ho kan då ikkje bli elev i faget på nytt. Elevar som har fått innvilga omval eller har fått sluttvurdering i eit fag frå vidaregåande opplæring på ungdomstrinnet, jf. § 1-15, kan velje om faget skal godkjennast etter § 1-16 eller om han eller ho vil ta faget på nytt som elev.»

7 Er dere enige i at det ikke er behov for en egen bestemmelse om sammenhengen mellom sluttvurdering og elevstatus?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

12. JUSTERINGER I BESTEMMELSEN OM STANDPUNKTKARAKTER

12.1. GJELDENDE RETT

I dagens § 3-18 står det i tredje og fjerde ledd om når standpunktkarakteren skal fastsettes. I fjerde og femte ledd står det om rektors rolle ved fastsettelse av karakter og enkeltvedtak om å ikke gi karakter.

12.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår ikke endringer i tredje og fjerde ledd. Dette har sammenheng med endringsforslagene som allerede har vært på høring om organisering av skoleåret.

Vi har fått innspill om at det bør presiseres at ny faglig vurdering må gjøres av faglærer, ikke av rektor. Vi foreslår derfor å tydeliggjøre dette i bestemmelsen. Vi foreslår også å ta ut at rektor skal sørge for at faglærer setter standpunktkarakter, og foreslår i stedet at det står at faglærer skal sette standpunktkarakter. Det vil være en naturlig del av arbeidsgiveransvaret å sikre at karakterer blir satt. Dette er dessuten det eneste stedet dette er presisert i kap. 3.

12.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at tredje og fjerde ledd i ny § 3-15 om standpunktkarakter inntil videre blir stående uforandret. Vi foreslår at det står at faglærer har ansvar for å sette standpunktkarakter og gjøre ny faglig vurdering i femte ledd. Dette er ikke ment som en realitetsendring.

Forslag til ny § 3-15 femte ledd skal lyde:

«Faglæraren set standpunktkarakter. Dersom rektor er i tvil om reglane for fastsetjing av standpunktkarakter er følgde, kan rektor krevje *at faglærar gjer ei ny fagleg vurdering før karakterane blir fastsette og førte.*»

🔍 **Bør det presiseres at det er faglærer som gjør den faglige vurderingen?**

Ja

Ingen kommentar fra instansen

13. FORENKLINGER I BESTEMMELSER OM FRITAK FRA VURDERING MED KARAKTER

13.1. GJELDENDE RETT

Forskriften delkapittel IV gjelder fritak fra vurdering med karakter. Fritak fra vurdering med karakter for elever med individuell opplæringsplan står i gjeldende forskrift § 3-20. Fritak fra vurdering med karakter for minoritetsspråklige elever som nylig har kommet til Norge står i § 3-21. Fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål står i § 3-22, og fritak fra vurdering med karakter i faget kroppsøving står i § 3-23. I tillegg er det en bestemmelse om fritak fra eksamen i forskriften § 3-24.

13.2. VÅR VURDERING

13.2.1. FRITAK VED INDIVIDUELL OPPLÆRINGSPLAN

Vi foreslår kun mindre justeringer i bestemmelsen om fritak fra vurdering for elever med individuell opplæringsplan i ny § 3-17.

Vi foreslår å koble vilkåret om individuell opplæringsplan og enkeltvedtak om spesialundervisning sammen, da disse henger sammen. Vi mener også dette vil gi bedre sammenheng i vilkårene i bestemmelsen.

Bestemmelsen omfatter i utgangspunktet elever i grunnskolen. Det kan derfor framstå unødvendig å nevne at elever i videregående uansett ikke kan få fritak etter bestemmelsen. Vi mener imidlertid det har vært noe uklarhet rundt dette. I § 3-22 om fritak fra sidemål vises det til at også elever i videregående kan få fritak fra skriftlig sidemål om de har enkeltvedtak om spesialundervisning. Dette har både sammenheng med tidligere § 3-20 og tidligere § 3-22. Vi foreslår å flytte dette vilkåret inn i denne bestemmelsen for å illustrere at det kun er i dette tilfellet det gis fritak i videregående på bakgrunn av individuell opplæringsplan.

13.2.2. FRITAK FOR ELEVER I INNFØRINGSTILBUD

Vi foreslår at gjeldende andre og tredje ledd i dagens § 3-21 kan kortes ned i ny § 3-18. I dag er det ett ledd som gjelder grunnskolen og ett som gjelder videregående opplæring. Disse er i stor grad likelydende, sett bort fra henvisning til ulike paragrafer i loven, og at elever i videregående ikke kan fritas fra standpunktvurdering. Vi foreslår å slå disse leddene sammen. For at en elev skal få fritak, kreves det at eleven har vedtak om særskilt språkopplæring og at det er fastsatt i

vedtaket at "eleven skal få heile eller delar av opplæringa i eit innføringstilbod", jf. opplæringsloven § 2-8 og § 3-12.

I dag står det at elever "kan" fritas, men ikke noe om hvordan dette skjer. I praksis er det automatikk i at det gis fritak dersom foreldrene ber om det. Vi foreslår derfor at dette kommer frem av forskriften. Elever over 18 år vil selv kunne ta denne beslutningen.

Vi foreslår en egen setning om at elever i videregående opplæring ikke kan bli fritatt fra standpunktkarakter.

13.2.3. FRITAK I SKRIFTLIG SIDEMÅL

Dagens forskrift § 3-22 om fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål er svært lang og omfattende, og viser til seks ulike fritaksgrunnlag. I ny § 3-19 foreslår vi å samle grunnlagene for fritak i en punktliste.

Tre av grunnlagene for fritak kommer også i dag fram av en punktliste. Vi foreslår å beholde de to første av disse fritaksgrunnene. Det tredje punktet gjelder de som skulle hatt fritak i grunnskolen, men ikke fikk det pga. saksbehandlingsfeil. Vi mener dette fritaket vil kunne omfattes av de andre vilkårene, og at det derfor ikke er behov for et eget unntak. Dette kan utdypes i en merknad, og trenger derfor ikke å stå eksplisitt i bestemmelsen.

Vi foreslår at muligheten til å søke fritak ved rett til særskilt språkopplæring inngår som nytt punkt c. Vi mener det er unødvendig å ramse opp alle årstrinn dette gjelder, som i dagens bestemmelse. Vi foreslår heller å erstatte dette med «i løpet av ungdomstrinnet eller videregående opplæring».

Som nevnt i omtalen av fritak for elever med individuell opplæringsplan over, foreslår vi å flytte muligheten for unntak i videregående over til denne bestemmelsen. Muligheten i grunnskolen ligger allerede i denne bestemmelsen.

Fritaket for de som har fått opplæring på internasjonale og utenlandske skoler etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter eller annen jevngod plan har blitt tolket annerledes enn det har vært ment, særlig i forskrift til opplæringsloven. Det er ikke lenge siden fritaket ble innført. Det kan gjelde både friskoler og private skoler godkjent etter opplæringsloven § 2-12 og § 3-11, og kan dermed ikke kun omtales i en merknad. Vi foreslår å tydeliggjøre at fritaket gjelder skoler som har fritak fra vurdering med karakter i sidemål «i løpet av ungdomstrinnet eller videregående opplæring».

I dagens punktliste står det at fritakene også gjelder «tidligere elever». Dette er ikke et begrep andre steder i forskriften. Vi foreslår å beholde muligheten som denne formuleringen er ment å gi, men å endre formuleringen slik at fritak kan gis selv om man ikke lenger er elev i faget.

Vi foreslår å presisere at det er snakk om et enkeltvedtak i siste ledd, og at det er skolen eller skoleeieren som skal skrive ut vitnemål som skal fatte vedtaket.

13.2.4. FRITAK I KROPPSØVING

Vi ser ikke grunn til å presisere i overskriften til ny bestemmelse (§ 3-20) at det gjelder «faget» kroppsøving. Dette sier seg selv og kommer klart fram i selve bestemmelsen. Dette ble tatt inn etter at man åpnet for fritak i hele faget (ikke kun skriftlig). I dag mener vi imidlertid at dette ikke kan misforstås.

I dagens bestemmelse står det at elever «kan få fritak». Vi foreslår at det tas inn i bestemmelsen at eleven kan søke om fritak til rektor, for å presisere både at det er krav om søknad, og hvem som skal avgjøre denne.

13.2.5. FRITAK FRA EKSAMEN

Vi foreslår en liten omformulering i ny § 3-21, ved å ta ut fag «som blir avslutta med eksamen». Det er ingen grunn til at en elev i et fag som ikke blir avsluttet med eksamen skulle vært meldt opp til eksamen og feilaktig deltatt på denne til tross for fritak i faget.

13.2.6. FELLES

Vi mener det er unødvendig å presisere at elevene skal «ha halvårsvurdering og anna undevegsvurdering utan karakter» i alle paragrafene. Det står i bestemmelsene om halvårsvurdering at denne er en del av undervisvurderingen. Det må være tilstrekkelig å presisere at elevene skal ha undervisvurdering uten karakter. Dette gjelder tilsvarende for alle bestemmelsene om fritak fra vurdering.

13.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår en rekke justeringer/forenklinger i bestemmelsene om fritak fra vurdering med karakter.

? Har dere innspill til forslagene til endring i bestemmelsene om fritak fra vurdering med karakter?

Ingen kommentar fra instansen

14. EGEN BESTEMMELSE OM EKSAMEN

14.1. GJELDENDE RETT

I dagens forskrift § 3-25 står det generelle bestemmelser om eksamen.

14.2. VÅR VURDERING

I andre ledd foreslår vi å videreføre deler av forskriften § 3-25 andre ledd om at det er fastsatt i læreplanen om og når det skal være eksamen og om eksamen skal være lokal eller sentral. Vi foreslår også å videreføre punktet om at departementet fastsetter hvor mange eksamener det skal være både i grunnskolen og i videregående opplæring, men foreslår å skrive grunnskolen og ikke 10.årstrinn. Dette har sammenheng med at alle fag ikke nødvendigvis avslutter opplæringa på 10.trinn, og at det bl.a. foreslås eksamen i praktiske og estetiske fag på grunnskolen (se høringsnotat 3 om eksamensordninger i fag). Endringen i ordlyd vil åpne for at departementet kan gjøre ev. tilpasninger i enkelte fag slik at ikke alle eksamener må være på 10.trinn.

I dag er det kun elever og privatister som omfattes av bestemmelsene om eksamen. De fleste eksamener gjennomføres også av elever og privatister, men det finnes flere eksamener som gjennomføres enten i læretiden eller før en praksiskandidat får gå opp til eksamen, jf. læreplanene. Disse eksamenene hadde tidligere hjemmel i forskriften, men ble i 2018 flyttet inn i

læreplanene. Eksamenene er sentralt gitt med lokal sensur. Vi ser at det kan være uheldig dersom reglene om eksamen ikke også skal omfatte lærlinger, lære kandidater, kandidater for fagbrev på jobb og praksiskandidater som tar en eksamen etter læreplanverket. Det er særlig viktig at retten til utsatt eksamen, annullering m.m. også gjelder for denne gruppen.

14.3. VÅRT FORSLAG

Teksten om hva som skal fastsettes i læreplanen og av departementet er i stor grad en videreføring av dagens § 3-25, men er formulert noe annerledes. Det er nytt at det presiseres i forskriften at bestemmelsene også gjelder de som har eksamen mens de får opplæring i bedrift.

Forslag til ny § 3-22 andre og tredje ledd skal lyde:

«Om det skal vere eksamen i faget, når i opplæringsløpet det skal vere eksamen, om det skal vere førebuingstid i faget og om eksamen skal vere sentralt eller lokalt gitt er fastsett i læreplanen i kvart fag. Departementet fastset kor mange eksamenar det skal vere i grunnskolen og på kvart årstrinn i vidaregåande opplæring.

Om ikkje anna er fastsett, gjeld føresegnene om eksamen òg for dei som etter læreplanverket skal ha eksamen som lærling, praksisbrevkandidat, kandidat for fagbrev på jobb eller praksiskandidat i faget.»

? Er dere enige i at det bør tas inn i forskriften at bestemmelsene også gjelder de som får opplæring i bedrift, om ikke annet er fastsatt?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Har dere andre innspill til bestemmelsen om eksamen?

Ingen kommentar fra instansen

15. NY BESTEMMELSE OM OPPMELDING TIL EKSAMEN

15.1. GJELDENE RETT

Oppmelding til eksamen av elever står i dag i § 3-26, mens oppmelding av privatister står i § 3-27. Definisjonen av privatister står i dag i forskriften § 3-4.

15.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår en ny bestemmelse i ny § 3-24 om oppmelding til eksamen som gjelder både elever og privatister. Bestemmelsen tilsvarer i stor grad gjeldende forskrift § 3-26 og § 3-27 kombinert. Vi foreslår at det i første ledd står at Utdanningsdirektoratet fastsetter meldingsfrister og hvordan man melder seg til eksamen.

I andre ledd foreslår vi at det står at skolen melder til eksamen alle som deltar i opplæringen i fag som avsluttes med eksamen. Vi foreslår også at det presiseres at elever i videregående selv må melde seg opp til ny, utsatt og særskilt eksamen til skolen. Dette tilsvarer gjeldende § 3-26 andre ledd.

Vi foreslår å flytte definisjonen av privatister fra forskriften § 3-10 til ny § 3-22 tredje ledd. Privatister får ikke opplæring, og bare sluttvurdering i form av eksamen. Vi mener derfor definisjonen av privatister bør stå i delkapittelet om eksamen, da den ikke har relevans for delkap. I, II, III eller IV i forskriften. Tredje ledd er ellers videreført fra tidligere § 3-27.

15.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å oppheve § 3-10 og flytte definisjonen av privatister til ny § 3-24.

Vi foreslår at ny § 3-24 om oppmelding til eksamen gjelder både elever og privatister.

Forslag til ny § 3-24 skal lyde:

«§ 3-24 Melding til eksamen

Utdanningsdirektoratet fastset meldingsfristar og korleis melding til eksamen skal gå føre seg.

Skolen melder til eksamen alle elevar som tek del i opplæringa i fag som blir avslutta med eksamen. Elevar i vidaregåande opplæring må sjølv melde seg til ny eksamen, utsett eksamen og særskild eksamen til skolen.

Privatistar har sjølv ansvaret for å melde seg til eksamen til den skolen eller den instansen som fylkeskommunen fastset. Privatisten kan ikkje vere elev, lærling eller praksisbrevkandidat i faget ved tidspunktet for oppmelding. Den som er teken inn som fulltidselev til vidaregåande opplæring, kan ikkje melde seg til eksamen utan at fylkeskommunen innvilgar at eleven kan bli deltids elev, jf. § 6-5 tredje ledd. Ein privatist kan berre melde seg til eksamen i det same faget éin stad. Skolen eller instansen som fylkeskommunen peikar ut, avgjer om meldinga kan godkjennast. Privatistar må betale ein prøveavgift etter fastsette satsar. Dei må ikkje betale for utsett og ny eksamen.»

? Er dere enige i at § 3-10 kan oppheves, og at innholdet kan tas inn i ny § 3-24?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

16. TIDSPUNKT FOR GJENNOMFØRING AV EKSAMEN

16.1. GJELDENDE RETT

I 2015 ble det innført en egen bestemmelse om tidspunkt for gjennomføring av sentralt gitt eksamen i forskriften § 3-28a.

16.2. VÅR VURDERING

Dagens § 3-28a er svært detaljert til å være en forskriftsbestemmelse.

Vi foreslår å videreføre at skriftlig eksamen skal starte kl. 9 norsk tid. Vi foreslår også å videreføre at elever som møter før kl. 10 skal få gjennomføre, men ikke få kompensert tid, og at de som møter etter kl. 10 ikke får gjennomføre eksamen. Vi foreslår at bestemmelsen gjelder alle skriftlige eksamener.

At det ikke vises til at eksamen skal vare i 5 timer, har sammenheng med at vi foreslår at dette ikke skal følge av forskriften lenger, se høringsnotat del 2. Det er ikke gitt at alle skriftlige eksamener i fremtiden skal vare i fem timer. Vi mener derfor dette heller ikke bør stå i denne bestemmelsen.

Vi mener det er unødvendig at det står i forskrift at det for de som får utvidet tid vil være vedtaket om utvidet tid som er avgjørende for når eksamen avsluttes. Dette vil følge av vedtaket. At det normalt ikke er tillatt å forlate eksamenslokalet før kl. 10 mener vi kan presiseres i merknader. Punktet om at unntak må vurderes konkret bl.a. med hensyn til sikker eksamensgjennomføring og kandidatenes helse mener vi ikke må stå i forskriften. Dette vil uansett måtte bero på en konkret vurdering. Vi mener en slik presisering kan gjøres i merknader eller i andre retningslinjer for avleggelse av eksamen.

16.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at dagens § 3-28a oppheves, og at deler av innholdet videreføres i ny § 3-25 siste ledd.

Forslag til § 3-25 siste ledd skal lyde:

«Skriftleg eksamen skal starte kl. 9 norsk tid. Elevar som møter før kl. 10, skal få gjennomføre eksamen, men får ikkje kompensert tapt tid. Dei som møter etter kl.10, får ikkje gjennomføre eksamen.»

? Er dere enige i at kun deler av bestemmelsen om tidspunkt for gjennomføring av eksamen videreføres i forskrift?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

17. EGEN BESTEMMELSE OM SENSUR

?

17.1. GJELDENDE RETT

Reglene om sensur av sentralt gitt eksamen står i dag i forskriften § 3-28, mens reglene for sensur av lokalt gitt eksamen står i forskriften § 3-29.

17.2. VÅR VURDERING

I dag er det ikke stilt krav til sensors kompetanse i forskriften. Det er viktig for kvaliteten på sensuren at sensorene har riktig og nødvendig kompetanse til å løse denne oppgaven. Dette må

ligge til grunn for oppnevningen av sensorer både til lokalt og sentralt gitt eksamen også i dag. Vi foreslår derfor at det tydeliggjøres at sensorer skal ha tilfredsstillende kompetanse i faget (tatt inn i ny § 3-26). Dette begrepet brukes også i § 3-52 som omtaler kompetanse for prøvenemndene.

Ellers foreslår vi å videreføre reglene om sensur fra forskriften § 3-28 og § 3-29, med noen presiseringer.

Når det gjelder lokalt gitt eksamen, foreslår vi at det presiseres at faglærer skal være sensor om skoleeier ønsker det.

17.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at det tas inn en egen bestemmelse i ny § 3-28 om sensur som i stor grad viderefører dagens regler.

Vi foreslår et eget ledd der det står at alle prøvesvar skal vurderes av to sensorer.

Vi foreslår at det presiseres at sensorer skal ha tilfredsstillende kompetanse i faget.

? Er dere enige i at det presiseres i forskriften at sensorer skal ha tilfredsstillende kompetanse i faget?

Ja

Ingen kommentar fra instansen

18. ØVRIGE BESTEMMELSER OM EKSAMEN

18.1. GJELDENDE RETT

Reglene om særskilt tilrettelegging står i dag i forskriften § 3-32. Reglene om særskilt, ny og utsatt eksamen står i § 3-33 til § 3-35. Bortvisning er regulert i § 3-36 og annullering av eksamen i § 3-37.

18.2. VÅR VURDERING

18.2.1. NY OG SÆRSKILT EKSAMEN

Utformingen av og om bestemmelsene for særskilt og ny eksamen skal beholdes eller ikke, må ses i lys av høringsnotat 2. Inntil videre foreslår vi at reglene står uendret.

18.2.2. ANNULLERING AV EKSAMEN

Vi foreslår at andre og tredje ledd i dagens bestemmelse om annullering bytter plass. På den måten vil det som gjelder dispensasjon fra Utdanningsdirektoratet, samles i første og andre ledd, og bestemmelsen vil på den måten henge bedre sammen.

I gjeldende andre ledd, som vi foreslår blir nytt tredje ledd, står det at dersom en elev har vært oppe til eksamen i et fag der eleven ikke får standpunktkarakter, blir eksamen annullert. Vi

foreslår også å ta inn en presisering av at det å ikke få standpunktkarakter er det samme som å få ikke vurdert (IV). På den måten forhindrer vi misforståelser om at eksamenskarakteren annulleres i fag der eleven får karakteren 1.

Eksamen kan annulleres pga. fusk eller forsøk på fusk. Vi foreslår å endre begrepet fusk med juks. Vi har fått tilbakemelding om at det bør tydeliggjøres hva som ligger i begrepet fusk, men vi foreslår at dette gjøres i merknad og ikke i selve bestemmelsen.

18.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å gjøre noen mindre justeringer i bestemmelsen om annullering av eksamen i ny § 3-34. Vi foreslår å videreføre bestemmelsene om særskilt tilrettelegging (ny § 3-29), utsatt eksamen (ny § 3-32) og bortvisning (ny § 3-33) uforandret. Bestemmelsene om ny og særskilt eksamen vil avhenge av hørings svarene i høringsnotatet del 2.

19. JUSTERINGER I BESTEMMELSER OM DOKUMENTASJON

19.1. GJELDENDE RETT

I § 3-46 sjuende ledd står det at elever som får fritak fra vurdering etter § 3-22 (men ikke får fritak fra opplæring) skal få ført deltatt på vitnemål eller kompetansebevis. Det står også at privatister skal få ført fritatt.

19.2. VÅR VURDERING

Vi mener regelen i dagens § 3-46 sjuende ledd er en ren føringsregel som også kommer frem av våre retningslinjer for føring av vitnemål og kompetansebevis som oppdateres hvert år.

19.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår at føringsregelen i forskriften § 3-46 sjuende ledd tas ut av ny § 3-44 om føring av karakter i fag på vitnemål og kompetansebevis.

Dersom reglene om orden og oppførsel endres, må ny § 3-36 (tidligere § 3-39) om forsvarlig system for føring av karakterer endres tilsvarende.

20. JUSTERINGER I BESTEMMELSER OM FAG-/SVENNE OG KOMPETANSEPRØVEN

20.1. GJELDENDE RETT

Bestemmelsene om fag-/svenneprøven og kompetanseprøven i del VII ble endret i 2018. Mange av endringene som da ble fastsatt innebar nettopp en forenkling av bestemmelsene. Det ble bl.a. fire færre bestemmelser i forskriften etter denne gjennomgangen. Vi mener det er viktig at endringene som ble gjort så nylig får satt seg i sektor, og foreslår derfor få store endringer i dette kapitlet. Bestemmelsene vil på lik linje som resten av bestemmelsene i kapitlet få nye paragrafnummer.

20.2. VÅR VURDERING

Vi foreslår at dagens § 3-51 som gir særskilte regler for praksiskandidater oppheves. Vi foreslår at det tas inn et nytt fjerde ledd i § 3-44 om fag-/svenneprøve, praksisbrevprøve og kompetanseprøve at prøvenemnda kan be praksiskandidaten om forslag til hvor eller hvordan prøven kan gjennomføres. Vi foreslår å ta inn i § 3-45 siste ledd at praksiskandidater må melde seg til fag- og svenneprøven selv, og at de må bestå eksamen og betale prøveavgift. Dette står i § 3-51 første og andre ledd.

Vi har foreslått at karakterskalaen for fag-, svenne, praksisbrev- og kompetanseprøve flyttes fra tidligere § 3-4 til bestemmelsen om vurdering av fag- og svenneprøven (tidligere § 3-55). Vi foreslår at dette tas inn i nytt tredje ledd i § 3-50. Tilsvarende må det vises til denne bestemmelsen i § 3-52 om utarbeidelse, innhold og vurdering av praksisbrevprøve og kompetanseprøve.

Vi foreslår å gjøre en endring i bestemmelsen om oppbevaring av prøvearbeid slik at også praksisbrevprøver og kompetanseprøver skal oppbevares. Prøvene kan være ganske like en fag- eller svenneprøve. Det er også er klagerett på disse prøvene, jf. forskriften § 5-14. Prøvearbeidet kan være sentralt ved en klage. Vi ser derfor ingen grunn til at rettssikkerheten for praksisbrevkandidater og lærekandidater skal framstå dårligere enn for lærlinger, og foreslår at også disse prøvearbeidene skal oppbevares. Vi foreslår også å endre overskriften i bestemmelsen, slik at ikke alle prøveformene ramses opp.

20.3. VÅRT FORSLAG

Vi foreslår å oppheve dagens § 3-51 og flytte innholdet til andre bestemmelser. Videre foreslår vi at karakterskalaen flyttes fra § 3-4 til § 3-52, og at også prøvearbeidet ved praksisbrevprøver og kompetanseprøver skal oppbevares.

? Er dere enig i at også praksisbrevprøver og kompetanseprøver skal oppbevares?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

21. ENDRINGER OG JUSTERINGER I BESTEMMELSER OM VURDERING FOR VOKSNE (KAPITTEL 4)

Regelverket for voksne i kap. 4 er i stor grad tilsvarende regelverket for elever m.m. i kap. 3. Voksne vil i stor grad benytte seg av tilsvarende læreplaner som elever. Det innebærer at tilsvarende endringer som gjøres i kap. 3, også bør gjøres i kap. 4. Det er imidlertid noen regler som er spesielle for voksne eller som krever en egen tilpasning.

Realkompetansevurdering er fastsatt i § 4-13 og er kun en vurderingsform for voksne.

21.1. VÅR VURDERING OG FORSLAG

21.1.1. VIRKEOMRÅDE

Vi foreslår å tydeliggjøre at voksne som får opplæring særlig organisert for seg er deltakere, og at det er disse som omfattes av kapitlet.

Vi foreslår å slå sammen at kapitlet ikke gjelder for voksne som er tatt inn til ordinær videregående opplæring i skole eller i bedrift i samme ledd. Vi foreslår å kun vise til opplæring i bedrift, ikke en oppramsing av kandidatene.

Vi foreslår å ta dette inn i en ny bestemmelse om virkeområde, se forslag til § 4-1.

21.1.2. KARAKTERER I FAG

Vi foreslår å ta inn at realkompetansevurdering bruker begrepene godkjent/ikke godkjent i siste ledd i ny § 4-4.

21.1.3. REALKOMPETANSEVURDERING

Vi foreslår å flytte bestemmelsen om realkompetansevurdering (tidligere § 4-13) til de generelle bestemmelsene (ny § 4-6). Dette har sammenheng med at realkompetansevurdering ikke kun benyttes som sluttvurdering, og at det dermed er uheldig dersom den generelle bestemmelsen som sier noe om hva realkompetansevurdering er, står i kapitlet om sluttvurdering.

Vi foreslår å gjøre noen justeringer i første ledd. Vi mener det blir mest ryddig og i tråd med resten av forskriften, dersom man først viser til hva realkompetansevurdering er. Vi foreslår at det presiseres at en realkompetansevurdering skal vise at realkompetansen er likeverdig med kompetansen som er oppnådd via grunnopplæringen. Dette er i tråd med § 4-13 andre setning. Vi foreslår i tillegg å ta inn at man ikke skal gå veien om tradisjonelle prøveordninger. Dette er en viktig intensjon med realkompetansevurderingen, som også er presisert av Stortinget²

I tredje ledd foreslår vi å vise til at skoleeier har ansvaret for at vurderingen skjer på forsvarlig grunnlag og uten ugrunnet opphold. Dette er tilsvarende som i dag, men der står dette spesifisert for kommune og fylkeskommune hver for seg. Ansvaret er ikke annerledes fordelt her enn når det gjelder øvrig ansvar for vurdering. I tråd med øvrige endringer, bl.a. om eksamen, foreslår vi derfor at det kun vises til skoleeier i bestemmelsen.

Vi foreslår å beholde dagens henvisning til opplæringsloven § 4A-3 og forskriften § 6-46 og § 6-47 der det står om realkompetansevurdering for å avklare hvilken opplæring den voksne har behov for. Vi foreslår i tillegg å vise til bruk av realkompetansevurdering som sluttvurdering som vi foreslår at reguleres i § 4-11.

Vi viser til at det står i dagens § 4-13 at Fylkesmannen er klageinstans. Dette står også under omtalen av realkompetansevurdering i forskriften § 6-46. Det henvises i begge bestemmelser til kap. 5 om klage. I § 5-15 står det at reglene i forvaltningsloven gjelder, noe som innebærer at Fylkesmannen ikke er klageinstans. Vi foreslår at klageinstans ikke nevnes i denne bestemmelsen, da det allerede nevnes i flere andre bestemmelser, og heller bør omtales i bestemmelsen om realkompetanse som sluttvurdering og i kap.5.

21.1.4. UNDERVEISVURDERING I FAG

Det finnes ikke en bestemmelse om annen utvikling for deltakere. Vi foreslår derfor å beholde samtalen om faglig utvikling i bestemmelsen om underveisvurdering (ny § 4-7), men å utforme denne på samme måte som ny § 3-6 første ledd. Dette betyr blant annet at dagens § 4-8 om egenvurdering tas inn i ny § 4-7 om underveisvurdering i fag.

21.1.5. HALVÅRSVURDERING I FAG

I dagens § 4-9 står det at halvårsvurdering uten karakter skal gis gjennom hele grunnopplæringen, mens deltakere i tillegg skal få halvårsvurdering med karakter. Det står ikke spesifisert når man skal få halvårsvurdering med karakter, og det kan dermed fremstå som om også dette gjelder hele grunnopplæringen. Til tross for at opplæring for voksne ikke er strukturert på samme måte som opplæring for elever, mener vi dette er uheldig. Vi foreslår derfor at ny § 4-8 om halvårsvurdering tilsvarer bestemmelsen i kap. 3, slik at det spesifiseres at halvårsvurdering med karakter gis fra 8. årstrinn.

21.1.6. SLUTTIVURDERING

Vi foreslår å ta inn i andre og tredje ledd i ny § 4-9 om sluttvurdering, at *godkjent etter realkompetansevurdering* er en sluttvurdering.

Vi foreslår også å ta ut omtalen av karakterer til fag- og svenneprøve og kompetanseprøve da voksne som er lærlinger, lære kandidater eller praksisbrevkandidater, skal ha opplæring etter kap. 3. Sluttvurderingene for disse reguleres derfor av § 3-14.

21.1.7. REALKOMPETANSE SOM SLUTTIVURDERING

Vi foreslår en egen bestemmelse i ny § 4-11 der det står at realkompetansevurdering kan brukes som sluttvurdering.

Vi foreslår et eget ledd som understreker at realkompetansevurdering ikke kan erstatte fag- eller svenneprøven som sluttvurdering på Vg3 yrkesfaglige utdanningsprogram. Vi foreslår også å presisere at realkompetansevurdering da bare kan brukes for å avklare hvilken opplæring den voksne har behov for. Dette tydeliggjøres ytterligere i retningslinjer for realkompetansevurdering.

? Er dere enig i forslaget om to bestemmelser om realkompetansevurdering?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

21.1.8. OM EKSAMEN

I dagens § 4-18 er det gitt detaljerte regler for trekk og hvilke og hvor mange fag voksne deltakere i grunnskolen kan ha eksamen i. Det er også et eget ledd om hvilke fag privatister i grunnskolen skal ha eksamen i.

Vi vil se på om det er mulig å ta ut de detaljerte trekkbestemmelsene og antall eksamener av forskriften for deltakere og privatister i grunnskolen. I utgangspunktet mener vi slike detaljerte bestemmelser bør fastsettes på annen måte. Vi mener at dette vil gjøre systemet mer fleksibelt, både med tanke på endringer i fag og endringer i eksamensformer. Vi foreslår å ta inn i ny § 4-14 at departementet fastsetter hvor mange eksamener deltakere og privatister i grunnskolen må ha. Dette forutsetter at reglene utdypes i rundskriv eller annet eget sted. Alternativt foreslår vi å beholde dagens regler i ny § 4-14.

21.1.9. MELDING TIL EKSAMEN

Vi foreslår å oppheve dagens § 4-6 om privatister i grunnskolen, og å ta beskrivelsen av dette inn i ny § 4-16. Dette er tilsvarende forslaget om privatister i videregående i ny § 3-22.

21.1.10. TREKK TIL EKSAMEN

Vi foreslår at første setning i ny § 4-18 om trekk til eksamen kun gjelder videregående opplæring. Vi foreslår at det tas inn en ny andre setning om at Utdanningsdirektoratet fastsetter om deltakere eller privatister i grunnskolen skal trekkes til eksamen. Dette har sammenheng med forslaget om å endre dagens § 4-18 slik at bestemmelsen om trekk og eksamen blir mindre detaljert i forskrift. Trekk for deltakere og privatister i grunnskolen må reguleres i forskriften ettersom dette ikke følger av læreplanene.

? Mener dere at reglene om trekk for voksne i grunnskolen kan tas ut av forskriften?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

21.2. OPPSUMMERING AV FORSLAGENE

Vi foreslår å etablere to bestemmelser om realkompetansevurdering. En generell bestemmelse i § 4-7, og en bestemmelse om realkompetanse som sluttvurdering i § 4-11. Vi foreslår også å ta de detaljerte reglene om trekk til eksamen for elever og privatister i grunnskolen ut av forskriften. I tillegg foreslår vi enkelte justeringer og mindre endringer i de andre bestemmelsene i kap. 4, slik at de passer bedre til de særskilte ordningene som finnes for voksne.

? Har dere innspill til forslagene til endringer i forskriften kap. 4?

Ingen kommentar fra instansen

22. ENDRINGER OG JUSTERINGER I FORSKRIFT TIL FRISKOLELOVEN (KAP.3)

En rekke av endringene som vi foreslår i kap. 3, vil også gjelde for kap. 3 i forskrift til friskoleloven. Vi omtaler ikke bestemmelsene som endres tilsvarende forslagene i kap. 3.

Det er imidlertid noen forslag til endringer og justeringer som kun gjelder forskrift til friskoleloven kap. 3, og disse omtales nærmere under.

22.1. VÅRE VURDERINGER OG FORSLAG

22.1.1. VIRKEOMRÅDE

I ny § 3-1 første ledd foreslår vi at det kommer frem at kapittelet gjelder for elever som får opplæring i virksomhet godkjent etter friskoleloven. Vi foreslår å ta ut det som står i gjeldende § 3-1 om at regelen ikke gjelder skoler som gir yrkesrettet opplæring etter voksenopplæringsloven, da disse skolene heller ikke vil være godkjent etter friskoleloven.

Vi foreslår en omskrivning av andre ledd, for å gjøre det tydeligere at det er godkjenningen som er utgangspunktet for hvilke regler i forskriften som må følges, men at det er en rekke regler som uansett må følges av alle friskoler. Oppramsingen av hvilke regler i forskriften som må følges, er tilpasset ny nummerering i forskriften. Vi foreslår å oppheve siste setning, som viser til at reglene gjelder «så langt dei passer, dersom ikkje anna er fastsett i godkjenninga». Det er godkjenningen av skolens system for vurdering som er avgjørende for hva som må følges, ikke hva som passer.

I opplistingen av hvilke regler i forskriften som gjelder, har det vært vist til gjeldende § 3-15 om sammenhengen mellom underveisvurdering og standpunktkarakter. Henvisningen ble imidlertid ikke endret etter at ny § 3-15 tok over for tidligere § 3-15 om dokumentering av underveisvurdering i 2015. Vi mener derfor dette er en inkurie, og foreslår at henvisningen ikke videreføres. At vi foreslår at bestemmelsen skal flyttes inn i ny bestemmelse om standpunktkarakter tilsier også dette, da vi ikke kan se at deler av bestemmelsen om standpunktkarakter må gjelde for alle friskoler.

22.1.2. SLUTTVALG

Ny § 3-14 fjerde ledd vil tilsvare gjeldende § 3-16a. Vi foreslår imidlertid å ta bort ordet «bestått», slik at man ikke kan tas inn som elev i friskoler dersom man tidligere har en sluttvurdering i faget. Det er avklart igjennom forvaltningspraksis at regelen her skal være noe annerledes enn i offentlige skoler, slik at elever som får IV eller 1 i faget ikke kan tas inn ved en friskole for å ta faget på nytt. I offentlig skole kan slike elever tas inn, men de har ingen rett til det. Vi viser til at eleven fortsatt vil ha mulighet til å ta faget på nytt som privatist etter forskrift til opplæringsloven.

22.1.3. STANDPUNKTKARAKTER

Vi foreslår å oppheve siste ledd i dagens § 3-17 (ny § 3-15) der det kommer frem at for elever i grunnskolen som er fritatt for opplæringsplikt etter friskoleloven § 3-3 andre ledd, gjelder den siste halvårsvurderingen med karakter som standpunktkarakter. Denne regelen står ikke i forskrift til opplæringsloven, og vi kan ikke se hvorfor reglene bør være ulike i friskoler og offentlige skoler på dette punktet. Friskoler har heller ikke krav om bestått i grunnskolen. Det

kan dreie seg om en gammel regel som har blitt opphevet i forskrift til opplæringsloven, men ikke i forskrift til friskoleloven.

22.1.4. ANSVAR FOR EKSAMEN

Vi foreslår å videreføre ansvaret til vertsfylket og vertskommunen i dagens § 3-26 i ny § 3-23, men har presisert at det er skolen og ikke fylket som har ansvar for å gi elever informasjon om eksamen, og hva det blir lagt vekt på i vurderingen av denne.

22.1.5. MELDING TIL EKSAMEN

Vi foreslår å ta inn i ny § 3-24 siste ledd at skoler som driver virksomhet etter friskoleloven, ikke kan arrangere eksamen for privatister. Dette står i gjeldende § 3-10. En flytting av dette er i tråd med flytting av forskrift til opplæringsloven § 3-10.

22.1.6. DISPENSASJON

Vi foreslår en ny § 3-45 som viser til muligheten for departementet (delegert til Utdanningsdirektoratet) til å gi dispensasjon fra reglene om dokumentasjon. Denne paragrafen tilsvarende gjeldende § 3-38 i forskrift til friskoleloven. Bestemmelsen er ikke like omfattende som dispensasjonshjemmelen gitt i forskrift til opplæringsloven § 23-1.

Henvisningene til hva det kan dispenseres fra har ikke vært korrekte i § 3-38. Etter gjeldende bestemmelse var det bl.a. hjemmel for å gi dispensasjon fra dispensasjonsbestemmelsen, noe som neppe var tiltenkt. Vi foreslår å rette opp i dette, slik at det er hjemmel for å dispensere fra alle bestemmelsene i kapittelet om dokumentasjon fra § 3-37 til § 3-44. Vi mener også det vil være mest hensiktsmessig dersom denne bestemmelsen står på slutten av, og ikke midt i kapittelet.

Da det fortsatt kan være elever som har behov for å få dispensasjon ført på dokumentasjon som følge av streik i 2010 og 2012, foreslår vi å videreføre gjeldende § 3-38a og § 3-38b i ny § 3-45a og § 3-45b. Henvisningen må da gjelde § 3-39, ikke § 3-41. Disse tilsvarende dispensasjonene gitt i forskrift til opplæringsloven § 23-3 og § 23-4. Tilsvarende endring må også gjøres der.

22.2. OPPSUMMERING AV FORSLAGENE

Vi foreslår en rekke justeringer i bestemmelsene i forskrift til friskoleloven kap. 3, for å tilpasse bestemmelsene til friskoler. Vi foreslår også noen endringer der vi mener dagens bestemmelse ved en inkurie ikke er opphevet eller endret.

Vi foreslår i tråd med forvaltningspraksis at elever som får ikke vurdert (IV) eller 1 i et fag ikke vil kunne bli tatt inn ved en friskole for å ta faget på nytt i forslag til ny § 3-13 fjerde ledd.

Har dere innspill til forslagene om endringer i forskrift til friskoleloven kap.3?

Ingen kommentar fra instansen

23. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

De fleste forslagene til forenklinger vil kun innebære klargjøringer eller nedkortinger, og skal ikke innebære realitetsendringer. Vi har også gjort om på strukturen og delt inn i nye bestemmelser enkelte steder. Vi har nå kun bestemmelser med rene tall, ti færre bestemmelser (kun i forskrift til opplæringsloven kap.3) og mange av bestemmelsene er mye kortere. For de som ikke kjenner regelverket godt vil det forhåpentligvis bli noe tydeligere og enklere å forholde seg til. De som kjenner dagens regelverk godt, vil trolig bruke noe tid på å vende seg til endringene, spesielt i eksamensbestemmelsene. Forslagene til mindre endringer vil imidlertid trolig ikke ha store økonomiske eller administrative konsekvenser. Forslaget om oppbevaring av prøvearbeid også for lærekandidater og praksisbrevkandidater, vil føre til behov for mer oppbevaring, men dette vil trolig heller ikke ha store økonomiske og administrative konsekvenser.

? Ser dere andre økonomiske eller administrative konsekvenser av forslagene?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

GENERELL KOMMENTAR

Ingen kommentar fra instansen

FOTNOTER

---

1. St. Meld. 28 (2015-2016) punkt 5.1 s.59
2. Innst. S. nr. 78 (1998-99) fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, Vedtak 228